

SBORNÍK
staroslovanských
LITERÁRNÍCH PAMÁTEK
O SV. VÁCLAVU A SV. LIDMILE

USPOŘÁDAL
JOSEF VAJS,
PROFESOR UNIVERSITY KARLOVY.

V PRAZE 1929
NÁKLADEM
ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ V PRAZE

I.

N. J. Serebrjanskij :

RUSKÉ REDAKCE
PŮVODNÍ STAROSLOVĚNSKÉ LEGENDY
O SV. VÁCLAVU:

A. jihoruská (Vostokovská), B. severoruská (Minejní).

ÚVOD A TEXTY.

Мѣца свѣткѣриѣ кѣ. кѣ. дѣк ѡвѣ ѣмѣ сѣго калчслага княза / чѣска.
 ѣи калѣи ѡчѣ.

Měsíce září 28. dne. Usmrcení svatého Václava, knížete českého.
 Pane, požehnej, Otče!

1. 54 об. Се нѣк сѣдѣа прѣсѣское словѣ / ѣке глѣше
 гѣ наша ісѣ хѣ. вѣдѣи бо рече в послѣднѣа
 дни. іако / минимѣ сѣриа. вѣстанеть бо / вратѣ
 на врата своѣго и сѣхъ / на дѣцѣ своѣхъ, и крази
 домашниѣ. чѣвци бо сѣхѣ не минѣ вѣдоуѣ

55. да вѣздаетѣ ѣмѣ вѣ по дѣлаѣ. и хѣ. вѣ же
 князѣ великѣ сѣа коѣ в чѣхъ живѣи ѣменемѣ
 коротиславѣ. и жена его доро гомирѣ, ро-
 дѣста же сѣа перѣ вѣица. и іако крѣпѣста и
 наре коша ѣма ѣмѣ вѣчславѣ. и вѣ зрасте
 ѡтрокѣ іако бы оуѣити ѣмѣ колосѣ. и при-
 зѣа короти славѣ князѣ ѣмѣа ѣтера сѣ вѣсѣ
 кѣносѣ. и цѣкѣшимѣ антѣ рѣиѣ вѣ цѣрки
 стѣа мѣриѣ. и вѣземѣ ѡтрока постаки на
 стѣшѣи прѣ ѡлатѣрѣ. и кѣлѣи и се рекѣ гѣ
 ісѣ хѣ кѣлѣи ѡтроѣ се кѣлѣнимѣ. ѣмѣ же
 кѣла ісѣи вѣа правѣдѣники тѣоѣ. и постри-
 гоша князи ѣмѣи тѣкѣ же минимѣ. іако оуѣо
 кѣлѣи нѣимѣ ѣмѣа того. но мѣтва ми бѣговѣкр-
 ными. нача ѡтро кѣ ростѣи бѣлѣкѣо бѣжѣіо
 хѣа минимѣ. и вѣда и баба своѣа лю дѣнина (!)

55 об. оуѣити книгѣмѣ словѣ / нѣскимѣ. по сѣлѣдѣ
 поповѣ и на кѣче разѣмѣ добѣрѣ. ѡсѣдѣи во-
 ро тѣславѣ в вѣдѣчѣ. и нача ѡ трокѣ оуѣчи-

Hle, nyní se vyplnilo prorocké slovo, jež
 mluvil Pán náš Ježíš Kristus. „Neboť bude“,
 pravil, „v poslední dni“, které, jakož míní-
 me, (nyní) nastaly: „povstane totiž bratr proti
 bratru svému a syn proti otci svému, a ne-
 přátelé (budou člověku) domácí (jeho)“, neboť
 budou lidé k sobě nelaskaví. Ale odplatí jim
 Bůh podle skutků jejich. Byl pak kníže veliký
 slávou, který žil v Čechách, jménem Vratislav,
 a žena jeho Drahomíř. Zplodili pak syna
 prvorozeného, a když jej pokřtili, dali mu
 jméno Václav. I vzrostl pacholík, že mu bylo
 třeba ujmouti vlasů; i pozval Vratislav kníže
 jakéhosi biskupa se všim duchovenstvem. A
 když odpívali liturgii v chrámě svaté Marie,
 vzav pacholika, postavil (jej) na stupních před
 oltářem a požehnal jej, takto řka: Pane Ježíši
 Kriste, požehnej toto pachole požehnáním, jímž
 si požehnal všechny spravedlivé své. I postříhli
 (jej) knížíata jiná. Míníme tedy, že požehnáním
 toho biskupa a modlitbami pravověrnými počal
 pacholík růsti, milostí boží chráněn (jsa). I dala
 jej bába jeho Lidmila učiti písmu slovanskému
 po návodu knězovu, i naučil se smyslu (jeho)

тиса книгѣмъ латыньскимъ. ѿ наоучиса
 до брѣ. в то же время оумре коро тислакъ
 князь. ѿ поставиши князя вачеслава на
 столе / дѣдани ѿ ѿтоле болеслава нача
 подѣ нимъ ходити. ка шета ко ѿка мала.
 мѣти же / ѿю дорогомѣрѣ оутверди зе млю
 ѿ людѣ своѣ оустрой. ѿко вѣспитѣ сны
 своѣ. ѿко на ча вачеслава строити людѣ
 своѣ ѿмаше же сестры .ѿ. ѿ власта ѿ
 в росна княженѣ / ѿ оустройсте ѿ ѿ вѣзла-
 жи вѣ / вѣгѣ такъ на вачеслава кѣ зѣ. ѿ
 нача же оумѣти книги латыньскѣ. ѿко-
 же допрѣ ѿнѣ ѿнѣ поитѣ. да ѿице ѿ вѣзла-
 ше ѿ грѣческиѣ книги ѿнѣ словеньскѣ
 56. прочитанѣ ѿвѣтѣ безъ класна. не токмо
 же кни ги оумѣшанѣ по вѣрѣ скерпѣлѣ всѣмъ
 оубогимъ добро творѣше. вѣднѣ напѣ-
 танѣ ѿ сѣлѣ вѣше по вѣлѣскомѣ оученнѣ.
 больныѣ рабы питаше. вѣдѣицѣ не дадѣше
 ѿбидѣти. людѣ / всѣ оубогѣмъ ѿ богатѣмъ
 мило вѣше. цркви всѣ златомъ ѿкра си вѣ-
 рованѣ вѣ вѣгѣ всѣмъ срѣцѣ мѣ. все благо
 творѣше в живѣтѣ своѣмъ. разгорѣши же
 мѣ жи чесьскѣ ѿ вѣсташа на са. оумѣ
 ко ѿнѣ вѣше князь. лѣтѣ / ко ѿнѣ вѣше
 .ѿ. ѿгда оумре ѿнѣ / ѿнѣ да ѿгда вѣзрасте
 ѿ смысла / домы ѿ братѣ ѿго. тогда дѣлѣ-
 ко лѣ вниде в срѣцѣ зѣмѣ сѣвѣтѣ тѣникѣ ѿго
 ѿкоже ѿногда вѣ ѿю дѣ предатѣла. писано
 ко ѿстѣ / всѣмъ вѣстаѣи на господинѣ
 свѣ ѿюдѣ подовѣнѣ ѿстѣ. ти же намолѣши
 вачеслава рѣша. хоцѣти тѣ болеслава оу-
 56 об. би / ти сѣ мѣрѣмъ сѣвѣтѣмъ ѿ сѣ мѣ
 своѣмѣ. пси зѣни. ѿже вѣни / вачеслава на-

добре. Poslal pak (jej) Vratislav na Budeč,
 i začal se pacholik učiti písmu latinskému, a
 naučil se (mu) dobře. V ten pak čas umřel
 Vratislav kníže; i posadili knížete Václava na
 stolec dědičný, a od té doby Boleslav počal
 mu býti poddán. Byli pak oba malí, a matka
 jejich Drahomír upevnila zemi a lidi svoje
 spravovala, až vychovala své syny, takže počal
 Václav spravovati lid svůj. Měl pak čtyři
 sestry, i provdali je v rozličná knížetství a
 vybavili je. I vložil Bůh takovou milost na
 Václava knížete, i počal pak rozuměti knihám
 latinským jako dobrý biskup nebo kněz, že,
 když vzal řeckou knihu nebo slověnskou, pře-
 čítal (ji) zřetelně bez chyby. Nejen pak knihám
 rozuměl, ale (i) víru plně všem chudým dobře
 činil, bídne krmil a jednal podle evangelského
 učení: nemocné sluhy nasycoval, vdovám
 ublížití nedával, lidi všechny, chudé i bohaté,
 miloval. Chrámý všechny zlatem ozdobil, věřil
 v Boha vším srdcem, vše dobré konal v životě
 svém. Zhrdli pak mužové čeští a povstali proti
 sobě, neboť mlád jím byl kníže; bylo mu totiž
 osmnáct let, když mu zemřel otec. A když
 vzrostl a rozumu nabyl i bratr jeho, tehdy ďábel
 vešel do srdce zlých rádců jeho, jako kdysi do
 Jidáše zrádce. Neboť psáno jest: Každý, kdo
 povstává proti pánu svému, Jidáš jest podoben.
 Ti pak namluvili Václavovi, (a) řekli: Boleslav
 tě chce zabít, s matkou se uradiv i s muži

оучини. выдати мѣрь свою безъ вины. ваче-
 слава ꙗже разбѣнѣвъ страхъ бжій. по ма-
 ноу слово апла гл҃аа чти оца ꙗ мѣрь свою
 ꙗко ѡ сам са. ѡ вѣ злюбѣши ближняго своего
 ꙗко. ѡ сам са. хотѣа исполнити всю правду
 бжію. ѡ приведе пакѣ мѣрь свою велии пла-
 кашеса. но каѣшеса гла. ги бже не поу стави
 ми грѣхъ сего. поманѣ ꙗже слово прорка дѣда.
 грѣхъ оно стѣ моѣа ѡ невидѣннѣа моѣго ꙗ не
 помани оубо ги. тѣмъ же чѣа ше мѣрь свою.
 ѡна же ра довашеса вѣрѣ сѣа своего. ѡ ѡ
 клати юже твораше оубо гл҃аа. аце ѡ ма-
 лѣмоуца нѣта ше. аце ли сирота гдѣ то
 ѡбѣ дѣти не даѣаше ѡго. аце ли / стран-
 нымъ да докромѣваше. ꙗкоже оубо ѡ
 57. речено ѣсть стра нѣнъ бѣ въведостѣ мене.
 аце бжій раба ѡ домашняго. ѡ аце /
 странники вса ѡ аце гдѣ ѡно знойо стра-
 жѣтъ то вса ѡдѣваше ѡ кормаше. аце ли
 же ко торый понинъ проданъ приде / к нему
 ѡнъ ѡскѣпаше всѣмъ / цркѣи же вѣ оустро-
 йлѣ по всѣмъ градомъ добрѣ велии.
 бжій раба собравъ ѡбѣсѣхъ / ѡзѣкъ войнѣ.
 слажба ѡдаше по вса дни къ бгѣ. ꙗко ѡ
 въ вели цѣхъ ѡзѣцѣхъ оустроиннѣа / дов-
 раго ѡ праведнаго вѣаа вѣа чѣлака. ѡ вложѣ
 въ въ срѣце со зда храмъ стго вита не зѣа
 мы сла. неже оубо всѣа боисла въ дѣволѣ
 въ срѣце да наѣсти ша ѡ на брата своего. ѡ
 да не / бы спсѣна душа ѡго была вѣ вѣки.
 приде же днѣ стго ѡмѣраѣа / к немъ же
 ѡбѣщанъ стѣи вѣа чѣлава. вѣсѣлашеса ѡ
 57 об. бѣа / ѡнѣиже оубо тогда зѣаи дѣволѣ /
 възѣваша боислава съвѣтъ / твораше не-

свѣми. Psi zlí, jižto byli Václava naučili vydati
 matku svou bez viny. Václav však, znaje bázeň
 boží, pomněl na slova apoštola řkoucího: Cti
 otce i matku svou jako sám sebe, a milovati
 budeš bližního svého jako sam sebe. Chtě
 vyplniti všecku spravedlnost boží, přivedl zpět
 matku svou, velmi plakal a kál se řka: Pane
 Bože, nepokládej mi to za hřích. Pomněl pak
 na slovo proroka Davida: Hříchů mladosti mé
 a nevědomosti mé nevzpomínej, ó Pane! Proto
 ctil matku svou, ona pak se radovala z víry
 syna svého a z milosti, kterouž prokazoval
 ubohým. Jestliže nemocného (nalezl), krmil
 (jej); jestliže sirotek kde (byl), to nedával mu
 ublížiti; jestliže pocestným, tu dobře činil, jakož
 totíž řečeno jest: pocestným jsem byl, (a) přijali
 jste mě. Jestliže (nalezl) služebníky boží i do-
 mácí, a jestliže cizince (nalezl), a jestliže kde kdo
 zimou trpí, to všecky odíval a krmil. A jestliže
 některý kněz prodán (byv) přišel k němu, on
 vykoupil jej vším. Kostely pak zřídil ve všech
 městech velmi krásně, služebníky boží shro-
 máždiv ze všech národů. Služba se konala po
 všechny dni Bohu stále, jako u velikých národů,
 zařízením dobrého a spravedlivého vladaře
 Václava. I vložil Bůh v srdce (jeho), (a) vystavěl
 chrám sv. Víta, nemysle zle. Avšak Boleslavovi
 vsel ďábel do srdce, aby jej navedli proti bratru
 jeho a aby nebyla spasena duše jeho na věky.
 Přišel pak den sv. Emerama, k němuž (jsa)

приѡзвнѣнъ ѿ кѣ чєславѣ. ѡкоже жєндѡвѣ ѡ хѣ
 въ пєрваѡ лѣта. вѡуѡ же сѣи ѡнѣ цѣрковѡмъ
 въ кѣкѣхъ градѣхъ. вѡчєславѣ же ѡзвѣдѡше
 по градѡмъ. ѣа ко колєславѡу градѣ. к
 недѣлаю же вѣкѣ антѡргнѡ козлѡмъ ѡ дамѣдѡна
 ѡ слышавѣ антѡргнѡ. вѡчєславѣ хѡтѣ
 ѣзѡти домѡвѣхъ въ прѡзѣкѣ. ко лєславѣ же не
 да ѣмѡ. молѡсѣ пѡ чєрнымъ смѣслоу молѡ
 ѡ глѡ како хѡиѡшѡ ѡѣзѡти пѡко цѣло
 ѡмѣю. ѡнъ же не ѡтѡрѡсѣѡ братѣ не ѣа до-
 мо вѣ. ѡ вѣсѣдѣ на конѣ пѡча ѡгрѡти ѡ
 вєсалѡтѡсѣ сѣ дѡргѡ сѡймѡмъ на двѡрѣ ко-
 лєславѣ. тѣмъже мѡнѡмъ ѡко пѡвѣдѡша
 ѣмѡ на двѡрѣ. ѡ рєкѡмѡ хѡиѡтѣ тѡ ѡѡбѡтѡ
 58. колєславѣ. ѡ не ѡ вѣкѣхъ томѡ на кѡ вѣзлѡ-
 жи. к тѡ же нѡщѣ сѡдѡмѡсѣ рѡтѡнѡци
 въ гѡчѣвѡсѡмъ двѡрѣ. ѡ вѣзѡмѡ сѡтѣ ко-
 лєславѡ. ѡ сѡтѡрѡнѡмѡ зѡмѡ тѡѡ сѣ вѣтѣхъ пѡ-
 приѡзвнѣнъ. ѡкоже ѡ кѣ пѡлатѡхъ сѣкѡсѡ
 на хѡ мѡ слѡмѡ. тѡкоже ѡ ѡнѡмъ зѡмѡ пѡи
 тѣмъ сѡ подѡбѡмѡ. сѣвѣкѣ пѡмѡ како вѡмѡ
 ѡѡбѡтѡ гѡ сѡдѡмѡ сѡѡѡ. рѣкѡмѡ же пѡи дѣтѣ
 на зѡѡѡтѡрѡнѡю тѡгда пѡлѡвѡмъ ѣго. ѡѡтѡрѡ
 же вѡ вѡмѡ вѣзѡмѡмѡ зѡѡѡтѡрѡнѡ. вѡчѣ-
 славѣ же ѡѡсѡмѡмъ зѡвѡмъ. ѡ рѣчѣ слѡкѡ
 тѡвѣкѣ гѡ. ѡко дамѣ ѣсѡ мѡмѣ дѡвѡмѡ
 ѡѡтѡрѡ сѡго ѡ вѡтѡмъ пѡи дѣ на зѡѡѡтѡрѡнѡю.
 сѣстѡмѡ же колєславѣ ко вѡрѡтѣхъ вѡ-
 чєславѣ же ѡзѡрѣкѣѡ ѡ рѣчѣ дѡ вѡрѣхъ вѣкѣ нѡмѡ
 гѡмъ вѣчѡрѣ. кѣ ко лєславѣ же пѡнѡмѡ дѡмѡ-
 вѡмъ ко ѡѡхъ ѡ рѡзѡрѡтѡ сѡѡѡ ѣго. да
 ѡзѡвѡмъ мѡчѣ. ѡтѡрѡмѡ сѡѡѡ тѣ вѣ хѡиѡѡ ѡѡнѡ
 58 об. вѡтѡ ѡ ѡѡдѡмъ мѡчѡмъ по глѡмѣ вѡчѣ-
 славѣ же ѡвѡратѡсѣ ѡ рѣчѣ чѡ ѣсѡ ѡѡ мѡ-

zasliben sv. Václav, veselil se v Bohu. Ti však
 zlí ďáblové tehdy vyzvali Boleslava, radu čínice
 nepřátelskou o Václavovi, jako i Židé o Kristu
 v prvá léta. Bývala pak „Posvěcení chrámu“
 ve všech hradech. Václav pak jezdil po
 hradech; zajel (i) do hradu Boleslavova. V neděli
 byla liturgie Kosmy a Damiana, a vyslechnuv
 liturgii, chtěl Václav odjetí domů do Prahy.
 Boleslav však nedal jemu, prose plačlivou myslí,
 prose jej a řka: Proč chceš odjetí? Nápoj zdravý
 mám. On pak neodřekl bratru, nejel domů.
 A vsed na kůň, začal hrát i veseliti se s druhy
 svými na dvoře Boleslavově. Pročež míníme,
 že pověděli jemu na dvoře a řekli: Boleslav
 tě chce zabítí. A neuvěřil tomu, (ale) na Boha
 (věc) vložil. V touž noc se sešli nepřátelé do
 Hněvysova dvora a pozvali si Boleslava a dovr-
 šili tu zlou, nepřátelskou radu. Jako i k Pilátovi
 se sešli Židé proti Kristu myslíce, tak i oni zlí
 psi, těm se podobající, radili se, jak by zabili
 pána svého. Řekli pak: Půjde na jitřní, tehdy
 ulovíme jej. Když bylo ráno, zazvonili na jitřní.
 Václav pak, uslyšev zvon, řekl: Sláva tobě,
 Pane, že jsi se mi dal dočkatí jitra tohoto.
 A vstáv šel na jitřní. Zastihl pak jej Boleslav ve
 vrátech. Václav pak ohlédl se a řekl: Dobrý byl
 jsi nám pán večer. K Boleslavovi však přiklonil
 se ďábel k uchu a rozvrátil srdce jeho; i tasiv
 meč odpověděl: Takto ti chci lepším býti.
 A udeřil (jej) mečem po hlavě. Václav pak

снѣтъ. ѿ ѿхъпаннѣ ѿ покрѣ же ѿ паде над
нимѣ ѿ рече то ти въ братѣ. тѣжа при-
текъ оуда ри в рѣкѣ качеславъ же нѣсти
врата ѿ къ цркви покрѣже. дѣлѣ вола же два
чѣста ѿ тира оуѣ вѣста въ црквѣнѣ вратѣ.
гнѣкѣ выса же притекъ прободе ѿмѣс¹ рѣбра
мечемъ. ѿ нѣнѣсти¹ дѣхъ свой гла в рѣци
твоѣ гнѣ прѣ даю дѣхъ мой. оубиша же в томѣ
градѣ с нимѣ мѣстниѣ ѣдино го. ѿ инѣмѣ²
мѣжи ѿдоша вѣорзѣкѣ ѿнѣи же ѿнѣиша ѿ дрѣ-
зѣи ра зѣбѣгошасѣ по землямѣ. ѿ мѣлѣ дѣниці
ѿнѣиша ѣго.³ ѿ ѣжѣмѣ ра кѣмѣ разѣгракиша ѿзѣ-
гнаша ѿ ѿзѣ градѣ. ѿ жѣны за ѿнѣмѣ
мѣ жѣ вѣдѣша ѿ всю неприѣзженѣ сѣтво-
риша похоть оубиша князѣ свой. тира же
рече идѣтъ на госпожѣ. да ѿдинова ѿдо-
59. лѣ ѣши брата своѣго ѿ мѣтрѣ свой. коле-
славъ же рѣ ни ка ны сѣмѣ дѣ жѣтъ да же
ѿнѣмѣмѣ досѣбѣмѣ. качеслава же разѣркѣше
ѿнѣдоша ѿ не сѣхранивши ѣго. кра сѣтѣи же
попѣкѣ взѣмѣ ѿ прѣ цѣ рковѣю положи ѿ. ѿ
покры то нѣкою плацианицѣю. оуслышѣ виши
же мѣти оубѣлѣннѣ сѣна своѣго. ѿ притекиши
ѿскаше ѣго. оуѣзѣркѣши же ѿ припаде къ
срѣцѣ ѣго. ѿ плачѣицисѣ сѣвѣириши оуѣды
телѣси сѣна своѣго. собра виши же ѿ не смѣкѣ
нѣсти ѣго въ домѣ свой. нѣ попѣркѣ изѣркѣ
ѿмывши ѿ ѿ ѿболкѣши ѿ по ложѣиша ѿ по-
среди цркѣи. оубѣо ѣдиши же сѣмѣ мѣти ѣго смѣрти
ѣжа въ хорватѣ. страшно ко ѣ ѿ чѣюжѣю
рѣкѣ да ѣмѣ не прѣтрѣти. пославъ же не

obrátil se řekl: Co jsi si usmyslil? A chopiv
jej porazil a padl nad ním a řekl: To ti Bůh,
bratře, (odpusť?). Tuž přiběhnuv udeřil (jej)
do ruky, Václav pak pustil bratra a běžel
k chrámu. Dva ďáblové Česta a Tira zabili (jej)
v chrámových vratech. Hněvysa pak přiběhnuv
probodl mu bok mečem. I vypustil ducha svého
řka: Vruce tvé, Pane, odevzdávám ducha svého.
Zabili pak v tom hradě s ním nějakého Mstinu,
ale jiní mužové utekli rychle. Jedny pobili
a druhí se rozběhli po zemích, děti zahubili
pro něj. A boží sluhy oloupili (a) vyhnali
z města a ženy (jejich) za jiné muže provdali
a všecku zlou žádost vyplnili: zabili knížete
svého. Tira pak řekl: Pojďme na paní, ať na-
jednou přemůžeš bratra svého i matku svou.
Boleslav však řekl: Nikam se nepoděje, než
jinými (ji) dosáhneme. Václava pak rozsekavše
odešli, nepochovavše ho. Krastěj však kněz
vzav jej před chrámem jej položil a pokryl
tenkou plachtou. Usslyševši pak matka o zabiti
syna svého a přiběhnuvši, hledala ho; uzřevši
pak jej, padla na srdce jeho a plačíc sbírala
údy těla syna svého. Sebravši (je) pak ne-
osmělila se nésti jej do domu svého, ale v jizbě
kněžově umyvše a oblékše jej, položili jej
uprostřed kostela. Obávajíc se však matka
jeho smrti, utekla se do Charvát; nebo strašné
jest, aby od cizích rukou ji utrpěla. Poslav pak

¹) Tak je v rukopise místo нѣнѣсти! — ²) Zde jest text legendy zřejmě porušen; čekali bychom нѣмѣ (мужей) místo akk. нѣмѣ; také slova: «вѣорзѣкѣ (rychle, spěšně) snad vznikla zkažením z pův. къ вѣорзѣкѣ; hlaholské texty tu mají къ вѣорзѣкѣ. — ³) Také slovo „мѣлѣ“ (младенци ѿнѣиша ѣго) není jistě pro množství různocnění, jež tu jsou; původně asi tu bylo, jak má hlaholský text (R), ѣго радѣ; tím jsem se fidil při překladu.

застѣжѣ / ѿ боислава. призвѣ же попа
 наоуа. да мѣтвѣ сътворѣ надъ нимъ. по-
 59 об. грѣкоша чѣноу ѿго / тѣло. вѣчислава добраго
 ѿ праведнаго вѣка. ѿ вѣчотца / ѿ хѣлювца.
 сѣлжи во ѿмъ горѣ нѣмъ ѿ сѣ страхомъ.
 кровѣ / ѿго не хотѣши по три дѣни в землю
 ѿти. въ третѣиже вѣ черъ всѣмъ вѣдѣющимъ
 цркви / вѣде надъ нимъ. ѿ дѣвнѣмъ тѣ
 всѣ ѿ ѿмъ надъ вѣмъ вѣкъ моу антѣми и вѣго-
 вѣкрѣмъ дѣвѣмъ вѣчислава ѿ болѣши чю до
 вѣмѣтѣмъ. вѣмѣтѣмъ во вѣкъ мѣщи ѿ сѣмъ
 мѣче нѣмъ приложѣмъ мѣца ѿго. съвѣтъ
 во сотворѣши ѿ не мѣ вѣмъ ѿмъ дѣи ѿ вѣкъ.
 расѣ коша же ѿго ѿ мѣмѣнѣи ѿго / ѿзвѣмъ.
 вѣмѣтѣмъ всѣ на родъ чѣмъ сѣмъ сѣмъ
 каѣмъ ѿ не ѿ плакѣмъ ѿ не мѣ. оу/вѣмъ же
 вѣмъ вѣчислава кнѣзъ в вѣкъ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ.
 ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ.
 60. сѣмѣмъ. ѿ вѣкъ покоѣ // ѿго дѣно вѣ вѣкъ
 не мѣмъ покоѣ. сѣмъ всѣмъ ѿзвѣмъ ѿго
 ра дѣмъ вѣмъ. ѿ дѣмъ всѣмъ правѣ дѣмъ по-
 чѣмъ вѣмъ. вѣмъ вѣкѣ / жѣмъ вѣмъ тѣмъ гѣ.
 не ѿмъ вѣмъ вѣмъ ѿзвѣмъ сѣмъ. к
 порѣмъ не вѣмъ. но поскѣмъ мѣмъ
 сво. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ. ѿ.
 каѣмъ ѿ разѣмъ ѿмъ грѣмъ сѣмъ. "
 Поисла вѣмъ помѣмъ кѣмъ гоу вѣмъ ко-
 лѣмъ грѣмъ сътворѣмъ. по мѣмъ кѣмъ вѣмъ
 ѿ всѣмъ сѣмъ. ѿ поисла сѣмъ принесе
 тѣло брата своѣго вѣмъ вѣмъ вѣмъ вѣмъ
 града. к сѣмъ вѣмъ града празѣ. гѣмъ дѣмъ

Boleslav, nezastihl ji. Povolav pak kněze Pavla,
 aby vykonal modlitbu nad ním, pochovali ctné
 jeho tělo, dobrého a spravedlivého panovníka
 a ctitele božího a milovníka Kristova, neboť
 mu sloužil s pobožností i s bázni. Krev pak
 jeho, když nechtěla po tři dni jíti do země,
 v třetí pak večer, ani (to) všichni viděli, chrám
 vzešel nad ním. I divili se tu všichni, a ještě dou-
 fáme v Boha, že se na přímlovu (modlitby)
 a víru (pravověrnost) dobrého Václava i větší
 zázrak ukáže. Nebo vpravdě Kristově muce
 a svatých mučedníků rovnala se muka jeho;
 neboť se radili o něm jako Židé o Kristu,
 rozsekali jej a děti pro něj¹⁾ zahubili. Vpravdě
 všechen národ lidský velmi ho želel a opla-
 kával. Zabit pak byl kníže Václav léta 6337,
 indikce 2., kruhu (slunečného) 3., 28. dne měsíce
 září; a Bůh dej pokoj jeho duši na místě věčného
 pokoje, se všemi vyvolenými, (zabitými)²⁾ pro něj
 bez viny, kde všichni spravedliví odpočívají ve
 světle života tvého, Pane. Nezůstavil však Bůh
 vyvolených svých na potupu nevěrným, ale na-
 vštívil milostí svou a obrátil i zatvrdělá srdce
 na pokání a poznání hříchů svých. Boleslav
 pak, rozpomenuv se na Boha, jak veliký hřích
 učinil, pomodliv se Bohu a všem svatým a poslav
 sluhy, přinesl tělo bratra svého Václava z hradu

¹⁾ I toto místo mluví ve prospěch výkladu v předešlé poznámce; je tu řeč o dětech, které zbyly po přívržencích sv. Václava, zabitých pro něj. ²⁾ Hlaholský text má tu: нѣмъ ради нѣмъ сѣмъ, čímž se vysvětluje slovo v závorce.

сѣ грѣшнѣ. ѿ грѣхѣ мой ѿ беззаконїа моего
 азъ вѣмѣ. ѿ полнѣ жиша ѿ въ цркви стго
 внта ѿ деснѣю странѣ ѿ лтарѣ. двою на I.
 аплѣ ѿдеже вѣ сѣ рѣкъ сътворю цркви
 60 об. тоу. прене сѣтъ же въ качеслава князѣ
 мѣа марта въ I. днѣ. вѣтъ по кой его дню
 на лонн абраамн ѿсаака ѿлакова. ѿдѣже
 вси прѣвѣднїи починають чѣюще вѣскрсе-
 нїа га нашего їса хѣ. ѿмоу же слава к кѣкн
 аминь."

Boleslavi do slavného hradu Prahy řka: „Zhře-
 šil jsem a hřichu svého i nepravosti svých jsem
 si vědom". I položili jej v kostele sv. Víta po
 pravé straně oltáře „dvanaći apoštolů", kdež
 byl sám řekl: Vystavím chrám tento. Přenesen
 pak byl kníže Václav měsíce března 3. (sic) dne.
 Bůh dejž pokoj jeho duši na lůně Abrahamově,
 Izákově i Jakobově, kdež všickni spravedliví
 odpočívají, očekávající vzkříšení Pána našeho
 Ježíše Krista, jemuž sláva na věky, amen.

B.

И тои же дѣи. житїе блаженнаго князя качеслава кыкшаго¹
 V týž den (28. září). Život blahoslaveného knížete Václava českého.*

1. 445 об.² Ге нынѣ събысться пророческоє слово. еже
 глаше оусты га нашего їс хѣ. воудѣтъ во рече
 в послѣднїа днї. и же минїа нынѣ соудїа
 востанѣтъ во братѣ на врата своего и снѣ
 на вѣа своего. и врази чѣкоу домашнїи его.
 сами сѣбѣ немнїи воудѣтъ. ² да вождѣ ² нѣтъ
 бѣ по дѣломѣ ихъ. ³ вѣ же ³ нѣкто кнѣзь
 великѣ и славою чѣстнѣ. въ чѣхѣхъ живын.
 447а ѿменемѣ вра⁴ тислава. ⁴ и подрѣжїе его зовомо
 естъ ⁵. драгомирѣ ⁶. и родїста же снѣ сѣбѣ
 прѣвороднїи и ѿко крестїица и. и нарекоша
 имѣа емоу ко сѣмѣ крїщенїи. качеслава. снѣ
 вѣ зовоудїи⁷ по сколмоу шѣвчѣю дѣтїи⁸
 и возрасте втрѣкъ. и аѣко бысть вѣцїю его

Hle, nyní se vyplnilo prorocké slovo, jež
 mluvila ústa Pána našeho Ježíše Krista. „Ne-
 bot bude v poslední dñi", jež míníme, že jsou
 nyní, „povstaneť bratr proti bratru svému
 a syn proti otci svému, a nepřáteli (budou)
 člověku domácí jeho"; (lidé) sami sobě budou
 nelaskaví." A odplatí jim Bůh podle skutků
 jejich. Byl jakýsi kníže veliký a slávou ctě-
 ný, který žil v Čechách, jménem Vratislav,
 a manželka jeho se jmenovala Drahomír. Zplo-
 dili pak syna prvorozeného, a když jej křtili,
 dali mu jméno na křtu svatém Václav; tak
 nazvali dítě podle svého obyčeje. I vzrostl
 pacholík. A když otec jeho Vratislav měl po-

Varianty: ¹) MM, MT ¹, MT ²: кыкшаго není. LSb. кыкшагоу к ласѣ, сѣмѣ оу; ²⁻²) LSb. да кѣзастѣ; ³⁻³) LSb.
 вѣ; ⁴) MM, MT ² вратислава; LSb.: вратислава; ⁵) VČMS není; ⁶) LSb. драгомира; ⁷) LSb. зовоудїи ⁸); ⁸) tak VČMS,
 v ostatních rkp.: дѣтїи;

¹) Rukopis má vlastně „кыкшаго" místo „českého", srov. úvod a varianty. — ²) Kolář má „nemili", prof.
 Pastřnek „nemilosrdní"; z důvodu níže vyloženého kladu „nelaskaví".

вратиславоу⁹ посадиши штрока на своемъ столѣ. ¹⁰самъ бѣ ¹⁰старъ чаше смрти снѣк. и призвавъ ¹¹вратиславъ. князи иже бѣ тогдѣ во своемъ шласти и епископы. и съ причетъ црквины. добрыи же и благокрныи инѣи и нотаріи. ¹²со всемъ клиросомъ шипкѣше стоюю литургию въ цркви. прѣмѣ клѣница наша бѣа и приснодѣвы мріа. и возвене штрока поставиши на стенини прѣ штаремѣ. и клѣи его инѣи снѣи рекъ гъ бѣ и ѿ ѿ. блѣи штрока снѣ иже блѣилъ еси всѣ праведники твѣа. авраама ісаака. іакова. ¹³и вѣнчаи еси правѣкрны црѣи равнѣ апломъ константи- на ¹⁴и еленѣ. снѣи же рѣши ¹⁵благокрномѣ томоу епископу. и молитвами его начатъ штрокъ ¹⁶и благодатно бжѣю хрѣномъ. и едѣ его баба своѣа людина оучити его ¹⁷кигамъ словѣскимъ. послѣдоу ¹⁸оучителю своемѣу добрѣ. и навѣче разоумѣу всемоу въ корѣк. шсѣди же и ¹⁹кнѣзъ вратиславъ. въ кѣ- дичъ. и начатъ штрокъ оучити сѣа кнѣгамъ латынскимъ ²⁰и наоучи сѣа добрѣ. в тожѣ время оумре вратиславъ кнѣзъ. и посадиши ²¹кнѣзѣа вѣчеслава. на столѣ шѣа своего вратислави. а вѣславъ нача подѣ нимъ ходити. ²²бѣста же ²²иже юнѣи и возрастомъ малѣ. мати же его драгомиръ. и оутверди землю и люди сѣа оустрои. и іако ²³воскорми сѣа своего друугаго / болеслава. и нача вѣ-

saditi chlapce na svém stolci — sám byl stár, očekával své smrti —, povolal Vratislav kněze,* jenž byl tehdy v jeho zemi, a biskupy a všecko duchovenstvo chrámové. Dobrý pak a pravověrný biskup i notar(ij), se všim duchovenstvem, odpínavše svatou liturgii v kostele přesvaté Paní naší Bohorodičky a vždy panny Marie, pozdvihše pacholíka, postavili (jej) na stupni před oltářem. A požehnal jej biskup takto řka: „Pán Bůh Ježíš Kristus požehnejš pachole toto, jakož jsi požehnal všechny spravedlivé své: Abrahama, Izáka, Jakoba, a (jakož) jsi korunoval pravověrné císaře, rovně apoštolům, Konstantina a Helenu.“ An takto mluvil pravověrný ten biskup, a modlitbami jeho začal pacholík (růsti),** milosti boží chráněn (jsa). I dala jej bába jeho Lidmila učiti písmu slovanskému, (a) následuje učitele svého dobře, naučil se smyslu všemu brzo. Poslal jej pak kníže Vratislav na Budeč, i začal se pacholík učiti písmu latinskému a naučil se (mu) dobře. V tom čase umřel Vratislav kníže. I posadili knížete Václava na stolec otce jeho Vratislava, a Boleslav začal mu být poddán; byli pak ještě mladí a vzrůstem malí. Matka pak jeho Drahomír upevnila zemi a lidi svoje spravovala. A když vychovala druhého

⁹ MM вратиславадѣ; ¹⁰ LSb. сѣ^М же; ¹¹ MM призва; ¹² MM, MT¹ интаріи; ¹³ MM, VČMS іакова; ¹⁴ MT² константина; ¹⁵ LSb. рѣшю; ¹⁶ LSb. + расти (st. Vost.); ¹⁷ v MM, VČMS. neni; ¹⁸ VČMS посѣдѣа; ¹⁹ MM. nemá. ²⁰ LSb. латынскѣ; ²¹ VČMS, MM, LSb + и; ^{22,23} LSb. бѣста (V. баша); ²³ VČM, LSb. и шко;

*) Tvar кнѣзѣа (v rukop. Carském moskev. synod. knih.) by mohl být i ak. množ. čísla (knížata), jak bychom čekali podle textu Vostokovského: I postřihli (jej) knížata jiná; ale pak by v Minejním textu musil být i výrok сѣша а не сѣк. Také vydání Archeografické komise má кнѣзи. — **) Některé rukopisy (lavry Sergijev. a Vostokovský) tak mají a souvislost toho vyžaduje.

челова строити люди сьва. и имаша же сестры .ѿ. и вѣдста²⁴ и в разна²⁵ князѣа. и²⁶ оустроиша ѿ. и возложи²⁷ вѣтъ сѣцевоу на вѣчеслава князѣа. и нача оумѣкти²⁸ книгамъ латынскимъ или акожѣ²⁹ или сиреншкѣ. ^{447b} Да аще возаше греческыя книги и словенскѣ. и читаше в нѣхъ соукъ совазана радн. и не токмо же книгамъ оумѣашеть. но и вѣрѣ соверыша всѣмъ оубо-гымъ доводѣаше. и вѣдныа на кормляше³⁰ а странныа принимаше по евангелскому слову. бѣжа рабы кормляше изаиѣа. и дождици не дадаше вѣдѣти никомуже. и люди всѣ оубогиа и когатыа всѣхъ миловааше.³¹ и цркви всѣ златомъ оукраш и вѣровааше³² въ вѣа всѣмъ срѣдѣмъ и все благо твораше к животѣ сьвоему, и развоуаше же³³ моужѣа чеховскыа.³⁴ и восташи на сѣа князѣа же имъ вѣаше³⁵ аще мѣла аѣтѣ ии и гда оумре вѣтъ его. да еѣа возрастетѣ. и смысла довыи братѣа его. тогда дявола искони нехѣ³⁶ добра чачѣскому родѣ. вниде въ срѣа злыхъ соукъ-никъ его. акожѣ иногда во³⁶ юдѣа предаѣла. писано бо естъ всѣмъ костаѣ на гна своего юдѣа³⁷ подоукѣи ѿ. ти же начаша пострѣкати³⁸ боеслава на сло. рѣкша хощеть тѣа оубити вѣчеслава князѣа соукѣиарсѣа сѣа матѣрѣю сьвою и с моужини сьвоими. и тии³⁹ ѿнзѣа иже⁴⁰ вѣаше то вѣчеслава на оустниа⁴⁰

syna svého Boleslava, začal Václav spravovati lid svůj. Měli pak čtyři sestry, i provdali je v rozličná knížetství a vybavili je. I vložil (Bůh) takovou milost na knížete Václava, že počal rozuměti knihám latinským jako biskup nebo jako kněz; a vzal-li řecké knihy i slovenské, četl v nich bystře a bez chyby.* A netoliko že knihám rozuměl, ale i víru naplňuje všem ubohým dobře činil, nuzné krmil a pocestné (do domu) přijímal podle evangelského slova; boží sluhy krmil přehojně a vdovám nedopouštěl ublížit od nikoho a všecky lidi, ubohé i bohaté, miloval. A všechny kostely zlatem okrášlil a věřil v Boha celým srdcem a všecko dobré činil v životě svém. I zbujněli mužové čeští a povstali proti sobě; neboť kníže jim byl ještě mlád, let osmnáct (maje), když umřel otec jeho. A když vzrostl a rozhledu nabyt bratr jeho, tehdy ďábel, nechtěje od počátku dobré lidskému rodu, vešel do srdce zlých rádců jeho, jako kdysi do Jidáše zrádce. Neboť psáno jest: „Každý, kdo povstává proti pánu svému, Jidáš podoběn jest“. Ti pak počali pobádati Boleslava ke zlému (a) řekli: Chce tě zabít kníže Václav, uraď se s matkou svou i s muži svými. Ti psi zlí, jižto byli

²⁴ MM и даста; ²⁵ LSb, в расна; ^{25, 26} LSb, оустроиша ѿ (sg. V.); ²⁷ MM вложи; ^{28, 29} LSb, книгами латынскими и шкѣ; ^{29, 30} LSb, да аще ездаше (sg. V.) греческыа книги и словенскыа; ³⁰ MM, MT а кормляше; ³¹ LSb, миловааше; ³² LSb, вѣровааше; ³³ MT а унех. ³⁴ LSb, чехѣскыа; ³⁵ LSb, вѣаше, MT а вѣаше; ³⁶ VČMS къ; ³⁷ MM, LSb, нѣа; ³⁸ MM, MT а пострѣкати; ³⁹ LSb, ти ѿ; ^{40, 40} LSb, вѣаше вѣчеслава на оустниа;

*) Text Minejnl (читаше в нѣхъ соукъ совазана радн) je tu jistě porušen a nedává dobrého smyslu; ani Vostokovský neuspokojuje (прочиташе в нѣхъ), spíše podle Iljinského: адрѣкѣ сѣа слазна (bystře bez chyby).

выгнати мѣръ свою безъ вини. вѣчслагѣ
же разоумѣвъ страѣ бѣжн поману слово апѣла
павла глаголюще чти лица своего и матерею свою.
и возлюбн ближнего своего яко⁴¹ самъ сѣ.
хотѣ блаженныи исполнити есакоу правдоу
бѣжн и прииде пакн матере⁴² свою в домъ
свой и велии плаканіе сѣа сице гѣ бѣже
моя не постави на мѣ⁴³ грѣхъ ксемь.⁴⁴ поман-
ноуеже слово пророка дѣда. грѣхъ⁴⁵ юности
моеа и невѣдѣніа⁴⁶ моего не помани гѣ.
тѣмже чташе мѣръ свою она же радова-
ннѣа ѿ вѣркѣ сѣа своего и ѿ бѣгодати иже
твораше. маломощныа кормаше⁴⁷ аще сирота
гдѣ вѣдѣла не дадаше вѣдѣти еи⁴⁸ ни-
447 об.а комоуеже и аще страннѣ приимаше и⁴⁹ адокры
на мѣ покой твораше.⁵⁰ и адоже речено ѣ во
сѣмѣ еѣлѣи матѣрѣ еѣланстѣмѣ страннѣ
вѣркѣ и не вѣдѣсте мѣ и на мѣ не ѿхѣсте⁵¹
мене. боленѣ вѣ⁵² в темници⁵³ и не поскѣ-
тисте мене сирѣкѣ в нѣюнаѣ тогда ѿидѣхѣ
тѣи в мѣркѣ вѣчноу а ѿ дѣсноу иже со-
творше сѣа бѣаа тогда вѣидѣхѣ в живнѣ
вѣчноу. то сѣа блаженныи князѣ помыш-
лаше⁵⁴ к сѣрѣи своимѣ.⁵⁵ аще кто нишѣи или
домашнѣа и страннѣа еса ѿхѣлаа и кор-
мѣа⁵⁶ и аще ли котормѣи причетникѣ цѣркѣи
или сѣренникѣи прихѣженѣи приидѣхѣ⁵⁷ к немѣ
и ѿ немоушаше и докро твораше вѣкѣ. и цѣркѣи
же вѣ оустронѣа во⁵⁸ вѣкѣ гдѣ⁵⁹ и бѣго-

Václava navedli vyhnati matku svou bez viny.
Václav však, znaje bázeň boží, pomněl na
slovo apoštola řkoucí: „Cti otce svého i matku
svou“ a „Milovati budeš bližního svého jako
sám sebe“. Chť blahoslavený naplniti vše-
likou spravedlnost boží, přivedl nazpět matku
svou do domu svého a velmi plakal, řka takto:
„Pane Bože můj, nepokládej jim všem (sic)
to za hřích“. Vzpomenul pak na slovo pro-
roka Davida: „Hřichů mladosti mé a nevědo-
mosti mé nevzpomínej, Pane“. Proto ctil matku
svou, ona pak se radovala z víry syna svého
a z milosti, kterou prokazoval. Malomocné
krmil; bylo-li kde sirotku ubližováno, nedal
ublížití jemu od nikoho; též pocestně přijímal
a dobrý jim pokoj činil, a jakož je řečeno
v svatém evangeliu evangelistou Matoušem:
„Pocestným jsem byl, a nepřijali jste mne,
nahý, a nepřioděli jste mne, nemocen jsem byl
(a) v žaláři, a nenavštívili jste mne“, totiž na
levici tehda (jsoucím), i půjdou ti do trápení
věčného, a (jsoucí) na pravici, kteří činili tyto
dobré (skutky), tehdy vejdou do života věčného.
To (a) takové pomýšlel blahoslavený kníže
v srdci svém; byl-li kdo chudý, buď domácí
nebo cizí, všecky odíval a krmil, a přišel-li
k němu některý služebník kostelní nebo kněz,

⁴¹ LSb. + и; ⁴² jinde všude: мѣръ; ⁴³ jinde všude: на мѣ; ⁴⁴ MM ксѣ; ⁴⁵ в др. sp.: грѣхъ; ⁴⁶ LSb. не вѣдѣніа; ⁴⁷ MM, MT² LSb. кормаше; ⁴⁸ LSb., MT² сѣа; ⁴⁹ в др.: добра; LSb. и добро на мѣ твораше (Vostok. добрѣтвораше); ⁵⁰ LSb. не ѿхѣсте; ⁵¹ VČMS сѣхъ; ⁵² VČMS, MT¹ в темници не поскѣтисте; ⁵³ LSb. помышлани; ⁵⁴ в др. sp.: своимѣ; ⁵⁵ MM кормѣа; ⁵⁶ VČMS приидѣхѣ, LSb. приидѣхѣ; ⁵⁷ LSb. ах; в др. sp.: во; ⁵⁸ MM неи;

твораше нѣмъ.⁵⁷ и возѣа рабѣи собравъ ѿ
всѣхъ мѣстъ и служеба за него сотворѣна
по всѣмъ дѣи къ богу яко⁵⁸ величѣ мѣщницѣхъ
оустроение добраго и желаннаго князя ка-
чественна. и возложи емоу кѣ на срѣдѣи сицевѣ
мысль создати црквию ко нѣмъ сѣго авраама.
в то же время всѣмъ діаволѣмъ нже изъ начала
ненавидѣа рода члвчѣ боляславовъ аскааа къ
срѣдѣ его и наоустѣи его на брата своего. яко-
же и уканиаго⁵⁹ сѣнопола нже сокрѣпа злое
на братію свою⁶⁰ къ срѣдѣ⁶¹ своимъ. нзвѣн кра-
тїю⁶² свою и приимъ власть единъ къ рѣстѣи
земли. а не вѣдоуще⁶³ ѿмѣненїа бжїа⁶⁴ яко
служби бжїа⁶⁵ не тоуше мечь посѣтъ. но в по-
гнѣахъ нечестивымъ. тако и тѣмъ законъ сокрѣ-
пнцы діаволѣмъ нже сокрѣпнцы⁶⁶ злаа ко срѣднѣхъ⁶⁷
своихъ съ боляславомъ на блаженнаго князя
качественна. приндеже дѣи сѣго⁶⁸ авраама к
нѣмоу же кѣ блаженныи вѣкѣтъ свои тро-
ваше и веселишесѣа во вѣкѣ. ѿни же тогда
злѣ⁶⁹ сокрѣпнцы діаволѣмъ возмаша боляслава
и сокрѣтъ сотворше неприятелии на блажен-
наго качественна. якоже и живое в ѣкѣ в
перѣааа аѣта. вѣдоу же сїеише цркви тогда
447 об. бжѣа. боляславъ ко граду кѣ // нѣа же вѣкѣнаа
к нюже твораше празднѣи сѣмъ безмѣшнѣхъ
козмы и даіана. и вѣдоушавъ блаженныи
князя качественна сѣго антохргїю.⁶⁸ хотѣвъ

jemuž bylo ublíženo, on (takové) vykupoval
a dobře činil všem. Kostely pak zřídil ve všech
městech a dobře činil jim; a boží sluhy shro-
máždil ze všech národů, a služba Bohu za
něho se dala po všechny dni, jako u velikých
národů, zařízením dobrého a žádoucího kni-
žete Václava. I vložil mu Bůh do srdce tako-
vouto myšlenku, vystavěti kostel ve jméno
svatého Abrahama* (sic). V ten pak čas ďábel,
jenž (jest) od počátku nenáviděl rodu lidského,
všel zlé věci do srdce jeho a navedl jej proti
bratru jeho, jako i bezbožného Svatopluka,
který se na zlém usnesl proti bratřím svým
v srdci svém. Zabil bratry své a převzal vládu
sám v Ruské zemi, nevěda o pomstě boží, že
sluhové boží ne nadarmo meč nosí, ale na
záhubu bezbožných. Tak i tito zlí rádcové
ďábelští, kteří obmysleli zlé v srdcích svých
s Boleslavem proti blahoslavenému knížeti Vác-
lavovi. Přišel pak den svatého Abraama (sic),
jemuž byl Blahoslavený slib svůj učinil, a vese-
lil se v Bohu. Ti pak zlí rádcové ďábelští tehdy
pozvali Boleslava a radou se uradili nepřátel-
skou o blahoslaveném Václavovi, jako Židé o
Kristu v dřívějších letech. Bylo pak „Posvěcení
chrámu“; tehdy jel Boleslav (sic) do hradu.
V neděli pak (byly) slavné služby boží, v nichž
se slavil svátek svatých dobrodinců** Kosmy

⁵⁷ MT² + кѣ; ⁵⁸ LSB уканиаго сѣнопола; ⁵⁹⁻⁶⁰ v tištěných VČM (str. 2189): „к срѣдѣ своимъ нзвѣн кратію“ není; omyl tiskařský, ježto se tak čte v obojím rukopise. Ve VČMS č. 174, l. 1055 i VČMS č. 986, l. 945 v jsou ta slova, tak jak se čtou v našem originále. V LSB, MM, MT¹, MT², „нзвѣн кратію свою и приимъ...“; ⁶¹ MM кѣ срѣдѣ; ⁶² LSB, и кѣдѣи; ⁶³⁻⁶⁵ není v LSB, opisovač je chtěl připsat po straně, ale zapomněl; ⁶⁴ LSB, сѣкѣиаша; ⁶⁵ MM кѣ срѣднѣхъ; ⁶⁶ v MM není; ⁶⁷ jinde v dr. sp.: злѣи. ⁶⁸ MT² антохргїю;

*) Všecky Minejní rukopisy tak; zkažením z „Emerama“. — **) Kosma a Damian slovou визмѣдннцы (dobrodinci), ježto, jsouce lékaři, beze mzdy léčili (ἰατροὶ φανόται).

ѣхати в двѣ свои в корзѣ.⁶⁹ болеславъ же не даде емоу моласѣ с пачевинымъ словомъ гдѣ сице: како хощиши ѿѣхати брате. вино и медъ все цѣло напью оу себе. он же ни⁷⁰ ѿречеся емоу и нехѣа къ домъ свои. и нехѣа на⁷¹ конь свои начатъ играти со сѣбѣмъ своимъ на дворѣ болеславѣ. тѣмъже мнимъ яко похѣдана емоу на дворѣ и рѣша емоу словъзи его. княже вачеславъ.⁷² хощеть тѣмъ сѣсти болеславъ. он же не имаше⁷³ кѣмъ словесъ томъ. и всю надежю свою возложи на гдѣ. и тои дѣи все пиша и веселишасѣ оу болеслава. и къ тѣмъ же поирѣ⁷⁴ снѣдшасѣ ратници⁷⁵ иже тѣмъ зѣли сохѣтници къ гнѣвнымъ дворѣ. призваша к себѣ болеслава иже сотвориша злымъ тѣмъ и несправедливымъ⁷⁶ сохѣтѣмъ. якоже к пилатѣ снѣдшѣмъ живде на хѣ мыслише златъ. такоже и ѿни зѣи тѣмъ пси. тѣмъже сѣ подобраше сохѣтѣмъ како кыша оубити (!) гдѣ своего. рѣша яко поидеть на оутрению къ цркви. кѣ во вачеславъ нехѣнны къ цркви. гдѣоце к себѣ⁷⁷ тогда оубиешъ его. оутрѣ же вышю возвонити оутрению. вачеславъ же князѣмъ оутрашнимъ звонилѣ и рече сице. слава ти гдѣ боже мой. яко дал еси свѣтъ и достигнути оутра сего. и къ томъ часѣмъ вземъ саудалѣ свои вхоушасѣ. и лицѣ⁷⁸ свое оумы. и поиде на заутрению. и постиже и болеславъ во кратѣхъ вачеславъ же вхрѣкѣмъ и рече допрѣ дѣи гдѣ вчера. болеславоу же при-

a Damiana. A blahoslavený kníže Václav, vyslechnuv svatou liturgii, chtěl jeti do svého domu spěšně*. Boleslav však jemu nedal, prose jej plaktivým hlasem, řka takto: „Proč chceš odjeti, bratře? Víno a medovinu všecku mám u sebe.“ On pak neodepřel jemu a nejel na svůj hrad, a vsed na svého koně, začal hráti se služebníky svými na dvoře Boleslavově. Proto míníme, že jemu pověděli na dvoře a řekli mu služebníci jeho: „Kníže, Václave, Boleslav tě chce zabít.“ On však neuvěřil tomu slovu a všecku naději svou na Boha vložil, a ten den celý pili a veselili se u Boleslava. A v tu pak noc sešli se nepřátelé, ti zlí rádcové, do Hněvysova dvora, pozvali si Boleslava a konali zlou a ďábelskou radu. Jako se sešli k Pilátovi Židé proti Kristu, obmyslejíce zlé, tak i ti zlí psi, jim se podobajice, radili se, jak by zabili pána svého. Řekli: „Půjde na jitřní do kostela“ — Václav totiž rád chodil do chrámu — (řkouce k sobě) „tehdy zabijeme ho.“ Když bylo ráno, zvonili na jitřní. Václav pak kníže, uslyšev zvonění, řekl takto: „Sláva tobě, Pane Bože můj, že jsi dal světlo a (dal jsi mi) dosíci jitra tohoto.“ A v ten čas vzav sandály své, obul se a tvář si umyl a šel na jitřní. I zastihl jej Boleslav ve vratech. Václav pak ohlédnuv se řekl: „Dobrý den, pane, včera . . .“ Ale k Boleslavovi sklonil se ďábel k uchu a rozvrátil srdce jeho, že, tasiv

⁶⁹ ММ къ срѣ, МТ¹, МТ², н' сорзѣ; ЛСб. н' сорзѣ; ⁷⁰ ЛСб. ни; ⁷¹ в МТ¹ нені; ⁷² ЛСб. вачеславъ; ⁷³ ve všech rukopisech: не имаше, ale в ЛСб.: не има кѣмъ (ve Vostok.: не и кѣмъ); ⁷⁴ ЛСб., ВЧМС поирѣ; ⁷⁵ ММ ратници; ⁷⁶ ve ВЧМС нені; ⁷⁷ ЛСб. к себѣ; ⁷⁸ в др. sp.: лицѣ;

*) къ сорзѣ (къ срѣ) — spěšně, ve všech Minejních rukopisech, vzniklo asi zkažením z къ Псорзѣ (viz. leg. Vostokov.; hlaholské leg. къ Псоръ).

ниче дѣволѣ во^{78a} оуѣху. и развари срѣе его да изъѣвѣкъ мечь свои и ѿтѣкѣвъ сице. нынѣ тебѣ ѡцно боли⁷⁹ того быти. и оудари блаженнаго мечемъ по главѣ. вѣчеславъ же вѣратисѣа и рече. что еси оумыслилъ⁸⁰ ѿче и брате⁸⁰ сѣе. имѣ его поверже и ста надъ нимъ и рече емоу что тебѣ⁸¹ брате и⁸² зло сотворишѣ. и притекъ единъ ѿ совѣтѣнникъ⁸⁴ 448^a тѣхъ⁸³ оуѣкѣноу / в рѣкѣ⁸⁸ блаженнаго князѣа⁸⁴ вѣчеслава. ѡнже испѡустѣи и повѣкѣе ко цркви. дѣволаи же совѣтѣнѣи чистѣ⁸⁵ и тира оубѣста его в црковныѣ двѣрехъ. гнѣвѣкѣ⁸⁶ же притекъ прободе емоу ребра мечемъ. и испѡустѣи дѣхъ свои блаженныи. глѣа сице в рѣцѣхъ твои⁸⁷ предаю⁸⁸ дѣхъ мои. оубѣиша же вѣ толихъ градѣхъ с нимъ мѣстѣноу⁸⁹ и елиноу а на ныи моужѣи ндоиша прочее. ѡвѣи изѣиша а дроужѣи разпѣгѡишѣа по землѣмъ а млѣдѣнѣи изѣиша его ради. а вѣжѣа рабы и ницѣи⁹⁰ пограбѣишѣи и выгнавшѣи ѣ з земли. а жены ѣ зѣа моужѣ⁹¹ дѣашѣ. ѡни же пси⁹² неприяжѣни оубѣишѣи гѣа своего. тира же рече ндѣмъ и еиѣ на гѣю свою. да единоу⁹³ ѡжааѣиши брата и мѣтра. боиславъ же рече. нѣ камо сѣаи дѣти да нѣ⁹⁴ ниѣкѣи доспѣѣтъ. ѿ вѣчеслава же ѡндошѣа рекше⁹⁵ его и не сохранишѣи его. краѣ⁹⁶ же пошѣи вѣземъ блаженнаго прѣ црковѣю положи

meč svůj a odpověděl takto: „Nyní chci ti lepším nad to býti,“ udeřil Blahoslaveného mečem po hlavě. Václav pak obrátiv se řekl: „Co jsi si to usmyslil, otče (sic)“ a bratře?“ Chopiv ho povalil (jej) a stál nad ním a řekl mu: „Bratře, co jsem ti zlého učinil?“ A přiběhnuv jeden z rádců těch, sekl do ruky blahoslaveného knížete Václava. Ten pak pustil jej a běžel ke kostelu. Ale ďábelští rádcové Čista a Tira zabili jej ve dvěřích chrámových. Hněvsa (sic) pak přiběhnuv probodl mu žebra mečem. I vypustil ducha svého Blahoslavený, řka takto: „V ruce tvé, (Pane),“ odevzdávám ducha svého“. Zabili pak v tom hradě s ním Mstinu a Helenu a na jiné ostatní muže šli; jedny zabili a druhí se rozběhli po krajích, a děti pobili pro něj. A boží sluhý a chudé oloupivše vyhnali ze země a ženy jejich za muže provdali. Ti pak psi ďábelští zabili pána svého. Tira pak řekl: „Jděmež ještě i na naši paní, ať opláčeš na jednu bratra i matku!“ Boleslav však řekl: „Nikam se nepoděje, až jinými dospěje.“*** Odešli pak od Václava, rozsekavše ho a nepochovavše ho. Krasej pak kněz, vzav Blahoslaveného, před chrámem ho položil (a) pokryl jej tenkým plátnem. Uslyševši pak matka jeho, že

^{78a} v dr. sp.: ко оуѣху, v LSB. къ оуѣхъ; ⁷⁹ LSB. místo „боли“ — боли (ve Vostok.: оуни); ^{80, 80} LSB. что еси оумыслилъ ѿ братѣ; ⁸¹ LSB. тоѣхъ; ⁸² LSB. и оуѣкѣи в рѣкѣхъ (ve Vostok.: оудари в рѣкѣхъ); ⁸³ v MM není; ⁸⁴ LSB. чѣста (Vost. чѣста); ⁸⁵ tak i v VČMS, MM, MT¹, MT² гнѣвѣкѣа же, LSB. и гнѣвѣкѣа же; ⁸⁶ LSB. + гѣ (také i v Vostok.); ⁸⁷ LSB. тоѣхъ; ⁸⁸ MM жѣстѣишѣ; ⁸⁹ LSB. ницѣи; ⁹⁰ jinde: за мѣжи; ⁹¹ VČM, MT¹, MT², MM místo: „пси“ — пси, v LSB. пси; ⁹² v tišt. vydání единого, ale v originále: единою; ⁹³ LSB. даѣхъ; ⁹⁴ tak ve všech rukopisech m. разсѣиши (Vostok.); v LSB. расѣиши; ⁹⁵ MM краѣа же;

*) Rukopis lavry Sergiev. ѿ братѣ, a všechny rukopisy vyjímajíc Minejní. — **) Toto přidává kromě rukopisu Sergiev., Vostokovský i hlaholské. — ***) Jako jinde i zde je toto místo nejasné; zde mimo to ještě větší nesnáž působí 3. sing. доестѣхъ! všude jinde 1. plur. доестѣмъ!

покры его тонкою плащаницею. оуслышавша⁹⁷
же мѣи его оубѣна соуци⁹⁸ сѣа своего. и при-
текише⁹⁹ искание его. оузвѣвши же и припада-
къ срѣцу его. и плачюще¹⁰⁰ собираще¹⁰¹
оуды тѣла его сѣа свое и собравши же и не
смѣ нести в дѣ¹⁰² свон. но в поповѣ дворѣ
омывши и облекши и не носина и не поло-
жини и в цркви. оубоажши¹⁰³ сѣ¹⁰² мати его
сироти и вѣжа въ кровати. страшна бо
есть смръть ѿ чюжью рѣкоу да еа не хоташе¹⁰⁴
претерпѣти. боеслав же хота оубити ю и
посла по неа злыи советници. и они же ише
и не оверѣноша еа. тоу призваши попа нава
и да молитвоу творять¹⁰⁴ над нимъ и по-
грѣноша же чѣное тѣло стго и блаженнаго
вмчслова добраго и праведнаго¹⁰⁵ вѣчница.
и хрѣтябца¹⁰⁶ слоужитель бо вѣ рѣоу¹⁰⁶ со
клаговекиемъ и со страхомъ. и кровь его
¹⁰⁷по три дни не рачи в землю ити въ ѿ-
же днь кровь его¹⁰⁷ потребиса. и цркви възде
надъ нимъ всѣмъ людемъ вѣдающимъ тоу
и дивающимъ. а и еше надѣюще¹⁰⁸ возѣ //
448^b и на молитвоу блговернаго вчслова болю
чюдѣ являшиса. востинноу бо хѣт моуцѣ¹⁰⁹
¹⁰⁸являшиса и стѣхъ мѣнцѣ приложиса
моука его. и советѣхъ сотвориши в немъ такоже
юденъ в хѣт посѣкоша же и такоже и нава

syn její jest zabít, přiběhnuvši hledala ho;
uzřevši pak (jej), padla na srdce jeho a plačíc
sbírala údy těla syna svého a sebravši (je)
pak neosmělila se odnésti do domu svého, ale
ve dvoře kněžově umyvše a oblékše jej, nesli
a položili jej v kostele. Obávajíc pak se matka
jeho smrti, uprchla do Charvát; neboť strašná
jest smrt od cizích rukou, že ji nechtěla pře-
trpěti. Boleslav pak, chtě ji zabít, poslal za ní
zlé rádce; oni pak šedše nenalezli ji. Tu povola-
li kněze Pavla, aby modlitbu konali nad ním;
pochovali pak ctné tělo svatého a blahoslave-
ného Václava, dobrého a spravedlivého ctitele
božího a milovníka Kristova, neboť sloužil Bohu
s pobožností a s bázní. A krev jeho po tři dni
nechtěla jíti do země; třetí pak den se ztratila
(krev jeho) a chrám vzešel nad ním, ani všichni
lidé to viděli a se divili. A doufáme v Boha, že
se (i) na modlitbu (přímlovu) blahoslaveného
Václava větší div zjeví. Neboť jistě Kristově
muce (zjevíš se) a (muce) svatých mučednic^{*}
(sic) rovnala se muka jeho; i radu konali o něm
jako Židé o Kristu, rozsekali jej pak jako
Pavla a děti pro** Krista zahubili. Vpravdě

⁹⁷ jinde оуслышавши же; в LSb. оуслышавши; ⁹⁸ LSb. соуци; ⁹⁹ VČMS притекиши, LSb. притекиши; ¹⁰⁰ LSb. плачюще; ¹⁰¹ LSb. собиращи; ¹⁰² jinde: оубоажши же сѣа; ¹⁰³ LSb. не хоташе; ¹⁰⁴ LSb. створѣ (Vost. сътвори); ¹⁰⁵ LSb. и; ^{106, 108} LSb. слоужилъ бо еѣ рѣоу (в Vostok. сѣужи бо имѣ); ^{107, 107} není v tištěném vydání omylem tiskatelským, ve VČMS l. 1055v, VČMS č. 986 l. 947; i ve vydání Kolářově; ¹⁰⁸ v tišt. vydání, i v originále VČMS č. 174 l. 1055 об.: хѣт мѣнцѣ шалшиса неѣд мѣнцѣ. Čtení: „моуцѣ“ red. vydání chybné. V LSb.: хѣт моуцѣ шалшиса неѣд мѣнцѣ i в rukop. Vostok.: хѣт мѣнцѣ неѣд мѣнцѣ.

^{*} Všecky rukopisy tak; ale Vostok. a blaholské моученикѣ. — ^{**}) Rukopis náš sice vynechává раам, ale to se čte i v Minejch Milut. a Tulup. ¹⁻², podobně jako v ostatních redakcích.

и мѣсѣца хѣ¹⁰⁹ избѣнша. во истиннѣхъ всѣхъ на-
родѣхъ члѣвчскѣи кѣлици сѣмъ плакаше его ради.
оубѣнѣхъ же бысть кнѣзѣхъ вѣчеславѣхъ въ лѣтѣ.
ѡ. т. лѣт. индикта въ ѿ. кроуѣтъ сѣптію ф.¹¹⁰
лоуѣнѣ и¹¹⁰ мѣсѣца септемвриа въ кѣ. бѣ же
покон дѣлю вѣчнѣи жизни со всѣми из-
бранными идеже вси праведніи оупочинаятъ.¹¹¹
во свѣтѣхъ животнѣхъ твоихъ гѣ. не воста-
вляеъ же бѣ¹¹² избраннымъ своимъ.¹¹² в
порѣганіи невѣрнѣхъ. но посѣкти¹¹³ мѣхъ свою.¹¹³
преложѣи ѡкамененное срѣце ѿ на поканіе. про-
раздѣнѣша грѣхъ свои. нѣже проліаша крокъ
неповинноуѣ. боеславъ же поманѣхъ кѣ
бѣоу со¹¹⁴ плачемъ и со вѣзхѣхъ нѣмъ глѣ.
бѣже помози ми¹¹⁵ грѣшному и мѣхъ бѣуди
ми. и послаеъ слоуѣхъ свои да принесѣхъ
тѣло вѣжнѣнаго кнѣзѣа вѣчеслава брата его
изъ боеслава града прозрѣ¹¹⁶ и глѣ снѣ.
азѣ согрѣшихъ грѣхъ мои вѣмъ и нежа-
коніа мои азѣ знаю и прѣ¹¹⁷ мною естъ всѣгда.
и положиша его въ цркви стѣго авраама
юже бѣ самъ создалъ. вѣдѣншоу страну ѡла-
тарѣ.¹¹⁷ вѣ. тѣ¹¹⁷ аплоу. принесѣхъ бысть кнѣзѣ
вѣчеслава мѣсѣца марта въ. г. дѣхъ бѣхъ покон
дѣлю его на лонѣхъ авраамовѣхъ исѣка ѿкоко
идеже вси праведніи оупочинаятъ.¹¹⁸ чаюиѣ
воскресѣніи мртвѣхъ. ѿмоуѣже подѣкаеъ всѣмъ
слава¹¹⁹ чѣхъ и поклананіе со безначальнымъ
ти¹²⁰ ѡцѣмъ и съ прѣхъ и блгъмъ и жи-
вотворѣніемъ ти¹²¹ дѣхъ. нынѣ и присно
и въ вѣки вѣкомъ. аминъ.

veškeren národ lidský (sic) velmi plakal pro
něj. Zabit pak byl kníže Václav léta 6337,
indikce 2., kruhu slunečního 3., (luny) a měsíce
září 28. (dne). Bůh pak dej pokoj duši (jeho)
ve věčném životě se všemi vyvolenými, kde
všichni spravedliví odpocívají ve světle života
tvého, Pane. Bůh pak nezůstává vyvolených
svých na potupu nespravedlivých, ale navštívil
milostí svou (a) obrátil zatvrzelé srdce jejich
na pokání: poznali hřích svůj (ti), kteří prolili
krev nevinnou. Boleslav pak rozpomenul se
na Boha s pláčem a vzdycháním řka: „Bože,
pomoz mi hříšnému a buď mi milostiv.“
A poslal sluhy své, aby přinesli tělo blahoslave-
ného knížete Václava, bratra jeho, z hradu Bo-
leslavova do Prahy,* řka takto: „Zhrěšil jsem,
hříchu svého jsem si vědom a nepravosti své
znám, a jest přede mnou vždycky.“ I položili
jej v kostele svatého Abraama (sic),** který
sám byl postavil, na pravé straně oltáře „dva-
nácti apoštolů“. Přenesen (pak) byl kníže
Václav měsíce března 3. (sic) dne. Bůh dej
pokoj duši jeho na lůně Abrahamově, Izákově,
Jakobově, kdež všichni spravedliví odpocívají,
očekávající vzkříšení z mrtvých; jemuž při-
sluší všecka sláva, čest a klanění s Otcem,
jenž jest bez začátku, a se svatým a blaho-
slaveným a oživujícím Duchem, nyní i vždycky
i na věky věků, amen.

¹⁰⁹ MM, MT¹ MT² хѣ ради; ¹¹⁰⁻¹¹⁰ LSb, аѣна ѿ; ¹¹¹ LSb, починаюъ (tak i Vost.); ^{112,112} LSb, избранныи свои (tak i Vost.); ^{113,113} MM, LSb, милостію свою (také i Vost.); ¹¹⁴ LSb, с; ¹¹⁵ VČMS, мѣхъ; ¹¹⁶ ve všech rukop. tak; v LSb, прозѣ (Vost.; прѣзѣ); ^{117,117} LSb, ѡ ѿ; ¹¹⁸ LSb, починаюъ; ¹¹⁹ LSb, + и; ^{120,121} jinde není „ти“, v našem rukopise v obou případech přetřeno. V LSb, „ти“ je v řádce. V starších redakcích toto „ти“ skoro vždycky se psává.

*) Text Minejní je zde porušen (прозѣк snad místo кѣ прѣзѣк, hlah. аѣ прѣзѣк). — **) Tento omyl sv. Abraama (místo sv. Víta) se čte ve všech Minejních rukopisech.

II.

Josef Vajs :

CHARVÁTSKOH LAHOLSKÁ REDAKCE
PŮVODNÍ LEGENDY O SV. VÁCLAVU.

ÚVOD A TEXTY.

Н(а) с(кѣ)того Кирисла(а)ва ис(повѣ)дника¹

Na (den) sv. Václava vyznavače.

L. 420 b Ге нине з'вистъ се² прочсое³ слово, еже⁴ и
 смъ гъ нинъ Ис-⁵оу⁶хъ⁷ рече. Боудетъ⁸ во⁹ рече¹⁰
 в' посѣднѣе д'ни, еже м'нимъ¹¹ нине соудитъ,¹²
 встанетъ братъ нъ¹³ а брата, сынъ на оца, и
 врази¹⁴ а лѣнкоу домацинъ его. Чти¹⁵ во¹⁶ спъ
 къ боудутъ¹⁷ немани, и в'здасъ¹⁸ ть нмъ бѣ¹⁹ по
 деломъ ихъ. Бисъ²⁰ и²¹ же к'незъ етеръ²² в' Ческъхъ
 именемъ Кратислава, жена/ же его нарицаема²³
 Драгомъ²⁴ ира. И²⁵ родина²⁶ спъ с'вон прѣкна-
 цъ, [и]²⁷ кр'стисъта и, и нар'к'ста²⁸, нме емоу.
 Кирислава. Изъра²⁹ ст'ноу же емоу³⁰ кко³¹ постъ-
 рици³² и, призва³³ Кратислава оца е-го на
 подстриженне³⁴ бискоупъ³⁵ а³⁶ именемъ Нотара,
 и³⁷ с клярики³⁸ его; ³⁹[и]⁴⁰ в'сп'к'шнимъ⁴¹ же
 нмъ маинъ⁴² оу⁴³ [емоу⁴⁴]⁴⁵ вазалъ бискоупъ отъ-
 рокъ⁴⁶ а⁴⁷ постави и⁴⁸ на крилкъ [цр'кк' рѣ⁴⁹]⁵⁰
 степенъ⁵¹ к'мъ прѣдъ олт'аромъ, и пави⁵² и

Hle, nyní se naplnilo slovo prorocké, jež řekl
 sám Pán náš Ježíš Kristus: „Nebot bude,“ řekl,
 „v posledni dny“, jež myslíme nyní že jsou, „po-
 vstane bratr proti bratru, syn proti otci, a ne-
 přátelé člověka (budou) domácí jeho.“ Nebot
 lidé k sobě budou nelaskaví,* a odplatí jim
 Bůh podle skutků jejich. Byl jakýsi kníže
 v Čechách, jménem Vratislav, a žena jeho jmé-
 nem Drahomíra. Zplodivše syna svého prvo-
 rozeného, pokřtili jej a dali mu jméno Václav.
 Když vzrostl, takže mu měli (po prvé) ostříh-
 nouti vlasy, povolal Vratislav, otec jeho, k po-
 střižinám biskupa jménem Notara s kleriky
 jeho. Když odzpívali mši, biskup pojav pachole
 postavil je na úhlu stupňů před oltářem a po-
 žehnal je řka: „Pane (Bože) Ježíši Kriste,
 požehnej toto pachole, jakož jsi požehnal všechny

¹ K nadpisu: v L se čte: сиктєра .Ѫ. дани, а по hymně: лєа слоужєа соудѣ ѿ єднєго мѣ, а се чти т. j. celé
 officium budiž jako na svátek jednoho mučedníka, ale toto čtení (zvláštní); v R: на днь єго Кирислава мѣника, а по
 modlitbě toliko slovo чти (čtení). ² с'вистъ сѣ L, ѿ R; ³ Ko a vynechává násl. и L; ⁴ vynech. M; ⁵ vynech.
 RM; ⁶ vynech. R; ⁷ боудуци L; ⁸ п'дїавъ соудъ M; ⁹ жи M; ¹⁰ боудѣ сѣ L; ¹¹ гъ R; ¹² вистъ L, ѿ R;
¹³ vynech. LRM; ¹⁴ нмѣмъ R, нарицаема нмѣмъ M; ¹⁵ vynech. R; ¹⁶ рожд'ша L, родилши RM; ¹⁷ vynech.
 LR. Slova v hranatých závorkách jsou podle srovnání s ostatními rukopisy nenáležitá. ¹⁸ нар'к'ста жи R;
¹⁹ кр'расти жи M; ²⁰ п'дї. ѿ LRM; ²¹ ѣ R; ²² пострижени R, п'дї. єго LR, п'дї. призва R, vynech.
 на под'стр. єго M; ²³ єднєго вист. LRM; ²⁴ vynech. и LRM; ²⁵ сѣ своимъ емоу к'нромъ LM (к'нр'гомъ), R
 (к'нркомъ); ²⁶ vynech. LR, v R se počíná nové čtení se značkou чѣ; ²⁷ п'к'шнимъ M; ²⁸ мисоу R; ²⁹ vynech.
 LRM; ³⁰ брѣ R; ³¹ га L; ³² slovo цр'ккѣ v N je přeškrtnuto, v ostatních vynecháno, patrně písafský omyl;
³³ бави LRM;

^{*} Překládám takto staroslověnské „немани“; bližší výklad viz v úvodě v odst. 3.

реки: Гѣ [нѣ¹] Исѹсѣ [хѣ²] кѣмъ отрока сего.
 L. 420 с ѣккоже бѣ [ави³] вѣсѣ прѣдшникъ⁴ твоѣ; снѣ;
 же⁵ з⁶ бѣниемъ подѣстриженъ вѣсть.⁷
 Тѣмъ же⁸ мѣнимъ ѣко бѣ нишемъ кнѣгоу на
 того прѣднѣ аго и мѣтвѣмъ его⁹ начеть¹⁰
 отрока расти¹¹ благодѣтнѣ кѣнию хранимъ.¹²
 Навиче же¹³ кѣниѣ и словѣкѣмъ и латинѣски-
 ѣ¹⁴ доврѣкѣ.¹⁵ Оумрѣшоу¹⁶ же оцѹ его,¹⁷
 поставише Чеси¹⁸ кнѣ за сего Кѣрислава синѣ/
 а его. Болеславъ же вѣтъ ѣго расѣтѣние подѣ-
 нимъ¹⁹ вѣкѣ шета²⁰ же оцѣ²¹ она мала²². На
 мати его²³ Драгомира оутвѣрѣ и зѣмлю и
 людѣ²⁴ стрѣн доудѣже²⁵ вѣзрасте²⁶ Кѣрислава.
 и вѣзрастѣни²⁷ наче сѣмъ стрѣвити людѣ
 сѣво²⁸. Благодѣтнѣ же кѣнию вѣстниоу²⁹
 Кѣрислава кнѣзь³⁰ не тѣмо кнѣжи на- виче
 доврѣкѣ³¹, на³² верою сѣ/вѣниемъ вѣкѣ. Пѣкѣмъ же
 ницимъ/ доврѣ творѣни³³: нагнѣ оу- ѣкѣмъ.
 лачоуцѣ³⁴ питѣкѣ³⁵ аниѣ,³⁶ странѣниѣ приѣмѣниѣ
 по ѣласкоу³⁷ гласоу.³⁸ Пѣдоу³⁹ же оу- ѣкѣтнѣ
 не дадише,⁴⁰ людѣ⁴¹ оу- богѣ⁴² и богѣтѣ⁴³
 милѣви⁴⁴ бѹ работѣюшимъ слѹжа- ше,⁴⁵
 црѣкви мѣногѣ златѣ- мѣ крашѣниѣ. Перѹѣ
 оу-бо вѣ бѣ⁴⁶ вѣсмъ сѣрѣцѣмъ,⁴⁷ вѣсѣ вѣдѣгѣ
 творѣниѣ, ѣже коликодо мо- ганѣ⁴⁸ вѣ животѣ

spravedlivé své;" a tak s pozhnáním byl
 postřižen. Protož miníme, že pozhnáním toho
 spravedlivého biskupa a jeho modlitbami začal
 pacholik růsti, milostí boží jsa chráněn. Naučil
 se pak písmu slovanskému i latinskému dobře.
 Když pak umřel jeho otec, ustanovili Čechové
 knížetem tohoto Václava, syna jeho. Boleslav
 pak, jeho bratr, rostl pod ním; neboť byli oba
 ještě malí. Ale máti jeho Drahomíra upevnila
 zemi a spravovala lid, až vzrostl Václav; a když
 vzrostl, začal sám spravovati svůj lid. Milostí
 pak boží se kníže Václav ne toliko knihám
 dobře naučil, ale i ve víře byl dokonalý. Všem
 pak ubohým dobře činil: nahý odíval, lačné
 krmíval, pocestné (do domu) přijímal, podle
 evangelského slova. Vdovám ublížití nedal,
 lidí chudé i bohaté miloval, služebníkům bo-
 žím posluhoval, mnohé chrámy zlatem okraš-
 loval. Věře zajisté v Boha celým srdcem svým,
 všechno dobré činil, cokolí mohl, v životě svém.

¹ vynech. L; ² Израниѣ M; ³ бѣникъ L; ⁴ прѣдшникъ LRM; ⁵ vynech. L; ⁶ с' LRM; ⁷ ... бѣ
 подѣ. LRM; ⁸ počátek nového čtení v L označený чѣ, v N iniciálkou; M Тѣмъ же; ⁹ и м. его vynech. L;
¹⁰ начѣ L; ¹¹ příd. и RM; ¹² хранимъ sic R; ¹³ vynech. же RM; ¹⁴ vynech. M; ¹⁵ а R, доврѣ M, хѣло до-
 врѣ L; ¹⁶ začátek nového čtení v R se značkou чѣ; ¹⁷ příd. почтоуашѣ и Чеси R; ¹⁸ и (místo Чеси); ¹⁹ ... на-
 нимъ раст. LRM; ²⁰ шѣхота LRM; ²¹ vynech. L; ²² она мала LR, ... она оцѣ мала M; ²³ оу LRM; ²⁴ vynech.
 людѣ M; ²⁵ доудѣже R; ²⁶ и вѣзрасте L; ²⁷ vynech. и вѣр. LRM; ²⁸ vynech. начѣ с. с. а. с. R a příd. чѣ zna-
 ménko nového čtení; ²⁹ vynech. L; ³⁰ ... кнѣзь R; ³¹ доврѣ R; ³² příd. и LRM; ³³ вѣсмъ ... доврѣ твори M;
³⁴ лачоуцѣ M; ³⁵ питѣкѣш L, питашѣ MR; ³⁶ ѣласкоу L, ѣласкомъ RM; ³⁷ слѹзоу M; ³⁸ Пѣдоуцѣ M; ³⁹ ... и дадише
 оу-бо L, не а. оу-боушѣ R, не а. оу-боушѣ M a příd. и; ⁴⁰ příd. вѣсѣ LR, вѣсѣ M; ⁴¹ оу-боушѣ LRM; ⁴² богѣтнѣ
 L, и бог. vynech. RM; ⁴³ милѣви M, zde končí text breviáře M; ⁴⁴ бѹ слѹжѣющимъ работѣмъ R; ⁴⁵ бѹ L;
⁴⁶ příd. сѣномъ L; ⁴⁷ можашѣ L, v R od pozn. 44. takto: црѣкѣ и вѣсѣмъ слѹжѣющимъ кѣ нимъ доврѣ творѣниѣ;

своѣмъ.¹ Разгрудѣше² же [се]³ чѣсъ ки
 ми,⁴ дѣлаюу влѣвъ⁵ шюу⁶ в срѣце⁶ нхъ,
 ꙗкоже и прѣдѣ⁷ в срѣце Нюдѣ⁸ предаѣла,
 L. 420 d гна,⁹ вѣстане¹⁰ на га своего | Вирислава,¹¹
 ꙗкоже Нюдѣ¹² на Ха га.¹² Писано ко е, ꙗко
 вѣ¹³ сакн¹³ с'тав¹⁴ на га с'вогю¹⁵ Нюдѣ¹⁵
 подоканъ е. И наговрише¹⁶ Болеслава¹⁷ ре-
 коуше: хоуше¹⁸ т' те¹⁸ в'ратъ Вирислава¹⁹ оу¹⁹ вѣ-
 ти. с'вѣцѣмъ с'матери²⁰ ю и с'моужи с'воими.²⁰
 Ти п'сѣ²¹ и зли²¹ Вирислава кѣ²² оу прѣжде²²
 наоу²³ тѣмъ, мати²⁴ рѣ с'вою²⁵ безъ вини изигнатъ/
 и.²⁴ На Вирислава²⁵ разоумѣ²⁶ с'трѣ²⁷ ахъ кѣ.
 оуко²⁸ се сѣ глаголю.²⁷ ч'ти²⁸ оца т'вогю и ма-
 тери твоею, и вѣ²⁹ злюбимъ²⁹ искрѣпнаго с'вогю²⁹
 ꙗко³⁰ смѣ сѣк. Хотѣ³¹ же исп'лнити в'с'коу
 прѣдъ³² кѣю,³² в'звратилъ³³ мат' ерѣ с'вою,³⁴
 и³⁵ вѣмъ се кѣ³⁶ с' плачемъ глѣше³⁷ гн кѣ³⁸
 не постави мѣнѣ с'его³⁹ за грѣхъ. И помни-
 наше⁴⁰ сѣко Дѣ⁴¹ а вѣда прѣка глѣше⁴¹ Грѣхъ
 юнос-ти моеи и невѣдомѣ⁴² моего не вѣ-
 спомини⁴² гн. Кѣ же се ч'т'оваше⁴³ матери
 с'вою, она же радоканъ⁴⁴ е се о грѣхъ его⁴⁴ и
 о⁴⁵ благодѣ⁴⁶ти⁴⁶ юже т'вораше. Не т'кмо по-
 ницимъ и оу⁴⁷ богимъ⁴⁷ и странанимъ и про-
 чимъ мнѣ⁴⁸ огнимъ, ꙗкоже с' прѣдъ⁴⁹ рѣхомъ,
 добѣ⁴⁸ ра т'вораше,⁴⁸ и онѣхъ ки продани кѣ⁵⁰/

Zhrdnuvše však čeští muži, a když ďábel vešel
 v jejich srdce, jakož i dříve v srdce Jidáše,
 zrádce Páně, povstali proti pánu svému Václa-
 vovi, jako Židé proti Kristu Pánu. Neboť psáno
 jest, že každý, kdo se pozdvihne proti svému
 pánu, podoben jest Jidášovi. A namluvili Bole-
 slavovi řkouce: „Bratr Václav tě chce zabít,
 uradiv se s matkou a se svými muži.“ Tito zlí
 psi dříve navedli Václava, aby vyhnal bez
 příčiny matku svou. Ale Václav, porozuměv
 bázni boží, zalekl se slova řkoucího: „Cti otce
 svého i matku svou“, a „Milovati budeš blíž-
 ního svého jako sám sebe“. Chtěje pak naplniti
 všecku spravedlnost boží, povolal matku svou
 zpět a velmi se kaje s pláčem pravil: „Pane
 Bože, nepokládej mi to za hřích.“ A pama-
 tuje na slovo Davida proroka říkal: „Hříchů
 mladosti mé a nevědomostí mých nevzpomínej,
 Hospodine.“ Kaje pak se ctil matku svou, ona
 pak se radovala z víry jeho i z milosti, kterou
 prokazoval. Neboť netoliko chudým a ubohým
 a cizincům a ostatním mnohým, jakož jsme
 zpředu řekli, dobře činil, i ty, kteří prodáni
 byli, vykupoval. Kostely pak ve všech hradech

¹ zde končí čtení ve všech kodexech LNR; v LR je označen začátek nového ¶ (v L¹), v N většit inici-
 álkou. ² разгрудѣше R; ³ vynech. c LR; ⁴ чш'ни м. L, Чшн R, a přidávaj i; ⁵ юже вложюу L; ⁶ в срѣца R;
⁷ арѣмъ L; ⁸ Нюдъ L; ⁹ slova ꙗкоже — гна vynech. R; ¹⁰ вѣстанъ R, п'д. жи LR; ¹¹ vynech. R; ¹² вы-
 неch. R; ¹³ сакн LR; ¹⁴ встанъ R; ¹⁵ Нюдѣкомъ R; ¹⁶ рѣше R; ¹⁷ к Болеславу а vynech. рѣкоуши R; ¹⁸ хоушѣ
 (sic) R; ¹⁹ с'тарѣи R; ²⁰ с'мат. и с'дрозумѣи R; ²¹ п'д. и LR; ²² vynech. R; ²³ vynech. R; ²⁴ изигнати L,
 — изгнати б. в. R; ²⁵ Га жи R; ²⁶ разоумѣ R; ²⁷ v R začátek nového čtení označený obvyklým ¶; ²⁸ в'хлюми
 R; ²⁹ твоего R; ³⁰ ꙗко L; ³¹ хотѣ L; ³² vynech. R; ³³ в'звратѣ LR; ³⁴ п'д. в' Пѣра R; ³⁵ vynech. R;
³⁶ — кѣ с' LR; ³⁷ говораше L, и глѣ безъ с' плачемъ R; ³⁸ vynech. R; ³⁹ вынеch. с'го R; ⁴⁰ помини LR;
⁴¹ говораше L; ⁴² не помини L, R vynech.; ⁴³ ч'т'ѣши L, ч'т'аше R; ⁴⁴ vynech. R; ⁴⁵ vynech. R; ⁴⁶ п'д. его LR;
⁴⁷ vynech. L; ⁴⁸ п'д. на L;

хочу¹ искоуѡпанше.² Црѣккѣмъ³ же кѣ 'к
оустроитель⁴ въ всѣхъ градѣхъ⁵ велми доука⁶,
и слоужителе⁶ бжне в' ниѣхъ оуспраки[тель]⁷
вел-/ми крас'но ѡ многихъ 'чзникъ,⁸ иже⁹ сл-
оужбоу¹⁰ твораху¹⁰ дань и поиръ боу¹¹ оустро-
ениемъ¹² бжнимъ и раба его. Бєислала. П'ложн
же емоу. въ в' срце,¹³ и сазда црѣкки¹⁴ стого
Бнда. Чи Бєиславоу же кѣ 'ратоу его наоучи-
L. 421 а нѣхъ бив'шоу¹⁵ ннѣ кѣ 'сѣкѣ д'квалъ в' срце его
злѡбоу/ 'ккоже оуенти и, да не би¹⁶ списа
дѣла его вѣкѣ била.¹⁷ Приида, д'шоу же, д'неки¹⁸
стого Нмѣрама,¹⁹ к' немъ оуже кѣ оуѣтѣмъ
Бєислала, и веселѣшоу се емоу в' та дань,²⁰
ти зѡан врази²¹ призваши²² Бєислала, стѣ
т'вораху неирѣкѣ зники²³ и' нимъ о братѣ
его²⁴ Бєислала, кѣ 'ккоже Нюдѣи прѣкѣ²⁵ о
гѣкѣ ннѣмъ Неоуѣкѣ.²⁷ Бєиславоу же, сѣ-
ценнемъ црѣкѣвнимъ²⁹ кѣ 'вѣкѣ хъ³⁰ градѣхъ,
Бєислала³¹ 'кзде, иже³² по в'сѣхъ градѣхъ,³³
в'нида, е же³⁴ к' Бєислала, градѣ³⁵ к' не-
дѣлю же бив'шоу³⁶ празд'никоу³⁷ Коуѣ зѡан
и Домѣна, послѡушахъ/ манѣ,³⁹ бѣраки се³⁹
домомъ⁴⁰ пои-ти⁴¹ въ Прагѣ. Бєислава же⁴²
оуѣ-сѣтави и сѣверннимъ⁴³ оуѣмомъ рекн:

velmi dobře zřídil a služebníky boží do nich
velmi krásně uvedl z mnohých národů, kteří
konali služby boží dnem i nocí, zařízením
božím a služebníka jeho Václava. Vložil mu
pak Bůh do srdce, a vystavěl kostel svatého
Vita. Boleslavovi však, bratru jeho, poštvanému
proti němu, vsel ďábel do srdce zlobu, aby jej
zabil, aby nebyla spasena duše jeho na věky.
Když pak přišel den svatého Emerama, jež
Václav (zvláště) ctil, a v ten den se veselil,
ti zlí vrahové, pozvavše Boleslava, konali s ním
nepřátelskou poradu o bratru jeho Václavovi,
jako dříve Židé o našem Pánu Ježíši Kristu.
Když pak bývala „Posvěcení chrámů“ v hra-
dech, Václav jezdil po všech. Vešel pak do
hradu Boleslavova v neděli, an byl svátek
Kosmy a Damiana; vyslechnuv mši, chystal
se jeti domů do Prahy. Boleslav však jej zadržel,
zlobnou myslí řka: „Proč odcházíš, bratře,
vždyť i nápoj zdravý mám?“ Tento pak ne-
odřekl bratrovi, ale vsed na koně počal hráti
se služebníky svými. Tu pak myslíme, že mu

¹ и проданне (misto нѡнѣхъ — сѣху) L; ² в R н тѣмъ бо ипри на и прѣче мѡлани продаланикъ искоуѣпанъ (sic);
³ Црѣки L; ⁴ оустроитель L; ⁵ хѣло доуѣк L, в R takto: црѣкамъ же к' власти свои велми добро оустроен; ⁶ слоужитѣль L;
⁷ vupnec. L; ⁸ в R takto: и ерѣкѣ в ниѣхъ оуспраки (misto и слоужитѣль — чзникъ); ⁹ Ки L; ¹⁰ пѣд. соу L, боу
в ниѣхъ R; ¹¹ vupnec. LR; ¹² сѣтронимъ LR; ¹³ в R misto věty B'ложн — срце: кѣ доука сѣрши; ¹⁴ Г'зда
же црѣкѣ R.

Ve všech třech kodexech začíná zde nové čtení, označené v L чѣи, в N чѣи, в R чѣи; ¹⁵ vupnec. наоучи-
ниъ R; ¹⁶ да неѣ (sic) R; ¹⁷ ~ била в кѣк L, vupnec. била R; ¹⁸ Приида же дѣи L; ¹⁹ Нєрѣма R; ²⁰ ~ к дѣи
та R; ²¹ пси зѡан R; ²² призваши L; ²³ неирѣкѣзники L, в R и кѣрѣхъ; misto стѣ тѣ. неир. ²⁴ сѣмъ L; ²⁵ о оуѣи
брата его R; ²⁶ vupnec. R ~ дѣлѣмъ Нюдѣи L; ²⁷ о Хѣ LR; ²⁸ Бєиславоу L; ²⁹ црѣкѣвномъ L, црѣкѣмъ R; ³⁰ vу-
nec. сѣхъ R; ³¹ пѣд. же R; ³² хѣд LR; ³³ по кѣи гради L, по кѣи гради R; ³⁴ vupnec. R; ³⁵ в гради брата
своего R, L vupnec. větu в'нида — градъ; ³⁶ соуѣшоу L, соуѣши R; ³⁷ к прѣдѣмъ R; ³⁸ и послѡушахъ мнѣ R;
³⁹ оуѣтѣми сѣ LR; ⁴⁰ домоу L, vupnec. R; ⁴¹ ити LR; ⁴² пѣд. братѣ его R; ⁴³ кѣннимъ R;

По чѣто ѡхѡдиши¹ в'ратѣ, ико² и³ пиго цело
инами. Га же не о⁴ трече врата⁵ на в'сѣда
на конѣ⁶; начеть играти⁷ са с'лоугами,
с'воими.⁸ Тоу же минимъ да⁹ пѣд'ки¹⁰ е¹¹ емоу
рѣкоуще,¹² 'ѣко¹³ хѡиетъ те¹⁴ в'ра-тъ Поле-
славъ оувити; са же не в'з'рѡва томоу,¹⁵ на на
ка в'зложъ с'не.¹⁶ Принадыши же ноци,¹⁷
сакраше¹⁸ се ти зана врази¹⁹ на двѡрѣ е²⁰ тѣра
врага Гн'квие,²¹ и призна²² аше же²³ Поле-
славъ, оутвердише ш' нимъ ти²⁴ неприк'занини
с'тъ о в'ра-тѣ егѡ.²⁵ 'ѣкоже бо и²⁶ пр'ѣ²⁷
с'нидош' е²⁸ сѣ Жиѡдѡе на Ха мислѡци²⁹ т'ко
ти³⁰ зана в'рази³¹ с'наид'ш' е³² сѣ с'тъ с'творѡише.
како би оуб' или га с'вогѡ княза Кирис'лава.³³
Р'ки же³⁴ егѡ да³⁵ поидѣтъ н' а ютрѡню, таг' да
I. 421 в латини³⁶ егѡ. | Ютроу³⁷ же вни'шоу звонѡише³⁸
на ютрѡню. Кириславъ же с'л' инавъ в'конѣ рече³⁹:
хѡла⁴⁰ тѣвѣ⁴¹ ги, иже да⁴² еси⁴³ доживѡити⁴⁴
до ютра с'его, и в'сѣвъ поидѣ⁴⁵ н' а ютрѡню.
Якне же⁴⁶ с'астиг'шоу н' ⁴⁷ По-леславъ ва в'ра-
тѣхъ,⁴⁸ Кири-славъ же озр'ѣ⁴⁹ сѣ к' немѡу и рече⁵⁰:
е⁵¹ в'ратѣ⁵² доваръ б'к⁵³ намъ с'лоу-жаб'ника⁵⁴
в'чера. Полеславѡу⁵⁵ же прииник'шоу д'ѣклоу⁵⁶ ва
оуу⁵⁷ о,⁵⁸ и разв'з'шоу⁵⁹ с'рце егѡ,⁶⁰ да⁶¹ из-
влѣк' мечъ бжеи⁶² к немѡу⁶³ рѣки⁶⁴: нинѣ

pověděli řkouce: „Bratr Boleslav tě chce za-
bítí;“ on však tomu neuvěřil, ale vložil věc na
Boha. Když pak přišla noc, sešli se ti zlí ne-
přátelé na dvůr jakéhosi vraha Hněvyse, a po-
volavše Boleslava, utvrdili s ním onu nepřá-
telskou radu o bratru jeho. Neboť jakož se
i dříve sešli Židé, proti Kristu obmýšlejíce, tak
i tito zlí nepřátelé sešedše se radili, jak by
zabili svého pána knížete Václava. Řekli pak:
„Až půjde na jitřní, tehdy vyčkáme jej.“ Když
pak bylo ráno, zvonili na jitřní. Václav pak,
uslyšev zvon, řekl: „Chvála tobě, Pane, jenž
jsi nám dal dožítí se tohoto jitra,“ a vstáv šel
na jitřní. Ihned pak zastihl jej Boleslav ve
vratech. Václav pak ohlédl se na něj a řekl:
„Bratře, dobrý jsi nám byl služebník včera.“
Boleslav však, an se ďábel přiklonil k uchu
(jeho) a rozvrátil srdce jeho, tasiv meč odpo-
věděl mu řka: „Nyní chci tobě lepším býti;“
to pak řek, udeřil jej po hlavě mečem. Václav,

¹ не ѡхѡди (misto по чѣто ѡх.); R; ² v'nech. R; ³ сѣ в'ратѡу, L, сѣ в'ратѡ; с'воими R; ⁴ конѡ R; ⁵ начѣ играти L, играти R; ⁶ в'градѣ R; ⁷ 'ѣко L; ⁸ н' р'ки е¹¹ емоу R (misto Тоу же — р'коуци); ⁹ v'nech. LR; ¹⁰ хѡиетъ (sic) R; ¹¹ ~ Га же томоу не в. R; ¹² v'nech. L, на ка оувиашѣ не вѡи сѡи; ¹³ Нош же присѣ R; ¹⁴ н' с'раши сѣ ти п'сн R; ¹⁵ Гн'квие R; ¹⁶ v'nech. L, в R v'nech. призна же Бол.; ¹⁷ та L; ¹⁸ в R; н' оутвердиши зана сѣтъ о р'к' с'воими; ¹⁹ v'nech. бо и L; ²⁰ др'к'ал L; ²¹ ~ мислѡци на Ха L; ²² н' сн L; ²³ п'сн L; ²⁴ v'nech. L, в R; 'ѣже Жиѡдѡи о Х'к' како оувиют' и (misto 'ѣкоже — Кирис'лава); ²⁵ p'fid. к сѣкѣ R, slovo р'ки в L а R je psáno velikým písmem; ²⁶ када L; ²⁷ латинѣ L, оуцим' R; ²⁸ Začátek nového čtení; в L označen чти, в R чти, в N velikou iniciálkou Ю; ²⁹ в'звонѡиши LR; ³⁰ н' рѣ R; ³¹ с'ала L; ³² p'fid. намъ R; ³³ доидѣти ютра LR; ³⁴ иди R; ³⁵ н' аки R; ³⁶ с'астигѣ и L, R (p'fid. кратъ егѡ); ³⁷ p'fid. цок'нихъ L; ³⁸ озр'ѣ⁴⁹ сѣ рѣчи к' немѡу L, в R; н' р'чи емоу в'ратѣ Кирис'лава (v'nech. озр. сѣ); ³⁹ v'nech. R; ⁴⁰ доваръ R v'nech. вѣ; ⁴¹ с'лоужѣнѣ вѣ R; ⁴² ~ д'ѣкѣ, прииник'шоу L, д'ѣкѣ и прииник'шоу R; ⁴³ в с'рцѣ R; ⁴⁴ разв'з'ваци'шоу L, и разв'з'шоу (sic) R; ⁴⁵ v'nech. с'р. егѡ R (p'fid. аки Жиѡдѣ); ⁴⁶ н' R; ⁴⁷ v'nech. к немѡу L, R (v'nech. отъ. к немѡу); ⁴⁸ рѣчи R;

тѣ¹ хощоу оуни вѣти;² си³ же рѣкѣ
оудари и по глази мече⁴ мѣ. ⁵ Кирисава⁵
обраца се к' немощ⁶ и рече: ч'то еси оуни-
мль б'р' ате? и ель⁷ под'вр'же⁸ и на зѣлю.
Т' оужа⁹ же етерѣ притека, [и¹⁰] оутѣ¹¹
Кирисава по роуц'к'.¹² Са же¹³ в'р'к' ждѣнь¹⁴
роукою, поуц'к' врата¹⁵ покр'к'же к' ц'рк'ва¹⁶.
Злод'к'к' же ¹⁷ рѣкома Тира и Час'та
оуки¹⁸ ста и ва врат'к'хъ ц'рк'к'веннѣхъ. Гн'к'
виса¹⁹ же [етерѣ²⁰] припада²⁰ рѣбра емоу
проводе²¹ мечемъ. К'ирисавъ же акне нс'
поусти д' оуц'к' с'вон рѣки: К' роуц'к' т'вон
ги/ предаю дхъ мои. Оунише же тко-²² к'
тома град'к'²³ и Млст'ниоу²⁴ ет'ера частна
мѣ Кирисавъ ла. Проче²⁵ же г'наше²⁶ к' Прага,
н'к' кне²⁷ нзгнине,²⁸ а н'к'ки²⁹ по зѣли ра-
з'к'гоне се.³⁰ Младенце же³¹ изд'а акнише,³²
жени же³³ многои за³⁴ инне³⁵ мѣ³⁶ в'дане,
с'лоужителе же³⁷ б'к'ни нзгнанише,³⁸ и всоу
непо- н'к'зности³⁹ с'творини. Тира же рече
Болеславоу⁴⁰: понде⁴¹ мѣ⁴² да оунише и гос-
L. 421 с пою матерѣ / ваю,⁴³ да н'к'гдоу окаши бра-
та и матерѣ. Болеслв же⁴⁴ рече: н'к'камо
се д'к'ждетѣ, доск' деже⁴⁵ дос'п'кемъ инн.⁴⁶

obrátil se k němu, řekl: „Co jsi si usmyslil,
bratře?“ a chopiv ho, poválil jej na zemi. Tuž
pak jakýsi přiběhnuv udeřil Václava do ruky.
Tento pak, jsa raněn na ruce, pustiv bratra,
utekl do kostela. Dva vražedci však, řečeni
Tira a Česta, zabili jej ve vrátech kostelních.
Hněvysa pak přiskočiv probodl mu bok me-
čem. Václav pak ihned vypustil duši svou řka:
„V ruce tvé, Pane, odevzdávám ducha svého.“
Zabili pak tamtéž v tom hradě i jakéhosi Mstinu,
ctného muže Václavova. Ostatní pak hnali do
Prahy, některé zabili, a někteří se rozběhli
po zemi. Děti pak pro něj zahubili, ženy
však mnohé za jiné muže vdali, služebníky
boží pak vyhnali a všecko ďábelství učinili. Tira
pak řekl k Boleslavovi: „Půjdem, abychom
zabili i paní matku vaši, abys oplakal bratra
i matku zároveň.“ Boleslav však řekl: „Nikam
se nepoděje, než jinými dosáhneme ji.“ Odešli
pak od Václava rozsekaného a nepochovaného.

¹ тѣ L, те R; ² оунити а vynec. оуни L, R; ³ си LR; ⁴ vynec. R, L ~ меч, по гла.; ⁵ пѣд. же LR;
⁶ vynec. R (к' немощ); ⁷ ель L, ель R; ⁸ покр'же L, в'р'же R; ⁹ Слаута L, в R и етра д'роужа (?); ¹⁰ vynec. LR;
¹¹ оудари R; ¹² в' роукою LR; ¹³ Кирисавъ же R; ¹⁴ в'р'к'ки си R, в'р'к'дай си L; ¹⁵ врата L; ¹⁶ к' ц'рк'ви L, к' ц'рк'к' R;
¹⁷ д'а L; ¹⁸ Болеслав' R; ¹⁹ vynec. LR; ²⁰ припада L, притек R (пѣд. в гн'к'к', vynec. рѣбра емоу); ²¹ пѣд. и R; ²² тоу-
д'к'же L, vynec. R; ²³ vynec. в' тома гр. R; ²⁴ Млст'нио LR; ²⁵ Проче LR; ²⁶ акне глак'ше L; ²⁷ ои L, vynec. R;
²⁸ нзгнине R; ²⁹ ои же L; ³⁰ ~ раз'к'гоу се по зѣли L; целá вѣта а н'к'и ~ раз'к'г. се vynec. в R; ³¹ и м'лад'к'иц' R,
м'лад'к'иц' же н'хъ L; ³² пѣд. н'го ради R; ³³ и жени а vynec. многои R; ³⁴ ин R; ³⁵ мѣ L; ³⁶ vynec. L; ³⁷ н'зг'нани L;
³⁸ н'пр'к'заноу (sic) L, в R и всоу в'ло с'творини, а пѣд. с'т бо м'нка Хѣк' мѣк' придоужн се м'оука н'го! Zde se končí
též čtení v R a nově se počíná slovem чѣ. Dále se tu čte věta: Кирисавъ бо о нем' Чесн како Жидови о Хѣк', které není
ani v L ani v N; ³⁹ vynec. R; ⁴⁰ понд'к'мъ L, Понд'но R; ⁴¹ ~ и госпою м'тра ваю оунише R; ⁴² ои же R;
⁴³ доид'к'же L; ⁴⁴ н'к'к'и L, в R místo celé věty: н'к'камо — и ниn toliko: н'к' ои; в L чѣ začátek nového čtení,
v N velká iniciálka li;

Бѣи-сѣла же отидоу¹ разсѣчин² а и не
схранена. Крастѣи³ же е-рѣи етера⁴ в'зам'
и⁵ а⁶ полож-и и⁶ прѣд⁷ црѣк⁸вою, покрив'
га⁷ плах⁷тоу. Галинаши же м-ати его кко⁸
оубѣн⁹ соури си-нь е¹⁰, принадиши иска-
ши и. И оуэр-в'ши и принаде к' срѣцу его¹¹
пла-чюури се,¹² и собравши к' се¹³ оу-ди тлесе
его, не с'мѣ¹⁴ нести и¹⁵ в' домъ свои, на в
издаѣ¹⁶ е-рѣвѣ¹⁷ олаѣче и, омивши и¹⁸ и
н-сѣши, положи и¹⁹ в' црѣкава.²⁰ [Н²¹] оу-
воѣвши же се оубѣн²²к, оубѣ-жа²³ в' Хрѣвати.²⁴
Болеслава²⁵ не задеси²⁶ е²⁷ тоу. Призва²⁸
ж-е ерѣк²⁹ етера именемъ³⁰ Павла,³¹ да ѡмѣ-
воу³² с'творитъ на те-ломъ Бѣислава³³ имъ.
Погрѣ-евоше же³⁴ частно³⁵ тѣло Бѣисе-лава³⁶
добраго и преднаго³⁷ бо-гоч'таца и Холубца;
дѣла же³⁸ его в'зиде к' боу, емоу же и³⁹ с'е-лоу жи
з говорениемъ⁴⁰ и са с'е-трахомъ; кр'в же его⁴¹
до⁴² три д-ни не рачи в' зѣло нти.⁴³ Трет-и
же данъ⁴⁴ в'сѣмъ видѣшимъ⁴⁵ црѣки в'зиде⁴⁶
на нмъ кко-ди-нати се в'сѣмъ.⁴⁷ И оиже
надѣ-е-м' се⁴⁸ о⁴⁹ в'сѣмъ ѡмѣтвими благо-
вер'наго и добраго ѡа Бѣи-сѣлава⁵⁰ вѣи-
шемоу чюури⁵¹ квити се. И рѣснотоу⁵²
боу(!)⁵³ Хрѣк⁵⁴ моуѣк⁵⁵ и стѣхъ ѡмъ⁵⁶ принади

Kněz pak jakýsi, Krastěj, vzav jej položil jej
před kostelem, pokryv jej plachtou. Uslyševši
pak matka jeho, že je zabit syn její, přisedši
hledala ho. A uževši padla na srdce jeho
plačíc, a sebravši údy těla jeho, neodvážila
se nésti ho do svého domu, ale v jizbě kně-
zově jej oblékla, umyvši jej, a nesouc po-
ložila jej v kostele. Bojíc se pak, aby ji neza-
bili, utekla do Charvát. Boleslav pak (poslav)*
nezastihl ji tu. Zavolał pak kteréhosi kněze,
jménem Pavla, aby vykonal modlitbu nad tělem
Václavovým. Pohřbili pak ctné tělo Václavovo,
dobrého a spravedlivého ctitelce božího a milov-
níka Kristova. Duše pak jeho vzešla k Bohu,
jemuž sloužil s pobožností a s bázni; krev
však jeho po tři dni nechtěla jíti do země. Třetí
pak den, ani to všichni viděli, chrám vzešel
nad ním, takže se všichni divili. A ještě doufa-
me v Boha, že se na přímlovu (modlitby)
pravověrného a dobrého muže Václava větší
zázrak ukáže. Neboť vpravdě muce Kristově
a svatých mučedníků rovnalo se mučednictví

¹ отидоу R; ² Краснѣи R; ³ vynech. R; ⁴ тѣло Бѣислава R; ⁵ vynech. L; ⁶ e R; ⁷ vynech. LR; ⁸ vynech. LR; ⁹ vynech. LR; ¹⁰ свои LR (přid. прѣдѣнъ); R vynech. násl. slova принадиши оуэрв'ши и; ¹¹ vynech. его R; ¹² vynech. се R; ¹³ vynech. R; ¹⁴ přid. нхъ R; ¹⁵ vynech. R; ¹⁶ на нѣкѣ L, на нѣдѣк R; ¹⁷ ерѣвѣ L, поворѣ R; ¹⁸ омивши олаѣче и L, оум. ола. e R; ¹⁹ в'замши положи e R; ²⁰ н' црѣки L, н' црѣкѣ R; ²¹ vynech. LR; ²² сѣжа LR; ²³ Хрвати R; ²⁴ přid. же послава L; же посла e ради R; ²⁵ ни деси L, ни нади R; ²⁶ e R; ²⁷ Призваши L; ²⁸ vynech. етера имен. R; ²⁹ Павла LR; ³⁰ ѡмѣтв L; ³¹ vynech. L; ³² частно L; ³³ v R takto: да с' ѡмѣтвими погребѣти тѣло Бѣислава (místo да ѡмѣтв — тѣло B.); ³⁴ правого ѡа и R; ³⁵ vynech. и R; ³⁶ с' готѣнимъ L, с' хрѣнѣнимъ (sic) R (не je připsáno nad řádkou); ³⁷ и крѣа его R; ³⁸ по LR; ³⁹ нти в' зѣло R; ⁴⁰ вѣрѣ L; ⁴¹ vynech. в'сѣмъ в. R; ⁴² н в'зиде црѣкѣ R; ⁴³ v R takto: ѣ днати се мноуѣмъ; снѣ видѣшимъ; ⁴⁴ оуспѣмъ R; ⁴⁵ „и“ místo „о“ R; ⁴⁶ vynech. ѡмѣтвими-Бѣислава R; ⁴⁷ вѣиши тоу чюуо R; ⁴⁸ Рѣсно R; ⁴⁹ же LR; ⁵⁰ vynech. и стѣхъ м. R.

*) Toto přidávají hlaholské rukopisy L. R. —

III.

N. J. Serebrjanskij:

PROLOŽNÍ LEGENDY O SV. LIDMILE
A O SV. VÁCLAVU.

Ко тѣ дѣи сѣи¹ ѿице людинамы. какы сѣго кѣслака.²

V týž den (16. září) svaté mučednice Lidmily, báby sv. Václava.

1. 22 ob.^b Блаженѣ людина. баше ѿ земли сербъ-
скиѣ.⁸ кнѣ / за сербскаго дѣи.⁴ ѿда / на
бѣ за чешскаго кнѣ за / имени бориной.
ѣ баху же тогда не вси крѣи⁵ егда / же
кыста вкунѣ⁶ просвѣти / стасѣ ѿмѣ дѣи сѣи
нѣи / і крѣи / стасѣ ко ѿмѣ дѣи і сѣи і сѣго /
дѣи. и создаста⁷ цркви и сово / кунѣи стѣи ѣрѣи.
и родѣи стѣи / сѣи и дѣи.⁸ бориной же.
ѿ / и ѿ лѣ. житѣи сего ѿице. ба / жена ѿ
людина всю пѣчѣи и мѣи⁹ кѣ бѣ. и все
сво / и мѣи¹⁰ кѣи в мѣи¹¹ ници мѣ¹² раздѣи.¹¹
сѣи же ѿице вратѣ слава¹² приѣи прѣи¹³ оѣи.¹⁴
и тѣ¹⁵ / владѣи лѣи Дѣи. почи ѿ гѣи / и приѣи
власти владѣи лѣи / вниѣи людинаи¹⁶ тогда /
начѣи мѣи¹⁷ кѣи владѣи / слава на свѣи¹⁷
своѣи зѣи¹⁸ людинаи. и владѣи кѣи и сѣи¹⁷
погубѣи ю. раздѣи / вни же.¹⁸ людина. ѿице
вѣи ѿице гѣи тѣи¹⁹ нарицѣи / мѣи.²⁰ сноха
же ѿице сѣи²¹ кѣи / с дѣи²¹ бориной. и²¹ по /

Blahoslavená Lidmila byla ze země Srbské,
knížete srbského dcera. Byla provdána za čes-
kého knížete, jménem Bořivoje. Nebyli tehdy
ještě všichni pokřtěni; * když pak byli spolu,
osvítily se jim oči srdce (jejich), a byli pokřtěni
ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého. I vy-
stavěli chrámy a shromáždili kněze. A zplo-
dili tři syny a dceru. ** Bořivoj pak, máje šest-
atřicet let, z života tohoto odešel. Blahoslavená
pak Lidmila všecku péči *** měla k Bohu a roz-
dala všecko své jmění na almužnu chudým.
Syn pak její Vratislav přejal stolec otcovský,
a ten, vládnuv třiatřicet let, skončil v Pánu,
i přejal vládu Václav, vnuk Lidmilin. Tehdy
začala pomýšleti máti Václava velmi † proti
tchyni své a všelijak hledala zahubití ji. Vě-
douce to Lidmila, odešla na jiný hrad, nazvaný
Tetín. Snacha pak její se uradila se dvěma
bojary a poslala je na Tetín, aby zahubili tchyni

Varianty k textu: ¹) T² сѣи; ²) T² кнѣзѣ; ³) T² сербскѣи; ⁴) VČM + и; ⁵⁻⁵⁾ P¹, P² икрѣицини вси; podobně i VČM, P² баху бо тогда не крѣици сѣици вси; ⁶) tak i v T², jinde: вкунѣ; ⁷) T² созда; ⁸) tak i v Pr.; P¹ дѣири, P² три сѣи и три дѣири, VČM: и дѣири; ⁹) VČM ѿмѣи; ¹⁰) VČM нициѣи; ¹¹) P¹ издѣи; ¹²) P¹, P² вратѣи; ¹³) VČM стѣи; ¹⁴) T¹ оѣи, VČM оѣи; ¹⁵) VČM той; ¹⁶) P², VČM ѿмѣици; ¹⁷) T² толико; ѿмѣици; ¹⁸) P², VČM тѣи; ¹⁹) P², VČM тѣи; ²⁰) P², VČM тѣи; ²¹) VČM ѿице; ²²) P², VČM ѿице; ²³) P², VČM ѿице; ²⁴) VČM ѿице;

*) Většina rukopisů P¹, P², i Minejní, mají: nepokřtěni všichni (= pohané); P² byli pak tehdy nekřesťané jsouce všichni. — **) P²: tři syny a tři dcery; VČM: a dcery; P¹: dcery. — ***) пѣчѣи může být: soužení, zármutek (олучѣи) i péče. — †) зѣи (velmi) je v našem rukopise asi zkažené původní зѣи (zle), jak mají ruko-
pisy Minejní.

23.^a сла ѿ въ тигень.²² 23 дакъ погубилъ сѣ кровь ѿѿ людь мнлѣ.²⁴ 24 пришедшема же раз/войникомъ тѣмъ.²⁵ сово/кѣнства со сѣ множество / злодѣи подобни сѣмъ.²⁶ вѣче рѣ же въишю бѣгущина дво/рѣ.²⁷ со брѣжнѣмъ и разбита.²⁸ / двери ѿ вынона «хрѣмъ».²⁹ ѿ мѣше же людина въвергоста / оуже на шнѣ ѿнѣ. ѿ оудаки ста ѿ.³⁰ ѿ тако приѿтъ конецъ житю в дѣи сѣвотинъ в не/рѣмъ.³¹ чѣ ноин живши.³² лѣ. / ѿ ѿддно лѣто.³³ ѿ бѣ оугодѣ/виш.³⁴ мѣчenni вънецъ при/ишн. въ бо по кажа ѿ не/ѿ знаменни ѿ чѣса на мѣ стѣ пѣже въ погребена не/въ ко в цркви но по стѣбною / гра. пѣже по всѣ ноин ѿвѣ хрѣмъ сѣмъ го раца. ѿ нѣкѣ/и слепецъ прозрѣ прикосну/вса персти.³⁵ пѣже людина лежани ѿ ѿтолѣ многа въ/чюдеса. ѿже слыша³⁶ кнѣкъ. ѿѿ вѣслава въ/потирава / прнесе³⁷ вѣкъ скою в славы/и градѣ прагѣ. ѿ положи мо ин ѿѿ в цркви сѣго георги/ѿ пѣже и нынѣ многа³⁸ сѣ/знаменни и чюдеса.³⁹

její Lidmilu. Přišedše pak vražové ti, shromáždili množství zlosynů sobě podobných. Když pak byl večer, obstoupili dvůr se zbraněmi a rozbili dveře a vešli do domu. Chopivše pak Lidmilu, vhodili provaz na hrdlo její a udusili ji. A tak vzala konec života v den sobotní, v první hodinu noční, živši let šedesát a jedno (léto), Bohu se zalibivši a korunu mučednickou přijavši. Neboť Bůh ukázal skrze ni znamení a divy na místě, kdež byla pohřbena; nebyla totiž (pochována) v kostele, ale pode zdí hradní, kdež se po všechny noci zjevovaly svíce hořící. I nějaký slepec prozřel, dotknuv se prsti, kdež Lidmila ležela. A od té doby se děly mnohé zázraky, o nichž slyše vnuk její Václav, pospíšiv si přenesl bábu svou do slavného města Prahy a položil ostatky její v kostele sv. Jiří, kdež i nyní mnohá znamení a zázraky se dějí.

По тѣмъ дѣмъ стѣтъ сѣго вѣслава/кнѣзѣ чѣмъскаго.

V týž den (28. září) umučení svatého Václava, knížete českého.

1. 37 ob.^b Подобно юсть¹ преже бѣгѣ / видѣти¹ и столѣ сѣго мѣченика вѣслава. сѣ² въ/сѣ вратиславъ/кнѣзѣ/чѣмъска ѿмѣѣ подѣ

Slušné jest předem znáti vlast a stolec svatého mučedníka Václava. Tento byl syn Vratislava, knížete českého, maje pod sebou dva

22) T² тѣмъ; 23, 29) totéž čtení i v Pr.; T² да слыша, P¹, VČM да вѣста ю погубилъ; 21, 22) P¹, VČM пришедше же разконника та; 23) P², VČM има; 29) VČM еа; 27) T² развѣнше; 28, 29) totéž čtení v T², Pr.; v P¹, P² вѣвергоста оушнѣ на шнѣ и слышнѣ и сѣ гавѣ и тѣмъ оудакиста; P² VČM вѣвергоста оушнѣ слышнѣ сѣ гавѣ и тѣмъ оудакиста (уверъ, а, druhá čtení: ужи, — ушнѣ, ушнѣло,); 29) T² въ ѿ; 30, 31) ѿ ѿ и ѿ T²; 31) T² оугодѣ; 32) Pr. персти; 33) P¹, VČM слышавъ; 34) P¹, Pr. прнесе; 35) T² многа чюдеса сѣтъ.

Varianty: 1, 2) T² преже вѣдѣти; VČM вѣдѣти преже; 2) VČM сѣи;

сокою два брата⁸ испытити гѣла боеслава.⁸
⁴ прѣставашю же са⁴ ѿцю⁵ і⁶ / прии⁷ ваче-
 члавъ столъ ѿчь⁷ то / гда злѣ ради чаици⁸ на-
 чаша / браю сваживати.⁹ перво⁹ же / наоустни-
 на⁹ вачеслава да ѿ женеть мѣрь своѣ ркѣице.¹⁰
 хо цѣть тѣ оустни с братома.¹¹ та / ко и¹¹
 преже оукила естъ бавѣ твѣ¹⁰ ю людинамѣ. и ѿгна
 мѣрь сво ю в вѣчѣ. и помалѣ покаиавъ / са
 приведе ѿ к соекъ.¹² болярѣ¹³ же / послаша¹⁴
 38.2 к братѣ ѿго ркѣице. // аще¹⁵ насѣ не послѣ-
 маемъ.¹⁵ не / оупередили оустни брата сво ѿго
 то онѣ¹⁶ тебе хоцѣть оустни / а мы¹⁷ ти
 наче сего хоцѣмъ.¹⁷ и / створи с ними сѣкѣтъ
 боесла / вѣ. оумоли же¹⁸ брата вачесла ва
 прии¹⁹ к сѣкѣ¹⁹ на оспирѣи²⁰ цѣки. и при-
 шедъ²⁰ вачеславъ / и²¹ побѣдно прѣвѣста въ
 дѣи сѣи нии. вѣсхотѣ же вачеславъ / ѿити
 ѿ града и оумоли ѿго²² боеславъ²² до оутрени
 повесе / лнтиса.²³ вѣ бо ѿзъкомъ лстѣ / вѣмъ.²³
 наче живота своѣго лю / ба и. а²⁴ на срѣци
 своѣмъ ѿ оуки / истѣкѣ ѿго помышляше²⁵ и ѿ ко
 ѿблеже²⁶ вачеславъ²⁷ той по цн в градѣ и оу-
 тверднѣ сѣкѣ²⁷ тѣ²⁷ с болярѣ²⁸ ѿго боеславъ²⁹
 ѿ / оукивний³⁰ братни.³⁰ и оутро³⁰ и дѣи
 юмѣ на оутрению³¹ кѣ / цѣки.³² постиже
 боеславъ сѣ / коларѣ и оудари и в главу
 ле чель. и побѣже вачеславъ³³ вѣ / цѣкѣ.³³

bratry: Spytihněva a Boleslava. Když pak
 zemřel otec, převzal Václav stolec otcovský.
 Tehdy zlomyslní lidé začali popouzetí bratry
 (proti sobě). Zprvu navedli Václava, aby vy-
 hnal matku, řkouce: „Chce tě zabít s bratřími,
 neboť ta zabila i dříve bábu tvoji Lidmilu.“
 I vyhnal matku svou na Budeč, a zakrátko
 kaje se přivedl ji k sobě (nazpět). Bojaři pak
 poslali k bratru jeho řkouce: „Jestliže nás ne-
 uposlechněš, (a) nepředejdeš-li v zabítí bratra
 svého, on tě zabije; ale my tobě nad onoho
 přejeme.“ I vešel s nimi v radu Boleslav. Po-
 žádal pak bratra Václava, aby přišel k němu
 na „Posvěcení chrámu“. A přišel Václav, a mile
 ztrávil den Posvěcení. Václav pak chtěl ode-
 jíti z hradu, i přemluvil jej Boleslav, aby se do
 jitra (s ním) veselil. Byl totiž jazykem lstivý,
 více než život svůj miluje jej, ale v srdci svém
 na zabítí jeho pomýšlel. A když Václav ulehl,
 té noci na hradě potvrdil radu s bojaři svými
 o zabítí bratrově. A ráno, když šel na jitřní
 k chrámu, zastíhl (jej) Boleslav s bojaři a ude-
 řil jej do hlavy mečem. I běžel Václav do

^{2,2}) T², VČM боеслава и спытити гѣла; P³ спытати гѣла; ⁴⁻⁴) VCM ѿмориу же; ⁵) T² + и; ⁶) není v VCM;
⁷) T² + и; ⁸) VČM боари; ⁹⁻⁹) T² и перво наоустниша; ¹⁰) VČM ркѣице; ¹¹⁻¹¹) P¹ тако и; ¹²) T², VČM къ сѣкѣ;
¹³) T² боари; ¹⁴) T² послаша; ¹⁵⁻¹⁵) není v T²; ¹⁶) není v P¹, VČM; ¹⁷⁻¹⁷) T² není: ти; P¹, P², VČM а мы
 тоек (P³ ти) примамъ и тебе паче сего хоцѣмъ; ¹⁸) T² není: же; ¹⁹⁻¹⁹) není v VČM; ²⁰) T² приде; ²¹) v T² není: и;
²²⁻²²) T² да въ оутрени дѣи повеселася; P¹; VČM повеселася; ²³) T² лстѣхъ, P¹, VČM лстѣвомъ; ²⁴) v P¹ místo
 а—и, VČM на срѣци же; ²⁵) VČM мысла, ²⁶) P¹ шелаже; ²⁷⁻²⁷) T² въ градѣ. тон нош оутверднѣ сѣкѣтъ;
²⁸) T² VČM боари; ²⁹) P², P³ ѿ оустнѣхъ; ³⁰⁻³⁰) P³ въ оутрѣи; ³¹) P², VČM заоутрению; ³²) T² въ цѣкѣ и;
³³⁻³³) v P¹ není, T² къ цѣкѣ, VČM къ цѣкѣ, P³ вои;

постигоста ѿ тира⁸¹ и⁸⁵ ра/сѣккоста ѿ въ
дверѣ црквиныхъ. / гнѣкыса же⁸⁵ ⁸⁶ прокоде
емѹ ребра / мечемъ.⁸⁶ сѣты же вѣчславъ / пре-
дѣста вѣжнѹю свою дѣно / рꙋцѣхъ бѣи⁸⁷ по-
недѣланикѹ же / свитѣицю. крови же юго⁸⁹ не
мо/гоша потертѣ⁸⁸ по три дѣи сѣтѣхъ нѣ
црквины⁹⁰ вопиѣше во к бѣ⁹⁰ аки авелеа⁹⁰ на
38^b бо/селава. по // нѣколицихъ же лѣтѣхъ при-
се⁹¹ нѣхъ бѣша моци юго въ / славныи гѣра
прагѹ. / и положени бѣша оу сѣго вѣта.

chrám. Zastihli jej Tira (a Tista)* a rozsekali
jej ve dveřích chrámových. Hněvysa pak pro-
bodl mu bok mečem. Svatý Václav pak ode-
vzdal blahoslavenou duši svou v ruce boží,
když pondělí svítalo. Krev pak jeho nemohli
setřítí po tři dni se stěn chrámových, neboť
volala k Bohu jako Abelova proti Boleslavovi.
Po několika letech byly přeneseny ostatky jeho
do slavného města Prahy a položeny byly
u svatého Víta.

Къ тѣхъ дѣхъ 'принесение' сѣго вѣчслава.

V týž den (4. března) „Přenesení“ svatého Václava.

² Тѣхъ сѣхъ² князѣхъ въ часѣхъ³ правде нѣхъ⁴
l. 5 ob.^b именемъ вѣчславъ рождѣхъ⁵ ѿ крѣтѣланѹ ро-
дителемъ оца / вратислава⁶ мѣри же доро-
ми⁷ врата же⁸ нѣмѣише старѣиши⁹ го бо-
слава.⁸ бо/славъ же поучени¹⁰ юмъ⁹ дѣно/лими¹⁰
оуби врата свою/го вѣчслава. ¹⁰ тогда явися
чудо / надѣ телесѣхъ сѣго вѣчслава / ѣко
кровь юго не ѣдаше за тѣ дѣи / р землю.¹¹
третий же дѣхъ вечеръ / ¹² цркви възидѣ надѣ
ними¹² ѣко ди/внѣиша всѣхъ видѣиши¹³.
¹⁴ ви/дѣхъ сѣ¹⁴ бо/славъ. ¹⁵ приложи шка/ме-
нение срѣца своего на казѣхъ. / и вѣно свою
железною преклони / на моление.¹⁵ разоумѣ

Byl kníže v Čechách spravedlivý, jménem
Václav, rodilý z křesťanských rodičů: otce
Vratislava, matky pak Drahomily. Bratra pak
měl staršího Boleslava. Boleslav však nave-
dením ďáblovým zabil bratra svého Václava.
Tehdy ukázal se zázrak nad tělem svatého
Václava, že krev jeho po tři dni nešla do
země. Třetí den večer vzešel nad ním chrám,
takže se divili všichni vidoucí (to). Uviděv
to Boleslav, obrátil zatvrzelost srdce svého na
pokání a šíji svou železnou sklonil k modlitbě.
Poznal hřích svůj, že netoliko zabil svého

³¹) P³ тира; ^{35,39}) ve všech ostat. rukopisech: и тѣста; P¹, VČM: и постигоста и дѣа болярина и расѣккоста и въ двѣрѣхъ црквиныхъ. нѣхъ же прокоде емѹ ребра...; P¹, P²: дѣа болярина... гнѣкыса же... ^{36,39}) T² проиже имѹ срѣца мечемъ; ³⁷) T² гни, P³ гни; ^{38,39}) P¹, VČM не ѣтерти; ^{39,39}) P¹, VČM аки авелеа.

Variants: 1-1) P, VČM¹ принесенимъ моцимъ (моци VČM); 2-2) VČM²; G: Кѣхъ князѣхъ; 3) P³, G, VČM² и че-
хѣхъ, VČM¹ в чѣхѣхъ; 4) G блговѣрнѣхъ; 5) P рождѣхъ, G рождѣхъ, VČM¹ роднѣхъ; 6) P вратислава, VČM² ратислава,
G ратислава; 7) P, VČM¹ дорогомѣхъ, VČM², G дорогомѣхъ; 8-9) VČM², G нѣмѣише бо/слава; 9) G поучени; 10) G + и;
11) VČM, G + въ; 12-12) P цркви, VČM цркви, G възидѣ сѣнце на нѣмѣхъ; 13) neni v G; 14-14) VČM², G видѣхъ ко; 15-15)
VČM², G приложѣхъ (приложѣхъ G) шкѣниное срѣца свое на покѣнѣи и вѣно свою железнѹю преклони (G приклони) на молѣнѣи;

*) Ve všech ostatních rukopisech jsou i slova „a Tista“, jak toho vyžaduje smysl.

6* грѣхъ свой / ѡже не токмо оуби брата своего
вѣчислава но инѣ ѡго ради погуби. / и по-
маноуся¹⁶ к боу коли грѣхъ створѣ / ривѣ и
¹⁷ молашеся боу вс преста / ни и всѣ сѣмь
и сѣмоу брату / своему вѣчиславу. тогда
посла / въ нивѣи и слуги свои. ¹⁸ и принесе¹⁸
тѣло брата своего вѣчислава из болесла /
вѣа града ¹⁹ въ прагю. ¹⁹ гла. азъ сгорѣ /
шихъ и грѣхъ мой и беззаконие²⁰ мое азъ
свѣмъ. и положиша и оу²¹ црѣ / кви сѣго вѣта²²
о десною страну / ѡлтаря. ²³ ЕИ. аплоу²³ идѣ-
же бѣ самъ / рекаъ ²⁴ сътвори црква тоу. пре-
несенъ²⁴ бѣ вѣчислава кнѣзъ мѣа марта /
въ дѣ. дѣи. ²⁵ вѣпокон²⁵ ѡго дѣю на лонѣ /
авраами и ѡсакѣ²⁶ и ѡсакѣ / идѣже вси
праведнии починають / чающе въскрѣсенниа гдѣ
нашего и сѣ хдѣ.²⁷

bratra Václava, ale (i) jiné k vůli němu za-
hubil. A rozpomenuv se na Boha, jak veliký
hřích učinil, modlil se k Bohu bez přestání
i ke všem svatým i k svatému bratru svému
Václavu. Tehdy poslav kněze a sluhy svoje,
přinesl tělo bratra svého Václava z hradu Bole-
slavova do Prahy řka: „Zhřešil jsem a hřichu
svého a nepravosti své jsem si vědom.“ I po-
ložili jej v kostele svatého Víta, na pravé
straně oltáře „dvanácti apoštolů“, kdež byl
sám řekl, postaviv kostel ten. Přenesen byl
kníže Václav 4. den měsíce března. (Bůh)*
dejž pokoj duši jeho na lůně Abrahamově
a Izákově a Jakobově, kdež všichni spraved-
liví odpočívají, očekávající vzkříšení Pána na-
šeho Ježíše Krista.

¹⁶) VČM¹ G поманоуся; ¹⁷) VCM², G není; ^{18,19}) VČM¹ принести, G принести; ^{19,19}) v VCM², G неи; ²⁰) P, VČM², G беззаконни мои; ²¹) G въ; ²²) G вѣта; ^{23,23}) VČM¹, G двоюнадцати апла; ²⁴) G сътвори. тоу прине-
сенъ; ^{25,25}) VČM², G въ покон; ²⁶) G ѡсакѣан; ²⁷) VČM¹ + смѣ слава нѣхъ и прихъ.

*) Slovo „Bůh“ se čte ve Vel. Minejích, měli jsme je v úplném textu legendy o sv. Václavu, a vyžaduje ho smysl.

IV.

J. Vašica :

DRUHÁ STAROSLOVĚNSKÁ LEGENDA
O SV. VÁCLAVU.

ÚVOD A TEXT S ČESKÝM I LATINSKÝM
PŘEKLADEM.

Мѣсѣца свѣтавѣра къ .кн. день починаѣтсѣ пролог ѿ свѣтѣмъ качѣслакѣ мученицѣ христовѣ. клагослови ѿтче.

V 28. den měsíce zář. Počiná se předmluva o svatém Václavu, mučedníku
Kristově. Požehnej, otče!

Ѣнагъ ¹ по ѡстѣннѣ роды многоѡбразныя ²
комоуждо в родѣ смѣртныхъ ѡ ѡбычан ѡмѣ-
ють ³ хитростнѣ печалѣ, ѡмѣже средство имъ
поданъ ⁴ ѡбразованіѣ силою вѣнѣстрынаго, ⁵
тогда родомъ разѡмѣти, ѡ нынѣ хитростнѣ,
словеса ѡ повѣстѣхъ кѣ ли како ѡмомъ под-
виженнѣ ⁶ разѡмѣннѣ досмотрѣти ⁷ могли
быша, ѡ кѣхъ заѡмѣтоу чловеѣческомоу житію
веселы ⁸ радѡются ѡмѣнѣти. ⁹ сѣ ѡстѣннѣ
ѡмомъ смыслѣны, поправѣ мирѣсѣмъ ѡмѣ-
ниа, вышннѣхъ желѣтъ: ѡмѣжѣ(ѣ) искованъ ¹⁰ на
высокоу чѣстїи, горѣ доухомъ, ѡмѣгѣмъ мирѣ-
скихъ, вышннѣхъ желѣтъ ¹¹; сего кѣкѣ ѡмѣны ¹²
протїву ѡравѣ ¹³ многожды ѡмѣжѣмъ ¹⁴
многоствѣдны ¹⁵ старости старость много-
животѣнаѣ на ѡравѣ стары ¹⁶ ѡ спасѣтелны ¹⁷
привлачитъ; сѣмѣ рѣмѣствоу храбрѣстїи дрѣ-

Přerozmanité obory věd budívají zajisté
v každém ze smrtelníků zájem o jinou duševní
práci, kterou tento výkvět inteligence silou své
vnitřní obrazivosti buď se vrozenou lehkostí,
nebo též s námahou rád zkoumá svým rozumem
věci jakkoli smyslům dostupné a přetváří je
podle tužeb lidských k potěše života. Neb ten,
jsa rozvážně myslí, opovrhl světskými hříčkami
a zatoužil po metách vyšších, onen zase si žádá
nejvznešenějších poct, prahna žízni po věcech
prchavých; toho svádí mnohdy jeho mladistvý
věk k přestupkům proti božskému příkazu,
onoho zralá letitost studeného stáří donucuje
k mravům přísným a spasitelným; tomu smělý
důmysl v umění válečném zjednává žádoucí
slávu a čest, a onoho umělecká výroba rozlič-
ných děl vytrhuje z netečnosti a naplná vro-

Prolog: ¹ К Ѣнагъ, P Ѣи наѣ, G Studiorum; ² vynesčano G varias; ³ vynesčano G ingerere; ⁴ G id
genus ratione praestantissimum, v slovan. textě zkomoleno, původně bylo asi: сѣ родство (сѣ родъ?) ѡмомъ
подан.. (?), ⁵ tak opravuji podle G *imaginationis potentia interioris* (со vzniklo zřejmě z původního -ро),
К ѡбразованїи силою вѣнѣстрынаго, P ѡбразованїи силою вѣнѣстрынаго; ⁶ G res (= словеса ѡ повѣстїи) *quoquo modo sen-*
sibus (= ѡмомъ!) *subiectas* (подвиженнѣ, мѣсто -ныхъ); ⁷ К ѡмѣмъ разѡмѣчѣи да смотрѣти; ⁸ G *in usus lucundos*,
пůvodně snad ж. веселы; ⁹ Р ѡмѣчачи, G *diffingere*; ¹⁰ Р искованъ, G *extractos... honores*, překladaťel asi četl:
extructus; ¹¹ К chybně желѣтъ; ¹² tak rekonstruuji podle G *hunc aetas iuvenacula*, К не рокѣмъ ко ѡмѣмъ
и протїву...; Р не рокѣмъ ко ѡмѣмъ ѡ протїву...; ¹³ в К ѡравѣ vynesčano; ¹⁴ G *illum frigidae senectutis*, podle toho
bych opravil: того (nebo оного) стѣднѣмъ старости, ostatně стѣднѣмъ značí turpis, impudens; ¹⁵ G *in mores se-*
veros, původně, zdá se, bylo строгыи;

цремъ настоаще, дръгъ дръга кыше³⁶
 ѿ горахнѣ ѿстаѣти хоташе³⁷. вѣсть
 же истинны ѿ³⁸ скатыхъ бога нашего дѣланіихъ
 поминати, небесны³⁹ благоволеніемъ смерт-
 ныма ѿчина толикоу назънаменанюу, въ селѣ-
 ци⁴⁰ неродимемъ аки ѿвѣстѣи⁴¹и, покрѣсть-
 ми любави, не ѡжасаютсѣ заклениути. не
 дивѣно то естъ, аще ко великаа толи⁴² фи-
 лосовъсѣкаа ѿпытаніа подѣзѣаюица сего чинѣ
 премудрыа ѿ простаго сложеніемъ ѡстаѣа⁴³
 сложати, ѿ егда многаждѣ, ⁴⁴ревностію при-
 липаемо⁴⁵ поганьскимъ писаніемъ, но не толико
 что въ свѣтлѣхъ дѣланіихъ ѿ хвалѣ⁴⁶ божи,
 аще ѿзнено естъ толи ѿзречено сказаніемъ
 на послѣдѣаа ѿ ѡправимо⁴⁷ посемъ ѿзло-
 жина, по⁴⁸ истиннѣ аще что кожественое⁴⁹
 толики⁵⁰ мыслѣ⁵¹ заветнѣ⁵² тисѣ ѿ простѣ⁵³
 ѿ ѡдобнѣ съвѣтїемъ речетсѣ, ѡтиноуд то
 аки полезѣно хотѣ ѿтреба⁵⁴ ѿвергоу. сїю⁵⁵
 по истиннѣ ѡдобреню⁵⁶ лѣнаицесѣ, мнози
 мнѣтсѣ, вѣи чловѣческѣа ѡдѣржаніемъ жи-
 вѣи⁵⁷ толики⁵⁸ хитростїю вышнїихъ рефор-
 сѣихъ боле сматраица⁵⁹ высотѣ, ѿ намѣ к' та-
 ковымъ премудрыхъ ѿученыхъ словесѣ чинѣ
 привлазавшесѣ⁶⁰, но ѡбаче краткїмъ ска-
 заніемъ, аще ѿ не чїстымъ⁶⁰ написаніемъ.

ců božích, ač byla dobrotivostí nebeskou lid-
 ským zrakům tolikrát ukázána, neostýchají
 se zahrnovati, jsouce zamilování do svých
 bajek, pohrdavou a zhoubnou nevšímavostí.
 Není divu, jestliže věci vznešené a dávající
 podnět k úvahám filosofickým odvedly tako-
 věto mudrce od prostinkého skládání, když
 mnozí z nich příliš horlivě ulpěli na spisech
 pohanských, a nejen že jim dali přednost
 před tím z posvátných dějů, co by byli měli
 k počtě boží hlásati a šířiti mezi potomstvem
 písemnými záznamy, nýbrž oni vše to, co se
 jeví prostě a bez těžké zmotanosti božským
 a zbožné mysli přelibezným, zhola odhodili
 jako bezcennou tretku. Když tedy takové po-
 měry, jak mnozí myslí, zavládly a um skvě-
 lých reťorů spíše spěje za věcmi vysokými,
 třebaš jsme příliš daleci této veliké a učené
 povídkavosti mudrců, přece nechť tato krátká
 úvodní poznámka, třebaš sebe chybněji pově-
 děná, uložená naší neumělosti svatým roz-

³⁶ выше в К вьнехано; ³⁷ Р горахнѣ хоташе ѡстаѣти; ³⁸ Р ѿ; ³⁹ К chybně немы; ⁴⁰ Р в селѣци, G incuriae, překladatel četl asi in curia; ⁴¹ Р неродимѣ аки ѿвѣстѣи; ⁴² в К jen то, G ac; ⁴³ tak opravuji místo К ѡстаѣа, Р ѡстаѣа, G a simplici compositionum serie; ⁴⁴ G cum plures eorum! ⁴⁵ G inhaerendo, místo принаици; ⁴⁶ Р похвалѣ; ⁴⁷ G in posteros divulgandum, oba rkp-y čtou ѡправимо, ѿ patřil před на послѣа; ⁴⁸ Р то! ⁴⁹ Р ежеско; ⁵⁰ Р толи; ⁵¹ Р мыслѣ; ⁵² tak opravuji podle G menti devotae, К заветѣ, Р закѣт; ⁵³ G utilitate carens, původně asi bylo ползѣнаго х. ѿ тр.; ⁵⁴ Р сїю; ⁵⁵ psáno в К ѡдобреню, в Р ѡдобѣ лною, G fortuna; následující лѣнаица odpovídá spoje uti (= ut), jež snad překladatel pokládal za sloveso; ⁵⁶ G (fortuna) res hominum volvente, četl snad překladatel viventes? ⁵⁷ Р толи; ⁵⁸ Р сматраица; ⁵⁹ G seiunctis, zde opak, jako by bylo lat. adiunctis, před приах. patrně вьнехано ни; poněvadž к' такомуъ patřil к' словесѣ чинѣ, třebaš opraviti buď к' такомуъ nebo к' такомоу; ⁶⁰ К не чїтымъ (= чїстымъ), G corrupte;

но по велѣнію⁶¹ повѣдѣтел'наго⁶² царѣ ѿ
 дѣгоуста мирьскаго ѿты в'торого⁶³ свѣтымъ
 єго повелѣніемъ сельскимъ напимъ оуста-
 вленіемъ,⁶⁴ памѣтнаго мужа ѿма ѿ дѣл'ніа
 ѿ знаменіа памѣти⁶⁵ мало потомъ проіав'ле-
 ныа, вослѣдствующаа предѣл'идеть оуставы
 рѣдкость,⁶⁶ єгоже бо кванжды оустраша-
 єтъ⁶⁷ каз'нь ѿскажно⁶⁸ пшшоуцаго,⁶⁹ толко
 же оудобрѣетъ свѣтаго выш'нє достоїніє,
 оуставъ словесъ дѣла свѣтымъ⁷⁰ оустав'ле-
 ніемъ з'наменіацаго.

kazem vítězného a osvíceného císaře Oly II.,
 předchází řidkost následujícího sepsání, které
 bude hned dále líčiti jméno nezapomenutelného
 muže a vzácnou paměť jeho skutků. A čím je
 slabší vinou špatného spisovatele, k tím větší
 ozdobě jest mu vznešené důstojenství světce,
 jenž posvátnou autoritou svých skutků stanovil
 volbu látky.

Почінаюцца кнѣги ѿ роду ѿ ѿ страсти свѣтаго к'наза вѣслава.
 Počíná se kniha o rodu a o utrpení svatého knížete Václava.

I

I

(Ѣ)т пер'ваго всѣхъ к'р'ныхъ оученнаго
 ѡставленіа нагбѣномъ оуже прегрѣ-
 шенію кончаваюцѣса, жикот'ный ѿлескъ
 оученіа раздѣл'ніемъ снаюцима¹ ѡкрысть²
 всеа вселініемъ т'мами заблужденіа чер'но-
 пріимачно³ кожески проіас'ні. по іако к'кры
 спасител'нымъ рашеніа растахъ,⁴ єюже к'кроу
 первоу⁵ кр'костію поудствіи начат'іе⁶ цер-
 ковный, ⁷ пер'вои выстростію⁸ богословецъ пер-

Od prvního vymezení nauky pro všechny
 věřící, když se zhoubné kacířství již skonávalo,
 živoucí lesk učení prozářil božsky svým planou-
 cím jasem všecek okresek zemský, černě za-
 chmuřený temnotami bludů. Jak známo, zacho-
 valy se nám dostatečně zprávy o prvním rašení
 zdravé víry hned z té doby, kdy počalo na-
 bývatí síly v církvi, ježto za dřívějšího mohut-
 něho rozkvětu úsilných bohovědných studií

⁶¹ P по повелѣнію; ⁶² P повѣдѣтел'наго; ⁶³ оба rkp-y chybně вторым; ⁶⁴ G rusticitati nostrae imposita (sc. brevis seriola subnotacionis), celé místo chybně přeloženo; ⁶⁵ G gestorumque insignes (= и знаменіа!) men- tiones; ⁶⁶ оба rkp-y ѡтот chybně редость, G raritatem; celé místo třeba upravití takto: послѣдствующаго при- дѣства рѣдкость; ⁶⁷ G attenuat, překladatel četl asi atterreat; ⁶⁸ K ѿскажано, G viciose; ⁶⁹ P пшшоуцаго; ⁷⁰ tak opravují podle G materiae causam | operum sacra auctoritate designantis, K оуставъ словесъ ѿ дѣламъ стѣмни..., P оуставъ словесъ ѿ дѣламъ стѣм.

I. ¹ K снаюцихъ, P сіаюцихъ; opravují podle G irradianti diffusione; ² P ѡ кр'тѣ; ³ G obfuscatum (sc. orbem), ob- je vyjádřeno předložkou окрестъ před кєлѣ кєлѣ; ⁴ растахъ je přidáno; ⁵ P первоу, G quo primum, původně snad bylo ігдаже первоу; к'кроу se dostalo asi později do textu; ⁶ K начѣа, P начѣа; ⁷ správně by znělo: кр'костію поудствіишача начѣа церковнымъ (п. -нымъ); ⁸ P выстростю;

ВУХЪ СПАСИТЕЛ'НЫМИ ХИТРОСТ'ЬМИ⁹ ОУСТАВЛЕНЪ
ПРОСТРАННѢ СѢК'ТАСА,¹⁰ ВЪ К'НИГАХЪ ИСПИСАНЪ
ТАЧЕ ВЪКРНОМУ¹¹ ПОСАДѢДСТВОЮ ИСТИННЫ ТВѢР=
ДО ПРЕДЗНАМЕНАНЪ ДОВОЛНО ТВЕР'ДО СТОИШЕ¹²
ПРЕЖЕ(Е) ОУВѢДѢКЛИ¹³ ЕСМЪ; ПУГАНОМЪ ЖЕ(Е) УБѢАЧЕ¹⁴
ИТЕРЫМЪ ПО ДОЛ'З'К'МЪ ЗАБЛОУЖЕНІИ ТОЛИ¹⁵ ПРЕ=
ЛОМЛЕНОМЪ ИЗ'ВРАЩЕНІЕМЪ КЪ ПРАВИЛНѢЙ ПРАК'КѢ
СТЕЖ'КѢ¹⁶ СВАТЫМЪ ПРОСВѢЩЕНІЕМЪ ВЪЗВЕДЕНОМЪ,
НЕ ОУ ЕЩЕ ВЪСЕГО ЛИРА НАРОДЫ, АИЖЕ ПРЕДВЕ=
ДЕНА,¹⁷ СѢ БЛАГОДАТИ ДАРУЮ ВЪКПѢ¹⁸ БЫТИ
ПРИСОВОКУПЛЕНУЮ И ПРИДѢ¹⁹НШ, ПО ОУБРАЖЕНУ
НЕБЕСНЫМЪ ВЕЛИЧЕСТВОМЪ,²⁰ АКИ ПОМАДѢ ВЪСТА=
ЮЩИМЪ²¹ ДІАВОЛАМЪ ПАГѢБАМЪ, СЪЧАСТНѢ КЪ
СТРАНЫ ВЪСТОУПИ. ИХЪЖЕ ВО ИСТИН'НОУ СТРАНѢ
ІДИНУЮ ПИСМ'ЕННЪ ПРОСТЫНАМИ НАСТОИЦ'ИИХЪ²²
ПРОИВѢЛЕНУ ЗЕМЛИ ЖИТЕЛЦЕМЪ СЛОВЕНЕМЪ,²³ СТРА=
НОУ ѿ ИНѢХЪ СТРЕМЪЮ²⁴ ТВЕР'ДШ²⁵ И ВЪКРОИД
ЛЕНИВІИИХЪ, НАШІИМЪЖЕ СМОТРЕНІЕМЪ ПОВѢДАЕМОУ:
ІДЖЕ САМА ЗЕМЛЯ СВАТАГО ДОУХА ДАРОМЪ НА
ХРИСТ'ЯНЫС'КІИ ЗАКОНЪ УБѢКІАНИДѢ, АИЖЕ ПУХЪ:
НА,²⁶ ПО УБѢАЧЕ БЛАЖЕНЫМЪ УБРАЩЕНІЕМЪ ВОСХО=
Т'КЛАСА ЕСТЬ ОУСТАВИТИ.

o spásitelných textech Písma bylo to popsáno v knihách a dosti určitě zaznamenáno pro věřící potomstvo; a tu, třebaže některé pohanské národy po dlouhé a zmatené zacházce v oklikách byly uvedeny svatým osvětlením na řádnou a správnou cestu, přece se posud ještě nestaly účastny daru této milosti úhrnem všechny národy světa, ač jsou k tomu předurčeny; avšak řízením nebeské velebnosti, jako by se znenáhla začínaly porážky ďáblavy, pokročila dosti šťastně po krajích. A z těchto krajů jeden, osídlený obyvateli slovanskými, chystám se vyliciti v prostínkém svém spisku. Naši pozornost zaujala krajina severní, nad jiné drsná a u víře lhostejná; země tato sama darem Ducha svatého zatoužila, třebaž v pozdním, přece pozeňnaném obrácení, podrobiti se zákonu křesťanského vyznání.

⁹ К хитрости; ¹⁰ celá věta opisovači zkomolena, správně by zněla: *иже крѣпкѣмъ смѣротѣмъ (смѣротѣк) согословица спасителныхъ хитростѣмъ оуставленіи просторнѣкѣ сектациса*; ¹¹ v obou rkp-ech chybně: К тачи чир'ному, Р тачи кич'номъ, G ac credulae posteritati; тачи = ac; ¹² Р стоимъ; ¹³ К оувадѣкн, G pernovimus; ¹⁴ Р ѿбѣа; ¹⁵ тол = ac vzniklo chybným čtením následujícího latinského *anfractuum*, jež překladatel patrně četl: ac fractuum; ¹⁶ Р стѣж; ¹⁷ tak v obou rkp-ech, místo *орѣдѣдѣкн*, G *praedestinatae*; ¹⁸ Р ккѣп; ¹⁹ G *sunt sortitae* přeloženo dvěma výrazy: *быти присовокуплену и придѣнш*; ²⁰ Р величестнѣ; místo G *ordinante* četl překladatel podle všeho *ordinale* (-lae); ²¹ Р кѣстѣицѣ; ²² opraveno podle G *unam (partium) sili simplicitate praesentis exprimendam*; К ідинѣ писм'еннѣ простынами настоицими, Р ідинѣ писм'еннѣ простынами настоицими; ²³ Р слоктнѣ; za tímto slovem následuje v lat. textě *aggredimur*, za jehož překlad možno pokládati o něco dále, na nepravé místo vsunuté *стремѣю* (Р čte *стремѣю*; srov. následující dvě poznámky), od slovesa *стрѣмити*, *стрѣмити* (1. os. sg. *стрѣмля, стрѣмляю*), ovšem zde přeložen singulár *aggredior*, smyslem správně; byla to původně asi glosa marginální, jež při opise byla špatně zařazena do textu; ²⁴ Р *стрѣмѣю*; ²⁵ G *inmittor*; patřil-li *стрѣмѣю* (*стрѣмѣю*); srov. pozn. 23) do předchozí věty, pak třeba upravití celé místo takto: *страну сѣкѣр'нѣю* (zde vynecháno) ѿ инѢхъ *твер'дш*.

II

іако поистинѣ ѿ самѣхъ землєжитєль¹ кої-
мѣ земліи ѿмѣ възвѣдѣтсѣ, іиже² царствую-
юцимѣ съчастноі памѣти прѣстѣтлымѣ
царємѣ іѣрѣхом,³ фратѣ сѣкімѣ і рнм-
сѣкимѣ, ієтерѣ ѿ колѣна рода того свѣтлѣи
толи силою великѣ в соудѣхъ прѣсѣдѣ, іме-
немъ спытигнѣвъ, сынѣ коривоевъ, кѣна-
жѣа строй пшд царскою властію дръжа,⁴
кѣ божію законѣ садѣцкимъ завѣтомъ привле-
ченѣ,⁵ кѣ скѣтїи⁶ водѣ тайнаствїю вѣтороі
родитисѣ немалы припѣа,⁷ крѣпїиїемѣ
ѿчїстисѣ, і новою хитростїю вра, церкѣви
богоу і блажїиїемѣ єго роднїици⁸ марїи
и свѣтомѣ і верѣховному⁹ апостолоу пѣтрѣ
памѣти чѣстнѣ ѿнова, в неуж(е)¹⁰ по семъ
ѡустроїиї¹¹ вєчисленїаі чюдєса лѣты минов-
юци¹² і мнѣстїю божію дѣлаюцихъ іавѣдѣтсѣ.

III

ієго же межї симѣ похвалитєльнаго житїа
дѣнемѣ, лѣтнхъ дѣїанїи ѿбразомъ, по законѣ
рода чловецѣска закѣлинимыѣ, лѣты ѿт сєго
свѣта прѣставїишусѣ,¹ брат єго вѣкомъ мїиї,
вратиславѣ, на кѣнаженїі стола, ізѣбранѣ всѣ-
ми людѣми, прѣстѣпїи, брата же² вєслѣдѣ³
законѣ христїанєскѣ, побѣдѣтелѣ⁴ ному⁵ вой-

II

Od samých zajisté obyvatelů země bývá
kraj ten zván Boemia. V něm již za panování
blahé paměti Jindřicha, slavného krále *fran-
ského a římského*, jeden muž tohoto kmene,
vznešený rodem a silou převyšující své spolu-
občany, jménem Sptyihněv, *syn Bořivojův*,
drže správu knížetství pod svrchovaností krá-
lovou, a nemálo dychtěl po tom, aby se znovu
zrodil tajemstvím posvátného pramene, očistil
se křtem svatým, a novou horlivostí jsa zanícen,
zbuildoval dva chrámy na čestnou paměť Boha
a jeho blahoslavené rodičky, jakož i svatého
knížete apoštolů *Petra*; v nich brzy potom ději
se přispěním pomoci boží každoročně nescíslné
zázraky.

III

Když zatím dni jeho života, proslaveného
příkladem krásných činů, byly podle zákona
lidské přirozenosti spočteny, nastoupil na kní-
žeci trůn jeho bratr věkem mladší, Vratislav,
zvolený všemi lidmi, a přijav křesťanské ná-
boženství, podobně jako jeho bratr, vystavěl
chrám vítěznému vojínu, blaženému mučedníku

II. ¹ Р землєжитѣ; ² Р і і; ³ Р іирихѣ; ⁴ ѿдѣрѣжа; ⁵ G *attactus*, překladatel četl patrně *attractus*;
⁶ Р сѣтїи; ⁷ Р припѣа; ⁸ Р родитїици; ⁹ Р верѣховнемѣ; ¹⁰ К кѣ нѣ, správněji P, G *in quibus*, zde duál;
¹¹ Р ѡустроїиї, G *postmodum* (= potom, brzy potom), zde z tohoto příslovce chybně udělán předložkový pád:
post (hunc) modum! Srov. kap. XXV, pozn. 7; ¹² Р мнѣстїици.

III. ¹ Podle G *..diebus..obclusis* (abl. abs.) opravuji днѣмѣ...закѣлинимыѣ, oba rkp-y čtou chybně: днѣ...
закѣлины; лѣты, zdá se, byla původně glosa k následujícímu *лѣтѣ*, jež později se zde octl na nepravém místě; ѿ
сєго св. прѣст. není nic jiného, než jiný, volnější překlad, místo днѣмѣ закѣлинимыѣ, jenž původně byl též glosou
i později vsunut do textu; srov. v kap. XVIII *quacunq̃ue hora lex naturae ad extrema nos reduxerit* = да *ѣни* кѣ кою
годиною доуши наша ѿ свѣта прѣставитсѣ; ² К chybně *вратѣ*; ³ Р *вєслѣдѣ*; ⁴ Р *побѣдїицѣ*;

НИКЪ БЛАЖЕНОМУ МОУЧЕНИКОУ ГЕΩРГІОУ ЦЕРКОВЪ,
 БОГЪ ИСТИННЪ ВЪРОУА, ⁵ СЪЗДА. ЕМОУЖ(Е) НЪ-
 КОЛНКО ЛЪТЪ ЖІВІЮУ І ПО РОДЪ ЧЛОВЪЧІСЪ
 КОМЪ ⁶ СЕГО СВЪТА ѠХОДАНУ, ⁷ РОДНІШЕМСА
 ИРАДІЕМЪ ⁸ ВЫСОКАГО ЧЮДА СМЕРТНЫМ ЧАСТЫ-
 МИ ХВАЛАМИ, СЫНОВЕМА ПО ИСТИННЪ РОЖДЕ-
 НИЕМ Ѡ НЕГОЖ(Е) СТАРЪІШАГО, БОГОМЪ ВОЗЮБЪ-
 ЛЕНАГО ВАЧЕСЛАВА ЗА ЖИВА СЕБЕ І НА НЕБЕСАХЪ
 ЖЕЛАЮЩОУ ІЗБРА СЕБЕ НА МЪСТЪНИКА.

IV

ЕЖЕ ¹ БО ЧЮДНОЙ ² СВЪТЛОСТИ ТОЛИ ЛЮБИМОЕ
 КРАСОТЫ ѠТРОЧА, ЕГДА ЦВЪТЮЩІЙ ³ ОУНОСТИ
 ВЪКОУ ПЕРВОМУ ⁴ ПРИКОСНЕСА, ѠТЦЪ ⁴ І ІІРЕ
 ЖИВЪ СОУІШ, КНИЖНЫМЪ ХИТРОСТЕМЪ ЖЕЛАХЪ
 ТОЛНКО ⁵ ѠНЮ ⁶ ДОУШЪ І ОУМЪ І МЫСАХЪ
 ЧАСТЫМ МОЛНІЕМЪ ПРЕМОГЪ, І ЕГО ПОСЛАНИЕМЪ
 ВЪ ГРАДЪ НАРИЦАЕМЫЙ БЪДЪЧЪ, ⁷ КЪ ПОПНИОУ ⁸
 І МЕНЕМ ОУЧЕНІШ, НАОУЧИТИ КЪННГАМЪ ОУ-
 ЧІТИ ⁹ ДАНЪ ВЪСТ. ЕГОЖЕ ПОИСТИННЪ ХОДОЖЕ-
 СТВОМ ¹⁰ КЪ СКОРЪІШЕМОУ РАЗЪМЪ КОЖЕСТВЕНО ¹¹
 НАПРАВЛЕНЪ, СКОРОУ ХИТРОСТІЮ КЪННИ ПСАЛЪТЫ-
 РИ ¹² І ПРОЧЕ ДРОУГОЕ ПРОИДЕ І ¹³ ТВЕРДО ¹⁴
 ВНЪТРЕНЮ ¹⁵ ПАМЯТІЮ ОУДЕРЖА. ѠТЦОУ ЖЕ
 ПО СЕМ, ІАКЪЖ(Е) ОУЖЕ ГЛАГОЛАНЪ ВЪСТЪ, ѠШЕДЪ-
 ШОУ СВЪТА СЕГО, ОУНОНИЦА СІИ, ¹⁶ СТАРЫХЪ ѠБРАЗЪ
 ДЪКЛЫ ¹⁷ ПРОДЪВЛАДЪ, ПОДЪ ЦАРЕМЪ ¹⁸ ІСЪНЪІШНИМ
 ОТОВОЮ ¹⁹ ѠБЛАСТІЮ СВЪТАРИСА, ПУХВАЛИТЕМЪ

Jiřimu, uvěřiv pravdě boží. Když i on po ně-
 kolika letech života odcházal s tohoto světa
 přirozenou smrtí člověka, *ještě jsa živ vybral*
si za svého nástupce Václava, dítě ze všech
 zrozenců nejvýš obdivované od smrtelníků
 a hojně chválené, ze synů rodem starší, Bohem
 milované a po nebesích toužící.

IV

A tento hoch, ku podivu sličný a roztomilý
 svou krásou, jakmile dospěl v kvetoucího ji-
 noch, ještě za života otcova zatoužil po
 knižním vzdělání a opětovnými prosbami pře-
 mohl srdce, *rozum i mysl* otcovu a byl od
 něho poslán do města zvaného Budeč, *ke knězi*
jménem Učený, jemuž byl svěřen, aby jej
 vycvičil v písmech. Poněvadž jeho duch byl od
 Boha nadán rychlou chápavostí, osvojil si
 vbrzku studiem knihy žalmů a jiné ostatní
 a pevně je podržel v nitru v své paměti. Když
 potom jeho otec, jak již bylo řečeno, odešel
 s tohoto světa, mladík ten, podobný svými činy
 starcům, byl zvolen pod oslnivou mocí nej-

¹ G *basilicam deo dicandam* (vynech.) *christianae credulus veritati*; ² Р чѣкъ; ³ oba rkp-y chybně Ѡхоломца;
⁴ Р І Ѡмладѣ.

IV. ¹ Tak opravuji podle G *Qui*, K *адѣже*, Р *адѣ*; ² Р *чюдной*; ³ Р *цвѣтущий*; ⁴ G *dum... primum*,
 zde *primum* (sc. *aetatem*); ⁵ Р *Ѡцъ* го; ⁶ Р *толн*; ⁷ tak v Р, К chybně *Ѡтиню*; ⁸ Р *вѣдѣчѣ*; ⁹ К *попниоу*; ¹⁰ оуचितн
 zde *zbytečně* přidáno; ¹¹ Р *хѣдѣтѣмъ*; ¹² G *divinitus*, v obou rkp-ech chybně: К *сѣтениому*, Р *сѣтениомъ*;
¹³ *Ѡтцроу*; ¹⁴ *Ѡ* в Р *чубѣ*; ¹⁵ tak v obou rukopisech, G *solidius*, původně asi bylo *теидѣти*; ¹⁶ К chybně *кѣнчѣтѣмъ*;
¹⁷ Р *сѣ*; ¹⁸ G *actibus*, oba rkp-y chybně *дѣла*; ¹⁹ Р *цѣмъ*; ²⁰ v obou rkp-ech omylem *готовою*, G *Ottonis*;

ным прѣставленіемъ²⁰ людскимъ на ѡтѣче коѣ=
воѣство пѡдѣстпеніа,²¹ велѣни сѧ ѡмѡу ѡи=
раюиѡ, ѡзѣранъ вьстѣ, ѡ на столѣ кнѣж(е)=
ствіа чести достѡйнкѣ посаженъ вьстѣ.

V

како тѣжкими тѣда стѣжаюиѡ нечлани
различныа¹ кнѣжа нѡраго благоволеніа, земѣ=
скою ѡбластнѡ приидѣ, вѣнѡуѣ стѣжаніе
сн, не естъ томѣ дѣвѣно, іако небесаа паче
прочихъ сѡмѡтра мьслѡю зѣвѣтѣноу предѣ
положи, да аще ѡ іавѣ мираскнѣ ѡбластн
стройтеа вѣ, но ѡбаче кѣ вѡжій слоужѣтѣ
сладѣцѣкѣ ѡ ѡ перѣхъ лѣтѣ дѣтѣскѣхъ
любокію ѡвѣдѣрѣжнмѣ вѣ. ѡ людѣмъ
сѣкѣ² порѣченымъ прѡтнвоу сѣгрѣшенію кѣзѣ=
нннн стѣдѣшесѧ, аще ан достѡйнаго закона
люѡстѣ³ не творнл вь,⁴ грѣха кѣ томѣ
кнѣдѣшесѧ,⁵ но се размыслинне не долѣго
на помы прѣдѣан размыслиннѣ, тако поут
правѣ мѣдрѡ вѡсѣхнѣтѣ, да сѣго земѣскн
творннн не ѡпоустнѣсѧ вь, любо ан ѡного
кѣ небеснымъ радн⁶ прѡстнраіасѧ ѡ сѣбе не=
пѣрѣватн⁷ на вѣдѣцнѣ не ѡжѣсноуасѧ вь.
ѡ по сѣмѣ оѣрѣдн вѣ людѣхъ прѣ=
вѣнъ законѣ како хѡудымъ како ан
ѡ вѡгатымѣ толн на столѣ кнѣж=
жнѣ⁸ сѣдѣа повѣленіемѣ всѧ стѣрѡ=

jasnějšího krále Oty, za jásavého souhlasu
všeho lidu, přes velký svůj odpor, následníkem
otcova vévodství a důstojně byl posazen na
knížecí stolec.

V

Jak těžkými rozpory mučivých pochyb bý=
vala dobrotivost mladičkého knížete vnitř skli=
čována, když převzal pozemské právo, není
se co diviti, ježto si umnil v své zbožné mysli,
že bude hleděti především k věcem nebeským;
vždyť, ačkoli byl správcem veřejné moci, přece
i od prvních let *dětských přilnul s láskou* k slad=
ké službě boží. Obával se však, že bude musít
pykatí za hříchy svěřeného lidu, kdyby jich ne=
stíhal, jak náleží, podle občanského zákona, ale
tyto rozpaky si rozřešil po nedlouhých úvahách
a přidržel se správné cesty, takže ani neopo=
míjel svých světských povinností, ani se přístě
nelekal, že snad zanedbá něco ze svých snah
nebeských. *Potom zřídil v národě pravé zá=*
konodárství, jak pro chudé, tak pro bohaté,
a sedě na knížecím stolci pořádal vše svým
pokynem. V rozsuzování býval obezřelý, hotov

²⁰ Р прѣставленіа, G assensu; ²¹ podle G třeба opraviti: на ѡтѣча ковоѡѣства пѡдѣстѣпаніа.

V. ¹ Р рѣличныа, G diversitatibus, asi omylem místo различннн; ² Р сѣкѣ; ³ Р люѡстѣнн; ⁴ К chybně ne
творн любм; ⁵ G crimen luendum veritus je přeloženo dvakrát, po prvé (прѡтнвоу сѣгр. казнннн стѣдѣшесѧ)
špatně, po druhé (грѣха вѣ томѣ кнѣдѣшесѧ) již správněji; tento druhý překlad byl původně asi marginální ko=
rekturou, která se v opise octla na nepravém místě; ⁶ G ob coelestia; радн původně byla asi glosa, jinak by
bylo = небеснымъ радн; ⁷ G a se negligi (= že bude od něho zanedbáno), zde přeloženo chybně činným infini=
tivem; непѣрѣватн (obvyčejně = iudicare, arbitrari) ve významu „nevšímatí si“, negligere doloženo u I. I. Sreznevského,
Materiály dlja slov. drevnerus. jaz., z Mineje r. 1096; ⁸ v rkp-ech psáno К кнѣжѣ, Р кнѣжѣ;

ише. тѣмъ же⁹ совоудѣніемъ моудрый, на
 мноасть всакомъ¹⁰ гштовѣ и надѣ оубоги¹¹
 прегрѣшеній безъ мзды и збавителя ѿ по-
 роушенія, и къ всакой моуцѣ поганъ =
 сѣтъ¹² и¹³ къ ѿсуженію и нѣ бывааше, к' домъ
 же простѣ быше,¹⁴ и ракомъ чистотѣ смотрѣ,
 благимъ посвѣщеніемъ окръсть¹⁵ силныхъ и не-
 ленныхъ, и тѣмъ исполнити заветомъ памѣ-
 тивѣ; пришеа'цемъ же и оубогимъ
 и странниымъ и колѣшій и чьстныа
 любви подааше и зноса¹⁶; ѿсиренымъ
 же ѣко и ѿтъца и ѿбѣдовѣвшихи
 помощи и мѣнѣа своего помощ-
 никъ,¹⁷ но и ѿзгнѣствованымъ оутѣшитель
 толи ѿчю любовью над' нимъ чюднѣ прісно
 проіавлаа. тнхъ¹⁸ (вѣ)всѣхъ д'киниихъ, и па-
 малтию лювитель терпѣнію, и во всѣхъ наде-
 ній противныхъ моудрый оурадителъ, и мѣнѣ-
 емъ шед'ръ¹⁹ на оубогахъ плачущиу потреби
 разрадителъ, с'мѣренній тнхъ²⁰ оубоудный
 вѣсѣлдователь,²¹ на са многож'ды лючій,²²
 а на ныи всегда мноаственѣи, всѣмъ вѣчныа
 жизни образъ подаа, мироуѣ, невѣдѣи
 наоучаа, наоученыа²³ оутвер'жаа іавлашесѣ.

slitovati se nad každým, obviněné z bídných
 zločinů vysvobozoval od záhuby bez trestu,
 dalek byl užívání všelikých muk *pohanských*
 na soudech, v své domácnosti býval prostý,
 dbalý čistoty mravů, mocným neskrblil pří-
 povědmi statků a pamatoval na to, aby své
 sliby plnil; *příchozím a ubohým a cizincům*
podával větší a hojně důkazy lásky, sirot-
kům byl otcem a odovělým přispíval ze svého
*majetku,**) a psance těšil a projevoval jim
 vždy podivuhodně svou otcovskou přízeň. Byl
 tichý ve veškerém počínání a paměťihodný
 milovník trpělivosti, ve všech nahodilých proti-
 venstvích vedl si opatrně, rozdíl štědrě své
 jmění na potřeby plačící chudiny, pokorný,
 tichý, vlídný v svém chování, na sebe mnohdy
 velmi přísný, k jiným vždy shovívavý, štěd-
 rostí, milosrdenstvím, vyučováním nevědo-
 mých, utvrzováním vyučených zářil všem jako
 příklad věčného života.

⁹ P jen тѣмъ; ¹⁰ в Ксакомъ vynecháno; ¹¹ G *Gomnigenarum...poenarum* (= všelikých trestů), překladatel si vykládal — *genarum* jako *gentium* (= pohanů); ¹² P оубоги^ж G *in misera reorum* (vynecháno) *noxas*; ¹³ tak opravuji podle G *domestica habitudine simplex*, K k' томъ не присташи; ¹⁴ P jen кѣтъ;
¹⁵ и зноса je pozdější korektura, původně asi interlineární, doslova překládající lat. *praeferens*; korektor však ne-
 opravil *maioribus*, které závisí na *praeferens* (= dává je jim přednost před osobami urozenými) a které je zde špatně
 přeloženo (и колѣшій — je spojeno s люем = větší důkazy lásky); podle lat. *saepe* třeba také opravitи частныа в частнаа;
 странныа odpovídá lat. *rusticitatem*. Prvotní překlad byl arcí chybný, dával však jasný smysl, teprve korekturou
 и зноса celé místo porušeno; ¹⁶ помощника přidáno, původně byla to nejspíše glosa k помощи; ¹⁷ oba rkp-y piší тѣтъ;
 následující ѣъ, jež doplňují podle G *Modestus in omnes actus*, v obou rkp-ech chybí; ¹⁸ P и члѣтъ; ¹⁹ K тѣтъ;
²⁰ K вѣсѣлдователь, G *humilitatis mansuetissimae placidus exsecutor*; ²¹ tak opravuji podle G *severior* (= лючій,
 komparativ k лютъ), K лючій, P лючій. ²² v obou rkp-ech chybí; K мироуѣныа, P мироуѣныа, G *edoctos*.

²³ Odchylný překlad vznikl tu neporozuměním latinskému textu Gumpoldovu. Správně by to znělo:
 „Nejednou zahrnoval větší láskou prostinné chudé občany než osoby urozené; pomáhal těm, kdo ztratili rodiče
 nebo majetek...“

VI.

снѣ же снѣ¹ скѣтаѣи мнѣ² красотами
 блаженѣго ѿноши ѿкрытии быст прѣкываніе
 ѿ в' толнѣк сѣл мнѣстнии тѣхъ³ вѣзюки,
 ѿгдаже с' вел'можамѣ ѿ соудѣи мнѣ³
 своѣи на сѣдѣхъ сѣдѣашѣ, ѿ дѣи ко-
 тороѣ в' винѣк ѿтъ предъ онѣ прѣведенъ⁴
 вѣдѣашѣ, покниженъ смѣртѣ на смѣртъ ѿсоуженъ,
 дѣи мнѣстнии князь не можашѣ ѿго
 никакоже ѿ смѣрти ѿпѣрѣкти ни
 избавити, нѣкоу ю винѣ рѣши⁵ самъ
 сътворивъ конѣ избѣгѣашѣ, да
 во крови пролианѣа кѣ покниженъ
 былъ ни слышалъ погубленѣа кон-
 чинѣ.⁶ совѣтъ ко такъ ѿмѣашѣ с' мнѣ-
 лымъ своимъ ѿтрокомъ: дѣи ѿслы-
 шинѣи мѣнѣхъ воѣрѣхъ сѣдѣа чловекоу
 на смѣртъ, вѣзюки мѣ ѿ нихъ конѣ,⁷
 нѣкоу ю винѣ сътворивъ, да быхъ
 в' той крови не причастенъ былъ.
 помѣна во вѣ ѿно слово ѿ евангелѣ-
 сѣкоѣ, господоу глаголаѣишъ: не ѿсѣ-
 жайте, да не ѿсоудитѣсѣ, ѿ не понижайте,
 да не понижѣи вѣдѣте.

VII

се самъ ѿноша кождѣи ѿполнѣа¹ запо-
 вѣдъ свершѣтел'но любѣи, ѿ² погубѣнымъ рѣчи

VI. ¹ так opravuji podle G *virtutum*, v K chybí, P сѣлами; ² K omylem скѣтаѣи мнѣ, G *fulgentibus*; ³ P с' сѣлами; ⁴ K omylem предъ неправеднѣхъ; ⁵ рѣши vzniklo z původního рѣчи (srov. kap. XIX, pozn. 31. a kap. XXI, pozn. 7), a byla to asi původně hlaholská glosa, vsunutá pak od pozdějších opisovačů do textu a takto změněná. Toto místo je částečně překladem z *Crescente fide*, české recense, soudic podle ukázky u Pekaře (WLL, 37, pozn. 2), z kod. kapit. praž. G 5, f. 46 a, kde se čte: statim ille prefatus iuvenis, si eum nullo modo liberare poterat, occasione aliquam (= нѣкоу ю винѣ рѣши) faciens, exiebat(!) foras; ⁶ P конѣчнѣи погубленѣа; ⁷ v K конѣ vynecháno.

VII. ¹ P ѿполнѣа, G *deo plenus*, správně by bylo сога ѿполнѣа; G: na počátku je místo снѣ (заповѣда), omyl vzniklý otročským překladem latinského Hoc (sc. mandatum); ² ѿ v K chybí;

VI

Těmito skvoucími perlami ctností bylo zkráš-
 leno obcování blaženého jinocha, a brimě této
 slitovnosti oblíbil si do té míry, že *kdýž zasedal*
se svými velmoži a soudci na soudech a ně-
 který z uvězněných zločinců, odsouzený na
 smrt, byl před něj předveden, *tu, nemohl-li*
ho dobrotivý kníže nijak obhájit z trestu smrti
ani osvobodit, sám si vzal nějakou záminku
a vyběhl ven, aby nebyl vinen prolitím krve
ani neslyšel konec popravy. Neboť měl takovou
úmluvu se svým milým panošem: „Uslyšíš-li,
že moji vládkové konají nad člověkem hrdelní
soud, vypolej mě od nich za nějakou záminkou
ven, abych nebyl účasten v tomto prolití krve.“
Bylť pamětliv onoho slova evangelia, jež řekl
Pán: „Nesudte, abyste nebyli souzeni, a ne-
potupujte, abyste nebyli potupeni.“

VII

Tento příkaz si náš jinoch, Bohem naplněný,
 svrchovaně oblíbil, a ježto poznával, že jeho

ин, ѿ которыхъ³ смертныхъ⁴ чютихъ⁵ не вѣсѣ-
дѣа⁶ с'казанамъ рѣчьми⁷ повиннымъ ѿсѣже-
ніемъ на погубленіи благомилостивѣ поцадѣа
и забавляше, на оуишѣа приводѣа. всѣа
те́мница по вѣсѣмъ градомъ разоушн
и всѣа ѿслади по всеѣи земѣи своѣи
многои посѣчи повелѣва⁸ самъ по-
чинаѣа. съчастнаи ж(е) его дѣлаи⁹
оуслышавше по инѣмъ землямъ мно-
зи клирици и вожіи раби к' него⁹
благосердію прихожаху, и самъ ѿ
радостнымъ проявленіемъ любеи к' себѣ при-
маше, и божественною любовію съхранимъ¹⁰
предъ очима своимъ, чыстымъ любленіемъ съ
собою іа¹¹ прехваляѣа печально¹² и с' радо-
стію милостивѣно дер'жаше, и нхъ частымъ
и сватымъ¹³ наказаніемъ оуиъ чистый ко-
жественно наоучень, частікѣ побиленъ, на чю-
додивныѣ разбѣи к'нигъ и зыде, тако ла-
тиньски іако и гречески. и аще что
наоучающіхъ¹⁴ хитростемъ преже видаше,¹⁵ не
ленивымъ дѣламъ самъ испушаше, іако всѣакои
печали чловекоу пос'корѣтель к'к',¹⁶ к' колѣк'ъ-
ни етеры и з'немогающаѣа милостивѣною по-
мощію посѣщаше, но с'мершѣмъ оубоги
и хоудымъ, ѿ сѣсѣдѣ¹⁷ не вѣрогымъ, самъ
потрекованъ^{17a} слоужбы подаване. но и наро-

zanedbávání nemůže pro nikoho ze smrtelníků
nebyti beze škody, šetřil milostivě řečených
vinníků, odsouzených k utracení, a *osvobozoval*
je, snaže se je napravit. Všechna vězení po
všech městech rozbořil a všechny šibenice po
celé své zemi na mnoha místech kázal po-
káceti, sám čině začátek. Když o jeho pože-
nané činnosti uslyšeli v jiných zemích mnozí
kněží a služebníci boží, spěchali k jeho do-
rotivosti, a on je přijímal k sobě s radostnými
projevy lásky, a nespouštěje s očí zachování
božské lásky k bližnímu, zdržoval je starostlivě
a s radostnou laskavostí, aby jen zůstali, a jejich
častým a svatým povzbuzováním čistá jeho
mysl božsky jsouc poučována a častěji vzdě-
vána, dostoupila podivuhodné znalosti písem,
jak latinských, tak i řeckých. Neboť co dříve
za studií spatřil u svých učitelů, sám to plnil
horlivými skutky, a poněvadž mívál soustrast
s každým zármutkem lidským, navštěvoval
svou slitovnou pomocí ty, kdož ochuravěli
nějakou nemocí, nebožlákům pak ubohým a
nuzným, nepovšimnutým od sousedů, sám se

³ Р не ѿ которыхъ; ⁴ Р смрътнхъ; ⁵ Р ѿчютихъ; ⁶ G *non sequendum!*; на počátku téže věty *periculose* přeloženo *пагоушнѣмъ* рѣчи, jako by překladatel byl četl *periculosus*; ⁷ G *notatis reis*; překladatel, zdá se, zmátl *reis* s *rebus*; ⁸ Р повелѣтъ; ⁹ Р къ ѿб; ¹⁰ Р omylem съхранѣи ѿмѣ, původně bylo съхранимюу, abl. abs. přeloženo nesprávně instrumentálem, kromě toho vynecháno z lat. textu: *erga proximum—adfixo*; ¹¹ ѿ v Р chybí; ¹² tak opravuji podle G *curiose*, ježto se v této legendě častěji překládá *curiosus* = печальный; К ѿтащаше, Р печально; ¹³ в К и сватымъ vynecháno, G *sacrisque*; ¹⁴ Р наоучающіхъ; ¹⁵ Р прѣсѣдѣаше, G *praesignaverant*, volně přeloženo; snad se čítlo původně: отъ наоучающіхъ; ¹⁶ в Р сѣкъ vynecháno; ¹⁷ Р съсѣдѣ; ^{17a} G *funeris obsequii*; nelze snad čistě *погребованіа* (neb *погребленіа*)? Srov. v kap. XXIII *погребеніи* = *sepultura*;

дом ѿ єще поганьскомоу¹⁸ ѿбьчаю
ветьхоу живьшии, новыѣ вѣры оу-
чениѣ бллаго подаваше, неже дьшии¹⁹
же ѿ вѣ капица ѿ долъскаѣ ходьшии
ѿ вѣ богомъ инѣм не знаемоу частѣ
лѣт мноху ходиша²⁰ припривѣржимъ ѿ жеръ-
твы жьвущимъ блаженныи оуноша оукидѣтъ,²¹
ѿ снхъ нечистыхъ ѿдѣи ѿ жерътвы, аще ѿ
часто молиш, вѣсѣрѣ ѿвѣгани снхъ при-
привѣи ѿ ѿвѣи, жадаѣ быти на²² не-
веснѣи трапезѣ паче вѣсѣи причастниѣ, неже
дѣмоньскими сѣверѣи жерътвы ѿсѣрѣ-
нитисѣ. по ѿкаже на, снми заклоуж(е)ниѣмъ
злымъ подакенимъ²³ не малы печалѣниѣ,
прохѣда часто кѣни, яко апостольскѣ слоко
заповѣдаѣтъ: друѣ друѣиѣ времена поне-
сѣтъ; друѣиѣ, инѣмъ чинѣмъ къ истинѣмъ
вышнихъ²⁴ блгыхъ цѣти прокланѣишасѣ,²⁵ сла-
кимъ гласѣмъ побѣдаѣ, вышнѣго дарѣ-
ванѣ блгаѣ ѿвѣи²⁶ ѿвожаиет,
да ѿрекшесѣ ѿ долъснхъ ѿвразѣ, ѿми
же прѣлѣиѣи вѣиѣхъ, ко истинѣ
моу во жерътвѣи мьслѣи вѣиѣиѣи
с вѣроу прѣклоуишасѣ²⁷ вышѣ. друѣ-
иѣ же малы оучении семъ спаситѣлюму оу-
чениѣ разоумѣи²⁸ сердцемъ же(ѣ) жерътвѣи
ѿ оуномъ истинны разоумѣиѣи лѣнѣиѣи,²⁹
по апостольскому блгѣмъ доврѣи оуѣ³⁰ ѿ не-
доврѣи ѿвѣиѣи, ѿвоиѣи чинѣмъ прѣдѣзѣ-
наѣ имъ мьзѣ, по снлѣи хотѣи, еже колиждѣ

postaral o pohřeb. *Než i kmenům, které žily do té doby po starém způsobu pohanšém, rozdíl blahé učení nové vřly*, a když viděl blaho-
slavený ten jinoc, *jak v své nevědomosti chodí do modlářských svatyní* a jak, shromažďujice se častěji do roka, cizím bohům *neznámým* žertvy obětují, spěšně se vzdaloval *docházení* a účasti při těchto bezbožných kvasech obět-
ních, třebaš byl často zdržován, neboť si přál nade vše více státi se účastníkem nebeské hostiny, nežli poskvrnit se ďábelskou ohavností žertev. Nicméně rmoutil se nemálo nad těmito nevolníky zlého bludu, často přemítaje o slovech Písma, jak přikazuje slovo apošto-
lovo: „Jeden druhého břemena neste“ (Gal. 6, 2); jiné, poněkud náchylnější k pravé cestě, která spěje za nejvyššími statky, sladkým hlasem *napomínal a přiváděl nazpět, slibuje jim dary nebeské milosti, aby se zřekli pohan-
ských model, jimiž byli oblouzeni, a přiklonili se s věrou k pravdivému vyznání božské myšlenky*. Jiné zase, méně přístupné tomuto spasitelnému učení, srdce zatvrzejšího a roz-
umu netečnějšího k pochopení pravdy, podle slov apoštolových „včas uče i nevčas trestaje“, obojím způsobem jim naznačuje odměnu, snažil

¹⁸ tak v obou rkp-ech, místo поганьскомоу; ¹⁹ Р невѣдѣиѣи; ²⁰ Р омылемъ лѣтми ходиша, G *frequentius in anno*; ²¹ Р оуѣдѣтъ; ²² у Р на вынечано; ²³ так opravují podle G *super his tamen errore pestifero de-pressis*, К на^А снмъ заклоужниѣи злымъ подакенимъ, Р на^А сн^М заслѣ^Жнѣи злымъ подакенимъ^М; ²⁴ К вѣиѣи; ²⁵ Р при(н)-кланѣишасѣ: вѣи прѣ- skoro setřeno, a nad ním připsáno н; ²⁶ Р ѿвѣиѣи; ²⁷ Р приклоуишасѣ; ²⁸ Р разоумѣи; ²⁹ Р лѣнѣиѣи; ³⁰ в К оуѣи вынечано;

можаши, ꙗко воленъ тако ѿ неволнъ⁸¹ по истиннѣ возвахъ на вечерю ѿтча члвчъ, сѣ⁸² всѣмъ ѿбѣнѣмъ, ко вѣчнѣй радости придръженію приевожаши.

VIII

К' чюдныхъ же постѣхъ по истиннѣ мноюхъ даща лѣта к' великѣи постѣ а'чѣмъ и молитвою свѣтлыи самъ¹ оуноша, ꙗже ѿ мирскыи строимъ ѿдеръжимъ, но ѿбаче не леннѣ ѿ не ѿз'немогъ са² молитвами, предъимъ к' нишнихъ раствореніемъ прелетаюцими, дѣлы ѿсѣбныи проковаши дани. в' поимъ же³ ѿснѣишии настоѣдѣчнѣмъ, а'кности⁴ не поимъ ѿ дреманіа, прѣвое покою поимомъ аки оуложса,⁴ а по семъ ѿвергъса постела ложница своѣа, ѿтай ныи⁵ ѿс' полга въставаше, ѿ ѿтрока ложница своѣа к'лючника возвѣдаше, ѿ молча^{5а} к'ниги в' рѣцѣхъ сѣхити, ис полаты неведоуцимъ⁶ стражемъ ѿснѣа, еднѣмъ⁷ ѿтрокомъ своимъ свѣдѣши, по лютымъ горамъ верхоу⁸ ѿ пошдоуа⁸ пропастнѣ⁹ ѿ ѿзломаныи гаввинъ ѿ по стезахъ¹⁰ каменыхъ досѣкѣ толн по лѣдныи грѣдѣмъ лютымъ востъ ѿ п'кнѣ поутъ дѣлѣ межоу¹¹ градома, съ п'сал'тырѣ

se ze všech sil, aby, koho jen mohl, jak dobrovolným, tak nuceným pozváním *přivedl* na večeri Hospodářovu, skvějící se veškerou hojností, *k účasti v radosti věčné*.

VIII

V úžasných zajisté *postech* rok co rok, *v době velikého postu, o hladu a v modlitbě* svatý ten jinoch přes to, že jako panovník byl poután veřejnou správou, prožíval jednotlivé dny ustavičným konáním modliteb, vzletajících za štědrého podělování chudých. V noci pak oddával se nejjasnějšímu bdění, nemysle ani na slabé zdfimnutí, a za prvního ustálení nočního ticha, odvrhna postel své skvoucí ložnice, v skrytě přede všemi vstával s lože, mlčky budil panaše, klíčnika své ložnice, a chopě *do rukou* knížky, vycházel z paláce, aniž o tom stráž věděla, a jsa provázen jediné svým panašem, putoval bos a *pěši* od města k městu přes příkré vrcholky hor a úvaly dolin a hluboké strže, po kamenitých stezkách a srázných balvanech ledných, za pění žalmů a jiných mod-

⁸¹ P оmyлем поныа...неболныа; ⁸² tak v obou rkp-ech, snad místo сѣа⁸², G habundantem.

VIII. ¹ P сѣа стѣмъ; ² G *indefessis* (...operibus), překladatel četl, zdá se, *indefessus*, což je vyjádřeno dvěma obraty: не леннѣ ѿ не ѿз'немогъ са; ³ G *lenis* (sc. *soporis*) = libého spánku, překladatel četl asi: *lenitatis immemor et soporis*, při čemž *lenitas* přeložil podobně znějícímъ а'кности! Těž způsob „latinismu“ se vyskytuje v staročeském překladě biblickém (srov. J. Jireček ČČM 1864, 144), kde se překládá *vetus* = *vetchý*, *pessimus* = *peský*, *validus* = *valný*, *valde* = *valně* a j. ⁴ K оmylem оуложса; předcházející аки je přidáno; původně zdá se, bylo покою и аки оуложжающа; ⁵ P оmylem ѿ таннѣхъ; ^{5а} G *facilis excitat, codicellum*, podle toho молча, původně snad glossa, patří před коуложжаши, a opisovačem bylo vsunuto na nezáležité místo; ⁶ P неѣдѣи⁸⁶; ⁷ P диннѣ⁸⁷; následující сѣдѣмъ odpovídá latinskému „comite“ a je patrně místo сѣдѣмъ (srov. Miklosich, Lex., сѣдѣсти = *deducere*); ⁸ P подбѣи⁸⁸; ⁹ P пропастнѣ; ¹⁰ P стезахъ; ¹¹ P межи;

нѣмъ пѣніемъ ѿ прочими молитвами по
ѿсобонымъ церквамъ прехождаше¹² вѣзыха
ихъ, вѣ толицѣ по истинѣ плоти своѣй терпѣ
оумоу чина, да¹³ расчѣдѣшисѣ патми
ѿго младами крови истекши раскроуленіемъ
казаніе стопы ѿго. вѣ домѣ свой возврати
сѣ ѿ на ложе своѣ¹⁴ тайно, ѿже оумъ
внотренній дѣлаше, самъ свѣтъ ѿ оука
ѿсѣ, княжескими паки ризами красными на
столаѣ сѣдѣ ѿдѣваше, но тѣло чистѣише
власницею подѣ ризами царскими¹⁵
ѿблѣчалъ сѣ. во время же настоѣи¹⁶
жатѣ въ посре¹⁷дѣ ноци та ѿ всѣхъ вѣ
ставѣ съ ѿтрокомъ оумѣ реченымъ,
востѣ и пѣшѣ кѣ никамъ своимъ ѿдѣ
ше ѿ рѣкама своимъ ѿшеницѣ жинаше,
ѿ во сѣношы ѿзѣлазѣ, самъ ѿсѣ¹⁸
на рамиѣ своѣй вѣсѣладаніе ѿ ѿтрока
своего вѣ тайнемъ¹⁹ оумѣ домоу своѣму сѣ
ваше, ѿ тѣ истерѣ ѿ вѣ жерновахъ ѿзѣ²⁰
ѿ свѣтъма своимъ роукама чистѣ просѣ²¹
ѿ водою покроеше во ѿма троица, самъ
ѿдинъ ѿ сѣ слоужающимъ ѿмоу токѣ ѿтро
комъ сѣ водою, юже самъ ношаше ѿ
дѣлазѣ кѣ вѣдрѣ, истиннымъ троица вѣзѣ
ніемъ ѿзѣнамена ѿ,²² сѣ моукою вѣ сосѣ
сѣмѣше,²³ вѣмѣнаше рѣкама своимъ
трѣдомъ ѿ просѣры ѿ сѣпекъ по цер
квамъ попомъ слаше на приносѣ сѣоуж
памъ господоу нашему ѿсоусоу христѣ.
вѣ ѿсѣнаѣ же времена сѣвѣ при
зѣвѣ великаго ѿ вѣрѣнаго²³ глаголеннаго

liteb navštěvuje jednotlivé kostely. A vpravdě
snášel až takovou trýzeň svého těla, že kapky
krve, které se řinuly z rozdrásaných útlych
jeho chodidel, značily jeho stopy. Vráť se
domů *potají na své lože*, skrýval sám *světec*,
co působilo v něm vnitřní poznání, a když
zasedal na trůn, odíval se nádherou knížecích
rouch, ale *pod panovnícký háv oblékal* na své
přechisté tělo *roucho žíněné*. Když nastal čas
žni, *uprostřed noci, zcela pokradmu vstal a se
svým panošem, shora již vzpomenujím, bos
a pěši se ubíral na své pole a vlastníma ru
kama počínal pšenici a vázal ji do snopů a sám
je ukládal na ramena svá a svého panoše
a skryl je v tajném koutku svého domu a tam
je vytřel a na žernově semlel a svatýma svýma
rukama čistě je prosel, a pokropiv vodou ve
jménu svatě Trojice, samojediný toliko se svým
panošem, který mu sloužil, smísl v nádobě
mouku s vodou, jižto sám nosil ve vědře ze
studně, a požehnal ji vzýváním pravě Trojice,
zamísl *praci svých rukou, a když napekl
prosfor, poslal je kněžím po kostelch* k obě
tování při mších *Pánu našemu Ježíši Kristu*.
V čas pak podzimní zavolal svého nejvěr
nějšího sluhu, řečeného již *panoše* a společníka,
a sám s ním v noci v *skrytě přede všemi pře**

¹² в обѣ ркп-ech je omylem прихѣдѣніи; ¹³ в К лѣ вѣнечано; ¹⁴ Р сѣо! ¹⁵ Р ѿрѣки; ¹⁶ Р настоѣи; ¹⁷ Р посре¹⁸; ¹⁸ Р ѿ сѣ; ¹⁹ Р тайнѣ¹⁹; ²⁰ Р ѿзѣ¹⁹; ²¹ Р ѿзѣнамена, G signavit, hanc farinulam...; ²² Р сѣмѣ¹⁹; ²³ G nimiae fidelitatis volně великаго ѿ вѣрѣнаго;

ѡже ѡтрока и наслѣдника, виноградыѡ
плоты²⁴ сам²⁵ с' нимъ ноцію прелѣхъ тѡ
всѣхъ, кошеа ѡба напоише ѡ винограда
своѣго и на плещи своѣхъ вѣзложивъ,
сѣ отрокомъ своѣмъ в' домъ вѣзъ-
вративса, роукама своѣма и жнѣта-
ше и доврѣ оустройивъ на слоужбѣ
божію, нѣкоторымъ ж(е) и нѣмъ вѣ-
дѣшнымъ развѣ единого ѡтрока часто
ѡже преже глаголаша, сице же и еди-
нѣмъ богомъ²⁶ вѣдоушимъ и тѣмъ ѡтрокомъ,
налицомъ съсѣдомъ вина и тайно положенемъ,
оусмотривъ время подобно, слыше по церк-
вамъ кирикомъ и попомъ с' проскоуры, и ж(е)²⁷
самъ печаше на церковныхъ слоужбѣхъ, и самъ
ладно всѣмъ раздѣлаше²⁸. ѡ како неразрѣ-
шител'ныѡ оузы окрестъ пер'сѣи²⁹ чистийши³⁰
вѣры неск'вер'ныѡ! ѡ како похвалятел'но
послушаниѣ наслѣдователя заветн'ѣша! ѡ
чюдно³¹ с' мирниѣ князѡ, рабѣ своихъ слоуж-
бамъ божественнѡ любѣ наоучениѣмъ поды-
ти³² нестыдливѣ! ѡже мыслъ жестокиѡ
с'мощеніемъ на небесахъ, ѡже сердцемъ³³
с'моща тайны, чистнаго и спасител'наго гос-
подна телесѣ и крови приношеніѡ тако оуче-
стна³⁴ есть и любнаѡ слоужбою, да при-
ношениемъ закона небеснаго, прегрѣшеніѡ дѣла
ѡчищающаго,³⁵ не³⁶ вѣроу ток'мо чинномъ твер-

лѣзалъ плоты, а naplniv dva koše *svými* hrozny
a *vloživ na svá bedra, vrátil se domů se svým*
panošem a vlastníma rukama je vytlačil, a
když je dobře připravil pro službu boží, aniž
kdo jiný o tom věděl, kromě jediného onoho
panoše, již často vzpomenuťého, slil víno do
nádoby a tajně je uložil, a shledav, že je zralé,
posílal je klerikům a kněžím zároveň s pros-
forami, které sám pekával pro chrámovou
bohoslužbu, a sám všem stejnoměrně rozdělil.
Ó nerozlučná pásko neposkrvněné víry kolem
přecistě hrudi! Ó zbožný následovníče chva-
litebné poslušnosti! Ó divná pokoro knížete,
nestydící se podvoliti z vnučení božské lásky
povinností služebníků! Neboť on, patře
v závažné kontemplaci na nebeská tajemství,
jež choval v srdci, s takovou ochotností utčí-
val a miloval vznešenou a spásitelnou obět
těla a krve Páně, že pro kult této nebeské
hostiny, očišťující skvrny vín, nejen bojoval

²⁴ К омылемъ плодмъ, G *septa*; ²⁵ В К самъ вьнечѣно; ²⁶ G *sicque diotae* (= do džbánu) *conscio solum clientulo, infusum* (sc. *vinum*); *diotae* četl překladatel jako *deo* a spojil je s následujícím *conscio solum*, potom však nejspíš glosátor opravil překlad „*diotae*“ v *сосѣдомъ*; místo *dativu absol. ponechán tu instrumentál* podle latiny; ²⁷ Р ѡко; ²⁸ Р раздѣлаша; ²⁹ Р *персѣи*; ³⁰ Р *чѣстиши*; ³¹ Р *нескверниши*; ³² Р омылемъ чюдно; ³³ Р *помыти*, а shora později připsáno; ³⁴ оба rkp-y chybně *не стыдливѣ*; ³⁵ zde *vьнечѣно tenuit*; ³⁶ К chybně *чѣстнаѡ*, G *veneratus est*; ³⁶ tak opravuji podle G *mundantis*, К *ѡчищающаго*, Р *ѡчищающаго*; celé místo je porušeno, дѣла patří nejspíše k zákonu (законъ дѣла = cultui), pak ovšem lat. *criminum contagia* by bylo přeloženo jen *прегрѣшеніѡ*; приношениемъ místo приношениѡ, аč možno vykládati také *приношениѡ* jako *dativ adno-*

достаннѣмъ войнѣствоваше, но по истиннѣ
источника чистѣйшаго в'ноу'тряннѣмъ³⁸ ѿбра-
зомъ рабѣи троу'дѣ въземъ на сѧ и милостнѣмъ³⁹
дарованіемъ ѿбѣѣвъ законоу самъ⁴⁰ рабѣ быст.

IX

Не тайти подобаетъ ѿ видѣніе
ѿго пророчествіе, ѿже ѿ павла прѣз'-
вѣтери ѿ домѣ ѿго, еже самъ въз'-
бнувъ прѣже тако повѣда¹ къ всѣмъ
глагола:

X

на ѿдрѣ лежащѣ мнѣ ѿ починаюшѣ, мнѣ
лаа¹ моѣ дръжино² ѿ ѿже ѿ отрокѣ моу
слоу'ги, посредѣ³ ноци страшно видѣніе⁴
примѣтѣ, ꙗко павла поидѣ дворѣви в'са⁵
ѿсновы⁶ ѿ выше до долѣ ѿ всѣхъ члове'че-
скѣхъ жиницѣ видѣхъ ѿтнѣнѣ⁷ ѿпоу'тѣкѣ-
ше.⁸ ѿмѣ же видѣніемъ троу'жа прометѣхъ ѿ
в'ноу'тряннѣю⁹ с'корбѣю печали за кого в'кр'-
ныа⁹ простирахъ. но ѿбаче вѣдѣніе сѣ
къ всѣмъ дѣшѣмъ¹⁰ творѣцѣ милости
вомъ ѿсправлю, вонъ же ѿ в'крѣю¹¹
ѿ истинѣ¹² рѣчи сего видѣніа разрѣшѣ.

IX

*Nesluší se zatajiti též jeho prorocké vi-
dění, které měl o knězi Pavlovi a o jeho domu
a které dříve sám probudiv se takto všem
vykládal, pravě:*

X

„Když jsem ležel a odpočíval, milá má dru-
žino a má čeledi, uprostřed noci uchvátilo mě
strašlivé vidění. Neboť jsem spatřil dvorec kně-
ze Pavla se všemi budovami a přibytky lidskými
odshora dolů úplně zpustošený. Sklčen jsa
tímto viděním, zmltal jsem se a trápil vnitřním
žalem a obavami o věrné služebníky boží. Ale
*poručím toto vidění vševedoucímu a milosrd-
nému Tvůrci a věřím, že s jeho pomocí roz-
řeším, co je pravdivého na tomto vidění.*

minální, podle něho by však mělo býti некимъ мѣсто неснаго, takže rekonstruovaný text by zněl: аа при-
ношеніемъ закона дѣла некимъ пригѣшнѣ ѿчѣнашаго; ³⁷ в К не вынечано; následující кроѣ мѣсто стрѣ; ³⁸ G
exteriorē, překladatel četl snad interiorē, vztah k labore rovněž není zachován; ³⁹ в rkp-e К мѣтнѣ, Р мѣтнѣ
(= милостнымъ); ⁴⁰ Р оmylem сѧа.

IX. ¹ К повѣдаѣ.

X. ¹ К оmylem малаа; ² К оmylem дръжина; ³ Р посредѣ; ⁴ К видѣніе; ⁵ К оmylem дворѣви! ⁶ tak
opravuji, мѣсто ѿсновы, jak ѣtou oba rkp-y; ⁷ К koncově -ау nadepsáno, Р ѿтнѣнѣ; ⁸ К ѿпѣтнѣши, Р ѿпѣтѣши;
⁹ Р вѣтряннѣ; ⁹ tak opravuji podle G pro Del fidelibus, К ѿпоу'тѣнѣ, Р ѿпоу'тѣнѣ; ¹⁰ К вѣнѣдоу'цѣмъ; ¹¹ Р
оmylem в'крѣю, předcházející ѿ zde vynecháno; ¹² Р истинѣ.

XI

Домоу пѡ истинѣ развршениѣм видѣнїа
моѣго с'причаст'на¹ моѣѡ бабы людямы и
честныѡ жены з'наменаѣтсѡ смѣртъ. и домъ
ѡнѣст'кѣшїѣ² пакловъ клириком
нашїмъ и законникомъ и згнанїѣ
и з'земла³ и разъграбленїю имѣ-
нню их ѡблагаѣт. видѣхъ⁴ бо ѡко⁵ ро-
днїел'ница моѡ, ѡко родом тако и дѣла-
нїем по истинѣ ѡскверненїемъ дѣлаѣ погана
и недостойна именовати, съ дроу-
гими съвѣт'ники своиѡ злыми,
бога невѣдоуциѡ любящисѡ мыс-
лїть ѡ свѣкрови своѣѣ пагоубѣ.

XII

си же словеса єго свѣтлѣ¹ солнца
с'вышасѡ, ѡко мати єго зла,² нари-
цаѣмаѡ пѡ грѣхоу дорогомїрѣ,
съвѣтъ сътворивши с' нечтивыми
моужїи рече: что сътворимъ ѡ сеѣ
рѣчи, ѡко, ємоуж(є) подоваѣтъ кнѡ-
зю быти, ѡбращенъ естъ ѡ клирикъ
и ѡ свѣкрови моѣѡ и естъ ѡко и
мнїхъ? погублю самоу и ѡны про-
женѣ и з'земла³ в' тож(є) время,
пославши совѣт'ники своѡ, оудави
с'вѣкровъ свою людямы. и по сем
прогоненїѣ велико быст⁴ клирикомъ
и законникомъ⁵ по всеѣ землѣ бо-

XI

Zboření domu, které jsem viděl, znamená
smrt blahoslavené mé báby a ctihodné paní
Lidmily. A zpusťosený dům Pavlův věští vy-
hnání kleriků a kněží ze země a zabrání
jejich majetku. Neboť jsem viděl, která má
matka, pohanka jak rodem, tak věru i ohav-
ností svých skutků, jež si ani nezaslouží, aby
byla jmenována, oblíbila si své zlé rádce
neznabohy a s nimi pomýšlí na záhuby své
tchyně.“

XII

A tato jeho slova, jasnější nad slunce, se
vyplnila. Neboť zlá jeho matka, zvaná po-
hřichu Drahomíra, dohodnuvši se s bezbož-
nými muži, řekla: „Co učiníme v té věci,
ježto ten, kterému náleží býti knížetem, je
zkažen od kněží a od mé tchyně a je jako
mnich? Zahubím tuto, a ony vyženu ze země.“
V tu chvíli poslala své rádce a usmrtila svou
tchyni Lidmilu. A potom nastalo po veškeré
zemi české veliké pronásledování kleriků a
kněží a ničení chrámů. I postavila po ulicích

XI. ¹ Tak upravuji podle G; K čte разршениѡ моѣго, vynechávajíc видѣнїа, P разршениѡ; obojí toto раз-
ршениѡ místo разроушениѡ (destructio) vzniklo vlivem posledního slova v X. kap. (разрѣшѣ); srov. v XII. kap. цѣркѡмъ
разроушениѡ; v obou rkp-ech je takéž chybně K с'причаст'нѡмъ, P съ причастно (G felicem...obitum); ² K ѡпоустна'шїѣ
(srov. pozn. 7 ke kap. X.); ³ P ѡ земла; ⁴ v rkp-ech chybně K видѣт, P вѣдѣт; ⁵ v K ѡко вynecháно.

XII. ¹ K свѣтлѣ; ² P злѡ; ³ K ѡ з'земла, P ѡ земла; ⁴ P ѡ велико; ⁵ v K ѡ законникомъ chybí;

ѣмѣстѣ⁶ и церквам разроушєніѣ. ѡ постави по ѡлицам стражи⁷ рєкѡци тако: нѣдѣж(ѣ) гдѣ⁸ оуѣзритє котораго⁹ люко клирика¹⁰ ѡдѡша к' моѣмоу сыновн, тоу ж(ѣ) посѣци-те ѡ, ѡ животѣ ѣмоу не сѣтворитє. ѡ постави по всѣѣ землѣи капища ѡдольскаѡ, ѡбрати ж(ѣ) землѡю всю к' ним, трєбы ѡмѣ дѣюци ѡ сына своѣго принужаюци к' ним. сам' же оуѣношица свѣтлѣи, ѣще ѡтроча сын, не могѣи сѡ противити матери своѣѣ, хожаши в' капища ѡ николѣже ѡскверни доуша своѣѡ ѡсквернѣ ѡдольских. каши бо свѣтлѣи небеснымѣ ѡроужєм зацѣпленѣ ѡ ѡукрѣплєнѣ, ѡ елѣ-можам своѣмѣ хоуашиим в' капища ѡки пристѡѡ вѣ, но сердцем в'ноутренѡго с'мотрєніѡ пристанію ѡхѣ в' дѣлаѣ¹¹ ѡтпирасѣѡ. блѡдашижесѡ¹² ѡ всѣхѣх ѡлю-дѣи ѡко отѣ хоудыхѣ тако ѡ ѡ сил-ныхѣх, достоѡише бо. бѣ бо благодѣть божиѡ на нем ѡ ѡ всѣхѣх ѡлюким бѣ. бѣ¹³ бо во словєсєхѣхѣ своѣхѣх ѡисти-ненѣх, в' соудѣхѣхѣ правдѣнєвѣх, в' сокѣ-тєхѣхѣ моудрѣхѣхѣ, вѣхѣхѣхѣ благодѣти с'мо-трєн, во всѣхѣхѣ ѡбывчѣхѣхѣ добрыхѣхѣхѣ хитростнѣхѣхѣ дѣрѣжавєнѣхѣхѣ, на молит-вы же божєственныхѣхѣхѣ оуѣставлєніѣхѣхѣ часто припадѣше, к'ниги написѣны малы блѡдѣнїємѣхѣхѣ ѡ тайнѣхѣхѣхѣ хранѣѡ оуѣ себє под

stráže, pravíc takto: „Kdekoli spatříte, že ně-
jaký kněz jde k mému synovi, na tom místě
jej skolte a nedarujte mu života.“ I zřídila
po celé zemi modlářské svatyně a všechen
kraj obrátila k nim, konajíc jim oběti a nultc
k nim svého syna. Sám svatý hošík, jsa ještě
dítětem a nemoha se protivit své matce, chodil
sice do pohanských svatyní, avšak nikdy ne-
potřfsnil své duše skvrnami modlářskými. Bylť
světec ochráněn a utvrzen nebeskou zbrojí,
a když se velmožové ubírali do pohanských
svatyní, tu jako by svoloval, avšak vnitřní roz-
hodností srdce odpíral souhlas jejich skutkům.
Byl vážen ode všech, jak od chudých, tak i od
mocných. A patřilo se to, neboť milost boží
spocínula na něm a všemi byl milován. Bylť
v řečech svých pravdivý, na soudě spravedlivý,
na sněmeh moudrý, v dobrotivosti rozvázný,
ve všech dobrých obyčejích pevně zkušený,
často poklekal k modlitbám božských hodinek,
napsaných v malé knížce, již opatrně a kradí
míval schovanou u sebe pod šatem, a když

Cresc. fide, již se tuto slovan. text řídí, čte (FRB I 185): presbyteros multosque cum clero..eiecerunt; ⁶ oba rkp-y píší chybně: К ѣмѣстѣ, Р ѣстѣ; ⁷ Р стражѣ; ⁸ Р нѣдѣжѣ; ⁹ Р коѣго; ¹⁰ К клирика; ¹¹ К в' дѣлаѣ; ¹² К chybně блѡдашижесѡ; ¹³ в К chybí druhé сѣ;

с'коу'тъ м'ъ д'р'ѣжаше, оу'кланѣа с'удовъ¹⁴
миръс'кіа печали, двѣ кратъ на десѣте¹⁵ ѿи
воле б' тайн'ѣи ложниці полога своѣго мо-
литвамъ тайнымъ прилежаши, в ноци
ж(ѣ) ѿ въ дни¹⁶ чистымъ смотрѣніемъ христа
похваляѣа до кон'ца прочитаѣши.

XIII

приминующею л'ѣтомъ оу'ности свѣтаго
тако съчастн'ѣ, на могу(ѣ)с'кіа оу'мы сил'-
ныхъ князь самъ выше вшед', ѿ по малѣ
мѣжъ свойхъ безоум'ныа съвѣкты въсл'ѣ-
дуюцихъ¹ мѣжес'ки ѿвер'гъ² ѿ себе, ѿ за-
блуженіѣ ѿхъ невѣд'кнѣа³ ѿ истиннаго
бога не малы воз'ненавидѣвъ, въ ѣдинъ
ѿ дѣнѣи соз'ва всѣмъ боляры своимъ ѿ дрѣжину
в' полатоу, нача к' нимъ съ с'варомъ глаго-
лати: ѿ дрѣжину вѣр'наѣ, но не въ христ'ѣ!
ѣгда бѣхъ в'данъ родителѣи своимъ
к'нигъ оу'читисѣ, нахоу'дихъ в' ни
оу'ченіа павла ѣкоже рече: ѣгда бѣхъ
младенецъ, глаголахъ ѣки младенецъ, ѣгда
бѣхъ могу(ѣ), ѿтвергохъ младенч'ес'каа. сею
повѣстїю по истин'ѣ, нын'ѣ мене самоу
с'мотрѣ, ѣко пер'вѣи⁴ всѣхъ словесъ д'клѣ
т'ѣхъ⁵ хоу'жїѣ дѣхъ сый, к' мѣж(ѣ) стѣ
прїѣти в рев'ности сердца хоу'ш, но ѿт-
роча дѣхъ смѣлами на княженіѣ⁶ ѿз'бранъ,
ѿтцѣ оу'мершѣ, по родѣ кратїа стар'ѣи, на

unikl starostem světských věcí, dvanáctkrát
nebo víckrát se oddával tajným modlitbám
v skrytu své ložnice a pročítal je v noci i ve
dne do konce, velebě Krista čistým úmyslem.

XIII

Když takto šťastně uplynula léta světцова
mládí a kníže vyspěl silou mužného rozumu,
odvrhl pomalu od sebe mužně pošetilé rady
svých dvořanů, a zoškliviv si nemálo jejich ne-
vědomou pobloudilost od pravého Boha, jed-
noho dne svolal všechny své vládky a přátele
do paláce a jal se k nim mluvit s výčitkami:
„Ó družino věrná, ale nikoli v Kristu! *Když
jsem byl dán svým rodičům, abych se učil Písmu,
našel jsem v něm poučení Pavlovo, jenž pravil:*
*„Když jsem byl dítě, mluvil jsem jako dítě . .
ale když učiněn jsem mužem, vyprázdnil jsem,
co bylo dětinského“* (L Kor. 13, 11). Ve světle
tohoto výroku nyní vpravdě sám na sebe po-
hlížeje *pro všechna tato slova* já bídny tou-
žím s vroucností srdce po tom, abych *dospěl
k mužnosti,*“) avšak byl jsem vámi jako pachole
zvolen knížetem po smrti otcově, jsa starší

¹⁴ G *curis*, překladatel zaměnil s *curtis*; ¹⁵ P .ѣ.скрѣтѣ; ¹⁶ P во дни.

XIII. ¹ Tak opravuji podle G *suorum . . vana sectantium consilla*, oba rkp-y: князѣдѣюще; ² P ѿверго(ї);
³ K нивидѣннѣа; ⁴ v K chybí *сѣа*, G jen *mlitum*; ⁵ P *первѣи*; ⁶ celé místo zdá se porušeno; podle G, kde se
čte: *quoniam primo iam adeunte pueritia rerum omnium factorem ullis ego factura cognoscere eiusque
servitio me implicari ardentius desidero*, vzniklo asi *дѣла тѣхъ з дѣлаатиш* (factorem); ⁶ P княжї;

“) Podle G zní toto mis o: Já bídny tvor hned již od svého pacholetství toužím vroucně po tom, abych
poznal Stvořitele všehomíra a věnoval se jeho službě.

к'нажнѣ⁷ пристѣпникѣ, і ис'правнѣхъ всѣ⁸ з строи богоу помогающѣмъ ми раз'радихъ, и земаю противѣхъ противляющимся сил'нѣ оутвер'дихъ, и хоцѣхъ испол'нити слово, ѣже рече пророкъ давидъ: паче стареця раз'скахъ, ѣко заповѣдей твоихъ возыскахъ. вы же, ѣко сердца⁹ ѡ выш'нѣхъ истинѣхъ смотрити л'костни¹⁰, и в'ерюи мнѣ превѣдите раз'лични, како м'нози оумы¹¹ вашѣхъ крив'ды любили доселе терпѣхъ, оу же не хоцѣхъ сего терпѣти, по писанію к'ниж'ному, ѡпатъ за сѣмъ завер'гохъ оуность, моужъ же оу же смѣхъ, ѣже соутъ дѣтѣ с'клѣ дѣла, заповѣд'амъ господ'скимъ дѣланіи¹² истоишъ,¹² вѣдѣхъ неправ'ды коле того неслочиша, выш'нею м'лостію оукрѣплени¹³ противит'сѣ хоцѣхъ. тѣмъ же оу же да ис'чезнетъ роутаніе вѣшего совѣта противѣхъ м'нѣ, да престанутъ лютыхъ и злыхъ¹⁴ ѡвѣхъ с'хоженіа в'ъ расѣхъ и с'вѣтѣхъ. мира любу, в'ѣхъ¹⁴ и в' домоу, вѣ царствіи оумѣхъ да воскипитъ. рѣчи котораго¹⁵ любу сѣда противю дѣла¹⁶ крив'хъ да не соудат'сѣ. мѣжи ко истокнѣхъ грѣхъ,¹⁷ и мнѣ доселе ѡсквер'нались естѣ, коле того да ни ѡ когож(е) не дерз'нет'сѣ. сего же закона оу ст'роеніе¹⁸ дѣхъ выш'наго царѣхъ воиш'нію не хоцѣте болѣт'сѣ, наши

z bratří, a vstoupiv na knížecí trůn, spravoval jsem a řídil všecek stát za přispění božího a upevnil jsem mocně vlast proti nepřítelům a *chci naplniti slovo, které řekl prorok David: „Nad starce rozuměl jsem, nebo přikázání tvých jsem hledal“* (Žalm 118, 100), vy však jste neteční srdcem k pochopení nejvyšší pravdy a zůstáváte odlišni věrou ode mne, a já jsem posavad až tuze trpěl oblíbené názory vaší převrácenosti, *ale už to trpěti nechci*, neb jsem podle slov Písma pryč od sebe odvrhl mládí, a stav se mužem, vyprázdním, co je dětského v mých skutcích, a neposlouchaje víc vaší nepravosti, silén jsa milosrdenstvím Nejvyššího, *chci plniti příkazy Páně*. Proto ať již zmizí repot vašich piklů proti mně, ať přestanou mezi vámi kruté úradky *padouchů* na veřejných shromážděních! Láska k míru ať vzkypí v mé říši doma i venku! Žádné věci nebudtež na soudě proti právu křivě souzeny! Vražděných zločinů, jimiž jste se dosud poskvrňovali, ať se již nikdo neodvází! *Nezaleknete-li se ustanovení tohoto zákona z bázně před nejvyšším králem, náš hněv proti přestupníkům,*

⁷ Р кн'жѣ, в К р'сано кн'жнѣ; ⁸ К всѣ; ⁹ Р ср'ца; ¹⁰ Р ѡ выш'нѣхъ смотрити истинѣ; оба рк-у ч'тотъ ч'хыбнѣ л'костію, G *desides*, соу оправуи в л'костниахъ (неб л'костниахъ); ¹¹ так оправуи поdle G *in consiliis*, оба рк-у ч'тотъ оумъ; п'ед тѣмъ мнози патрнѣ м'сто много (како много = *quam plurimum*); ¹² п'екладателъ умистилъ несправнѣ слова заповѣд'амъ госп. дѣланіи (G *praeceptis actibus dominici*), жеъ з'ависа на *insistam* (зде ѡпатнѣ = противит'сѣ, *insistam* замѣнено за *resistam*, сров. кап. XIX *restitit* = противит'сѣ), položiv je p'ed *evacuabo* (= истоишъ); ¹³ К з'амъ; целѣ м'сто в slovan. п'екладѣ замѣнено, G *cessant saeva publicis conventibus inter vos consilia*; ¹⁴ Р оумѣхъ любуишъ; ¹⁵ Р котораго; ¹⁶ G *Negotia cuiuslibet utilitatis iudicium eversione...*, text slovan. воінѣ; ¹⁷ Р грѣхъ, G *Parricidiorum scelera...*, text porušen; истокиа аси м'сто истокнѣхъ (п'уводнѣ снад: моужъ истокнѣхъ грѣхъ... да... не дерз'нуишъ); ¹⁸ Р з'амъ;

гнѣвъ на прегрѣшающаго кожіймъ¹⁸ рѣ-
ниемъ раз'женъ, иж(ѣ) колиж'до симъ дѣломъ
повинна ѿбращаетъ, главѣ да ѿсѣчетъ. ѿ сї
ѿзглаголавъ беззаконїа¹⁹ нача'лницѣ
матеръ свою ѿзем'лаа своѣа ѿз'гна
ѿ себе. ѿ с'кончаномъ же княземъ глаго-
ломъ вел'можа зем'с'киа ѿ ротници
ѿ совѣтници в' домы своа ѿустранени
въз'вратившася ѿ гор'даго помыш'ленїа на
мало время о'ч'м'ачи²⁰ положиша. тогда
ж(ѣ) о'уже кожїимъ проиш'ненїемъ приложени
выша нѣколко поганьскихъ странъ под'ви-
женїа под' рѣк'ъ²¹ ѿго, ѿ воскресша собор'-
наго закона в'селаа ращенїа, ѿ по кожесте-
нѣмъ законѣ церкви ѿснованы, маломъ
преж(ѣ)²² невѣрныхъ неверженїемъ пад'ающася²³
твер'достойнїемъ ѿснованїа ѿб'новишася, кли-
рици изъ зем'ла²⁴ ѿ благыхъ своихъ ѿлвчени,
милосердноу щедрѣтѣмъ приз'вашася, вси еди-
ноу не ток'мо возвращени своимъ благымъ,
но по истинѣ святаго м'сжа м'ножествомъ
приложени²⁵ даровъ ѿм'книа ѿго ѿбогати-
шася, ѿ под' тацемъ княземъ по т'кмъ
странамъ всака в'селающася радовашася церкви.

XIV

ѿ о'слышав'ше сїю в'ксть святаго
княз'а¹ благодарство мнози ѿдаху
ѿзъ баворъ ѿ изъ франк'ъ ѿ исасъ²
ѿ ис' прочихъ зем'ля прих'ожахъ несоущи³
к' немѣмъ моцї ѿ к'ниги разанч'ныа, паж(ѣ)

roznícený horlivostí boží, dá každému, koho
najde vinného v té věci, hlavu stíti!" *Když
domluvil, vyhnal od sebe ze země matku,
která byla v čele tohoto odboje.* Po skončení
knížecích slov vrátili se *velmožové zemští
a spiklenci a rádcové* ustrašení do svého do-
mova a *zkrušení* odložili na nějaký čas své
pyšné záměry. Již tehdy přízní boží bylo po-
tlačeno několik vzpour pohanských krajů pod
jeho rukama, a *zkrfisl* se radostný vzrůst
katolického náboženství, a když chrámy, zří-
zené ke konání služeb božích a krátce předtím
odporem nevěřících polozbořené, byly znovu
pevně vybudovány, povolání byli s milosrdnou
štědrosť nazpět kněží, zapuzení ze země a ze
svých statků, a oni všichni zbohatli na svém
jmění, ježto jim byly nejen ihned vráceny jejich
statky, nýbrž ještě byly rozhojněny množstvím
darů tohoto svatého muže, a tak veškerá církev
po všech končinách plesajíc radovala se pod
takovým knížetem.

XIV

*A slyšíce tuto zvěst o štědrosti svatého kní-
žete, mnozí se sbíhali z Bavor a Francie
a Svábska, a také z jiných zemí přicházeli,
nesouce jemu ostatky a rozličné knihy, které*

¹⁸ Р в'законїю; ¹⁹ G *moliri* překladatel zaměnil s *mollire* (оумачити; сгов. v kap. XVIII *emolliti* = оумак-
ши); ²¹ Р рѣкоу; ²² Р прѣ' мало^{мъ}; ²³ К оmylemъ подавшася; ²⁴ Р ѿ зем'ля; ²⁵ Р приложени.

XIV. ¹ v К князѣ v'nechano; ² = исъ сасъ; ³ Р несоущѣмъ;

самъ златом своимъ ѿ сѣкроу ѿ
павлоками толкнѣ⁴ кѣрѣзаны⁵ ѿ
кѣповаше⁶ ѿ вѣроу правдоу по всен
земли крѣстьѣны⁷ комѣ⁸ оуѣставоу.

XV

Тогда же братъ его Болеславъ вѣкомъ мѣни,
оума кривостию ѿ дѣла¹ рѣвностию мѣрѣ²жк,
дѣвоульскимъ коуновѣнѣмъ пострекѣновѣнъ,
гнѣвомъ злобы противѣ моужоу³ коужо
люте⁴ вѣѣрженъ, на царствѣ братѣ⁵
рѣкоу похиченѣмъ лакомъ, сѣ нечѣстѣмъ мѣ⁶
моужоу дѣвоу, сѣмертѣю оуѣвѣнѣмъ по
гѣвѣнѣ хоташе. но божѣстѣвнымъ предѣ⁷
вѣдѣнѣмъ совѣтѣ бѣдѣнѣмъ тогда сѣвѣ,
истинно провѣдѣн оуѣвѣдѣ⁸ свѣтѣмъ.
вѣ тожѣ(е) времѣ моужѣ коулювѣнѣмъ⁹
завѣтѣ положѣнѣ помысли вѣ сѣрдѣци
ѣсноватѣ церкѣвѣ коуоу ѿ нѣвѣ¹⁰
дѣтѣмъ моужоу коужоу ѿ моужѣнѣкоу
его вѣтѣ. ѿ посла кѣ епископѣ рѣзаны¹¹
сѣкоу¹² солѣ ѿ рече : ѿтеца моѿ
дѣлаа¹³ церкѣвѣ свѣтомоу гѣѣрѣгѣю,
ѿ дѣзѣ по повѣдѣнѣю¹⁴ твоѣмъ хоуцѣ
ѣсноватѣ церкѣвѣ свѣтомоу вѣтѣ
христѣмъ моужѣнѣкоу. оуѣслышавѣ же
епископѣ тѣстонъ, воздѣвѣ¹⁵ рѣцѣ своѣ
на небо кѣ коуоу, хѣлаы вѣздалѣ христѣ
рече : ѿдѣте ѿ рѣцѣтѣ сѣчастѣномоу

¹ Р толн; ² К омылемъ рѣжѣмъ; ³ К ѣвѣнѣмъ; ⁴ Р хѣтѣмъ комѣ, sloveso chybí (nebylo snad původně: оуѣстави, místo оуѣставоу?)

XV. ¹ Так исправлю по G *mentis perversitate et actuum qualitate*, К оуѣмъ кривостию ѿ дѣлаы р., Р оуѣмъ ѿ кривостию ѿ дѣлаы р.; ² так исправлю по G *virum*, оба рѣкѣ-у оуѣмъ; ³ Р омылемъ лѣстѣ; ⁴ место братни, G *regni fraterna manu rapiendi cupidus*; ⁵ Р нечѣстѣмъ мѣ; ⁶ К оуѣвѣдѣ; ⁷ К омылемъ бѣгоульнѣмъ, G *deo carus*; ⁸ Р рѣзаны комѣ; ⁹ К по вѣдѣнѣмъ.

on kupoval zlatem svým a stříbrem a draho-
cennými rouchy a krzny, a upevnil pravou
útru křesťanskou po všem kraji.

XV

Tedy bratr jeho Boleslav, věkem mladší,
odporný nezřízeností svého ducha a výstřed-
ností v jednání, jsa ponoukán ďábelským
dotknutím, hněvem zloby proti muži božimu
lítě obrněn, dychtiv bratrskou rukou uchvátiti
království, chtěl s bezbožnými muži pekelníky
zahubiti jej smrtí násilnou. Ale božskou pro-
zřetelností světec o budoucím úkladu proti
sobě již tehdy zvěděl, neboť mu byl pravdivě
ukázán. V též čase muž Bohu milý, slib
učiniv rozhodl se v srdci svém, že vystaví
chrám Bohu a vítěznému jeho vojínu a mu-
čedníku Vítovi. I vypravil posly k řezenskému
biskupu a řekl: „Otec můj zbudoval chrám sva-
tému Jiří, a já chci s tvým svolením vystavěti
chrám Kristovu mučedníku, svatému Vítu.“
Když to uslyšel biskup Tuto, pozvedl ruce své
k nebi k Bohu, a vzdávaje chválu Kristu, řekl:

сынѹ моѣмѹ вѣчеславѹ: ꙗкоже помы-
санилъ єси, тако ѿже церкви твоѹ предъ
богомъ стоить на нескѣхъ ѿсѣнована.

XVI

слышавъ же снѹ рѣчь вѣчеславѹ ѿ
єпископа, пристройивъ дѣлаателя, на-
чалъ самъ носити на плещѹ своѣю
и зѣвѣсть¹ и рѣками своѣма ѿсѣнова
и сѣконѣа. и призва єпископа преже(е) речен-
наго, ѿсвати ю² во имя святаго вѣта. и
выша тоу многа чюдеса и знаменїа до
днѣшнѣаго днѣ, а дѣакоу мѣноги
пагоубы. самъже свѣтѣи хоташе ѣти
в римѣ къ свѣтому аѣпостоу петрѹ,³
предавѣ книженїе⁴ братоу своѣмѹ, и
тѣмъ ѿрещи мира сего, но церкѣ⁵
ради тоа, ꙗко и єще несвершѣна вѣ
до конѣа, того ради мѣждаше. но ꙗко
же сѣкни кѣто сѣно вѣ великїи зѣнои
и жадаѣтъ воды, тако и свѣтѣи жа-
даше моченїа и крови проливнїа, но
не ѿ рѣкѹ брата своѣаго. но бога щедрого
мѣдовѣздателя прорасмотрїемъ и мѣдамъ
вѣрнѹхъ ѿплатитѣлѹ,^{6а} достойнѣ тѹ
ѣмѹ вѣзда мѣздоу во своѣи дѣдѣнѣхъ,⁶
ѣмъ(е) жадаше во инѣхъ странахъ. ни
сего дѣла его можемъ молчати, днѣна
смертнѹмъ и аѣггеломъ божїимъ радо-
стѣна толи бога боишимся чюдна и
николиже вѣ чловецѣхъ слышана, єже
перси свѣтаго камени тверѣюще но-

„Jděte a rcete mému požehnanému synu
Václavovi: Jak jsi se rozhodl, tak již chrám
tvůj stojí v nebesích před Bohem vystavěn.“

XVI

Když Václav uslyšel tento vzkaz od biskupa,
opatřil dělníky a sám začal nositi na ramenou
svých vápno a svýma rukama dal základ
i skončil. I pozval řečeného biskupa, a ten
vysvětil chrám na jméno svatého Vít. I stávaly
se tu mnohé divy a zázraky až do dnešního
dne, ďáblu pak mnohé škody. Světec sám chtěl
odevzdati knížetství svému bratru a jíti do
Říma k svatému apoštolu Petrovi a tam se
zřici tohoto světa, ale pro tento chrám, poně-
vadž ještě nebyl úplně dokončen, odkládal
s tím. A jako ten, kdo seče seno za velikého
vedra, žádá si vody, tak si přál i světec mučed-
nictví a prolítí krve, nikoli však z rukou bratra
svého. Řízením pak Boha, milosrdného odpla-
titele a dárce odměn věřícím, dostalo se jemu
vhodně této odměny v jeho dědičné zemi,
které si žádal v cizích krajínách. Ani toho
jeho skutku nemůžeme zamlčeti, divného smr-
telníkům, a andělům božím radostného, a úžas-
ného též, kdo se bojí Boha, a nikdy mezi lidmi
neslýchaného, který hrud světcova, tvrdší než
kámen, nosila v srdci. Neboť, byv přinucen

XVI. ¹ Р ѡзвѣсть; ² Р а (místo ю); ³ Р петрѹ аѣлѹ; ⁴ Р книѣ; ⁵ Р цѣркѣ; ^{6а} Р ѿплатитѣлѹ; ⁶ Р дѣдѣнѣхъ;

сиша⁷ въ сердцаѣ. приноужены⁸ по истинѣ нѣкогда ѿ своего брата ѿ своихъ коларѣ, сыновѣ ради роженіа, приложи к' себѣ женоу, ѿ роди ѿ неа сынъ ѿзбраславъ ѿменем.⁹ ѿ рече к' ней: се оуже много вогъ прегрѣшиховѣ ѿ безаконіе сътворишовѣ, оуже ѿ сего престѣнѣѣ,¹⁰ плодъ по роду чловецескому пріймѣша. вѣ въ совѣ: въ врата мѣсто ма ѿмѣѣ, а азъ та в сестры мѣсто. ѿ сей рѣчи ѿна пристаѣши ѿ ѿмѣшисѣ по ню предъ богомъ ѿ самѣм. нѣкогда съгрѣши с' миломъ его слоугою. н сѣмъ самомъ то видѣвшъ рече: почто солга предъ богомъ? тоѣѣ л'зѣѣ каше ѿти замужъ любо не ѿти. но не вѣдѣта¹¹ дер'зда пронести се¹² комъ любо, донѣ деж(е) азъ ѿ сѣм сѣ помышлю. ѿ сътворишъ пирѣ великъ, никомуж(е) не вѣдоущу съвѣта сего,¹³ вѣдасть ю замѣжъ сестрою творѣ томѣж(е).

XVII

братъ же его меншіѣ болевлавъ преж(е) реченный, ѿчютивши¹ хотѣша² в рин ѿти, поча нанъ многа злаа ѿтай мыслити ѿ творити пакости многи.³ совѣты в' домохъ нхъ твораше, съвѣтаѣѣѣѣѣ сѣ злыми совѣт'ники на

jednou od svého bratra a svých vládků, pro zrození synů obcoval s ženou a zplodil z ní syna jménem Zbraslava. I řekl k ní: „Hle, již mnoho jsme se Bohu provinili a nepravost jsme učinili, již toho zanechme, přijavše plod podle přirozenosti lidské. My dva mezi sebou: ty měj mne za bratra, a já tebe za sestru.“ A ona na tuto věc přistoupila a zavázala se k tomu před samým Bohem, jednou však zhřešila s milým jeho služebníkem. A světec sám, když to viděl, řekl: „Proč jsi selhala před Bohem? Tobě bylo lze vdáti se nebo nevdati. Ale nepovažte se nyní nikomu, ať je to kdokoli, o tom se zmíniti, dokud já si to nerozvážím.“ A učiniv velikou hostinu, aniž kdo věděl, co zamýšlí, provald ji za téhož (služebníka), čině ji jeho sestrou.

XVII

Mladší pak bratr jeho, dříve již řečený Boleslav, zvědév, že chce jíti do Říma, počal potajit proti němu mnoho zlého zamýšleti a strojití mnohé úklady. Radil se proti svatému muži se svými zlými rádci a konal

⁷ Рносни; ⁸ Р приноуженъ; ⁹ Р ѿменѣмъ избраславъ; ¹⁰ К прѣстаѣѣѣ; ¹¹ Р вѣдѣта; ¹² Р сѣ пронести; ¹³ Р сѣмъ съвѣта.

XVII ¹ Р ѿчютивъ ѿ; ² в К равноднѣ рѣсно хотѣши, potom koncové ѣ opraveno в а, Р хотѣшѣ; ³ Р ѿ многи; ⁴ Р съзлыми; ⁵ Р съзлыми; ⁶ Р съзлыми; ⁷ Р съзлыми; ⁸ Р съзлыми; ⁹ Р съзлыми; ¹⁰ Р съзлыми; ¹¹ Р съзлыми; ¹² Р съзлыми; ¹³ Р съзлыми.

свѣтѣи мѡуж. ѿхъж(ѣ) вси совѣти
не оѣтаишасѣ свѣтаго никакож(ѣ) но
молча рѣчи сеѣ кончинѹ⁵ с'мѡтраше.

XVIII

В' дръгоѣ же время съз'вавъ совѣт'и
ники свѣи братъ ѣго: промыслати,
како ѣго погубим. ѿннж(ѣ) ѣмъ тако
ѡвѣщааша: никакож(ѣ) ѣго ѿнако мо-
жеши погубити хода в' него¹ власти,
но просисѣ домови болеславѣлю градъ,
и тѹ ѿ мѡжеши погоубити, призвавъ
къ себѣ. ѿнъж(ѣ) испросисѣ оѣ брата
и² съ совѣт'ники своиѣи, сътвори
великъ пиръ честнъ на памѣт рекѣи
свѣтѣи коз'мѣ³ ѿ дамѣноу, ѿ по-
славъ слы къ⁴ братѡу своѣмъ рече:
брате, радость великъ на памѣт свѣ-
тѣи сътворихъ. но молю владычествѣи
ваше, да бы сѣ не ѡрек'лъ приѣти к'
намъ. свѣтѣи же къ слоу ѣго ѡвѣща:
радость брат'на⁵ радость божиѣ есть,
и азъ къ ѣго повелѣнїю оуготов'люсѣ.
всѣ же си злобы ѿ съвѣтѣи ѿхъ свѣтаго
не оѣтаишасѣ, но всѣ вѣдаше.⁶ ѿ ѡбѣи
причинисѣ съ дръжиною своєю, ѿ
всѣд' на конь⁷ нача ѿграти, гонасѣ
предъ ними по д'ворѡу своѣмѹ глагола
к' нимъ: азъ ли быхъ не ѡмѣл⁸ с' вами
чехи на комони ѡверести прѡтив'ник
нашихъ? но не хочю. ѿ си рекъ поѣха
къ братѣ. ѿзѹде же брат ѣго со всѣми

v jejich domech porady. Všechny tyto pikle
jejich nezůstaly nijak světci utajeny, ale on
mlčky hleděl vstříc, jak ta věc skončí.

XVIII

V jinou dobu svolal bratr jeho své rádce :
„Uvažujte, jak jej zahubíme.“ Oni mu od-
pověděli takto: „Nijak jinak jej nemůžeš za-
hubiti, dokud chodíš v jeho panství, ale popros
a pozvi jej k sobě do paláce na hrad Bole-
slavův, a tam jej můžeš zahubiti.“ Tu on
i se svými rádci, usmířiv se s bratrem, při-
pravil velikou a slavnou hostinu, jak říkal,
na paměť svatých Kosmy a Damiána, a poslav
posly k svému bratru, řekl: „Bratře, vesel
veliké jsem připravil na paměť svatých. Nuže
prosím vřícenství tvé, abys neodřekl a přišel
k nám.“ Světec pak odpověděl poslu jeho :
„Veselí bratrovo jest veselí boží, a já na jeho
přání se přichystám.“ Žádné tyto jejich ná-
strahy a pikle nezůstaly světci tajny, nýbrž
věděl vše. A ihned ozbrojiv se s družinou
svou, usedl na kůň a počal rejdit, a pro-
háněje se před nimi po svém nádvoří, pravil
jim: „Zdaž bych já nedovedl s vámi Čechy
na komoni vyhledati protivníků našich? Ale
nechci.“ A když to řekl, odjel k bratrovi. Vyšel
pak bratr jeho se všemi úřady a hodnostmi

⁵ Р кончинѹ.

XVIII. ¹ Р ѣго; ² в Р ѿ чыбѣ; ³ К коз'мѣ; ⁴ в К къ чыбѣ; ⁵ Р брѣи; ⁶ К вѣдаше; ⁷ в К на конь
впечѣано; ⁸ К оумѣл;

слабѣками и честїи⁹ противѹ на оѹ=
срѣтенїе с' великою тихостїю. ѿгоже
кротости аще и ложнѣ богодостойный вначе-
слабѣ м'ного порадовася, целовавша жеса¹⁰
весело толн соплетшася межн собою, в домъ
с радостїю внидоша, и на ѡбѣдѣ сѣдоша.
и напишем на долъзѣ нѣкоторымъ,¹¹ лествъ
тайна не можа дшеса тайти мыслацихъ¹²
на оѹбїенїи свѣтаго мѹжа. иже злогниѹ,
мечи под' скѹты¹³ оѹже сѹкровени,¹⁴ три
краты вѣстающе,¹⁵ пакї и пакн акн нѣко-
торымъ¹⁶ са трѣдом сѣданїа прикланяюще,
силами послѣднїѣ¹⁷ и дерзостїю ѡттиноу,¹⁸
ѡмакше, того же ради не оѹ и ѿне пове-
лѣнїа вожїа пришла к'к година страсти¹⁹
ѿго, цѣла и ѡпѣстиша.²⁰ ѿгоже сѣвѣта не
невѣдѹи, пагоубы не оѹжасася, пожїи²⁰
запрїициемъ возможе, но не печалїю,²¹ аще и
нѣкотою славою врата своѿго пошеп-
тавшимъ ко оѹѹѹ ѿго, да влюлѣса кы, како
протївѣ ѿмѹ оѹготовалиса соѹтъ на оѹбїенїе,
но²² ѡбаче не подегнїемъ имъ ѡ врата сѣ²³
и нѣмн сѣдацимн, но веселацимъ, яко и
гостемъ хвалы дѣла,²⁴ и любя молашеть и.
и посемъ мало посѣдѣвъ, ѡ трапезы вѣставъ,
налилѣвъ²⁵ чашѣ вина, тихимъ целованїемъ рече-
номъ, вса сладцѣ сїю рѣчїю примолви рекыи
такѹ: целѹйтъ кы цѣлы всѣхъ христосъ. чашѣ,

*naproti němu s velikou pokorou. Z této jeho
mírnosti, třebas lživé, bohumilý Václav velmi
se těšil, a radostně se poltbiše a zavěsivše se
do sebe, vešli do domu s veselím a zasedli
k obědu. Když po drahné době někteří se
napili, tajná lest těch, kdož pomýšleli na za-
bití svatého muže, nemohla se utajiti. Zlo-
synové ti, majíce meče ukryté pod šatem,
třikrát povstali a opět třikrát, jakoby něčím
jsouce zmoženi, klesli na sedadla a alespoň co
se týče síly a odvahy docela změkli, protože
ještě nepřišla hodina jeho utrpení, určená
Bohem, a pustili jej zdráva. Jejich úmysl byl
mu dobře znám, ale neděsil se nebezpečí, po-
silen jsa ochranou boží, nikterak nejsa stísněn,
a ačkoli kterýsi sluha jeho bratra mu pošeptal
do ucha, aby se měl na pozoru, že se proti
němu strojí, aby jej zabili, ale tím se nedal
znepokojiti, nýbrž prosil mile bratra i ostatní
stolující, jakoby místo hostitele, aby se veselili.
A potom málo poseděv, vstal od stolu, a naliv
pohár vína, pronesl srdečnou zdravici a pro-
mluvil sladce ke všem tuto řeč, řka takto:
„Spasiž vás spása všech Kristus! Čiši, kterou
já držím v ruce, musí jeden každý z vás vypít*

⁹ v K původně napsáno чѣтинъ, potom koncové n vyškrabáno; ¹⁰ P целовав'шжеса; ¹¹ P и'ткои^м; ¹² P мыслаци^м;

¹³ K оmylem скоты; ¹⁴ P сѹкровицѣ; ¹⁵ K вѣстающе^м, P вѣстающе^м, zde opraveno -ци; ¹⁶ tak upravuji podle G *terque iterum quasi quodammodo lassī*, K пакї и пакн л'ниѣ которѹмъ, P пакч и пак' акн и'ткои^м; ¹⁷ P послѣдни, G *sal-
tim*, slov. pozn. 35 kap. XIX; ¹⁸ P ѡттишѣ; ¹⁹ oba rkp-y omylem сѣрѣтъ (= страсть); ²⁰ K ѡтстоушїи, G *dimi-
serunt*; ²¹ G *divini tutaminis securitate animatus*; místo, zdá se, porušeno, snad původně bylo
но не печалїю? ²² G *sede* (var. *sed*), slovanský text řídí se různocněním *sed*; ²³ P и сѣ; ²⁴ G *quasi hospitii
grata vice*; ²⁵ P налиа к'к чашѣ;

юже аѣхъ дръжюу роуцѣхъ,²⁶ во ѿмѣдъ свѣтаго
 а̀рхаггела²⁷ ѿспити ѿдиномуу комоуждо вас
 поѡбаѣтъ, к ѿмоу же свѣтломоу дѣни
 на мѣхъ оуѣтро постѣ нам прихо-
 дитѣ, ѿ тако любовію доуховноюу чистѣше
 величествіѣ ѿго, да а̀ще к' коуію годинноу доуша
 наша ѿ свѣта прѣставитѣся, в рай в'ѣчныи
 восхоуіет ны пріѡдти к'²⁸ мирѣ а̀минь.
 ѿ тогда по семъ словеси весело ѿспитѣ, всѣмъ
 разны чашкѣ²⁹ тоу же любовію ѿспити повелѣхъ
 ѿ целованіемъ любѣзѣ ласканіемъ. не трепещи
 страхы, на свое ложе спати ѿзыде.

XIX

ѿ тоу нощи, молитвами ѿ поданіемъ ни-
 щимъ печалнымъ настоѡбниіемъ потѣса троу-
 домъ,¹ коудѡщюу смерть в'ѣдныи за христа
 волею претерпѣти за вѣчно провоѡди. братѣ
 же ѿго ко своимъ рече: не можемъ ѿго
 никакоже погубити, ѿко дръжина²
 ѿго соуѣтъ с нимъ трезѡва, но в'ѣда-
 емъ ѿбычаіѣ ѿго тако, ѿко ѿгда пер-
 коѡ гласъ з'вона церкви слышитѣ,
 ѿдинъ с ложа вѡскочивъ къ церкви
 потечетѣ, а не ждетѣ никогоже. да
 р'цѣмъ попоки, да бы рано звонилъ.
 ѿже выстѣ тако. слышаномъ же зна-
 мениіемъ з'вона свѣтлыи моужѣ, не
 лѣкнивъ спомъ, но ѿко ѿмаше ѿбычаіѣ, с ложа
 вѡскочивъ ѿ притекъъ къ церковь вшеѡ, и к'-
 ниѡ стрѣлаго ѿ хвалы оуѣтреницѣ тихымъ по-
 слоушаніемъ внемѡла, по многыхъ³ молитвахъ

ve jménu svatého archanděla, k jehož svatému
 dni na zejtří jako připomínka nám připadá
 půst, a tak duchovní láskou uctíme jeho vzne-
 šenost, aby v hodině, kdy naše duše odejde
 z tohoto světa, račil nás v pokoji přijmouti
 do ráje věčného. Amen.“ A hned po těch
 slovech vesele vypil a každého zvlášť s touž
 láskou vybědl, aby číši vypil, a laskavě jej
 políbil. Nechvěje se strachy, odešel spat na
 své lože.

XIX

A tu noc horlivě konal modlitby a rozdílel
 almužny chudým a strávil ji nábožně, věda, že
 mu hrozí smrt, a jsa hotov vytrpěti ji *dobrovolně*
 pro Krista. *Bratr pak jeho řekl k svým:* „Ne-
 můžeme ho nijak zahubit, neboť jeho družina
 jest s ním střízliva, ale známe takový jeho
 obyčej, že, jakmile uslyší hlas kostelního
 zvonu, sám skočí z lože a běží do chrámu
 a na nikoho nečeká. Řekněme tedy knězi, aby
 časně zazvonil.“ A tak se i stalo. Když svatý
 muž uslyšel znamení zvonu, nezmalátně spán-
 kem, ale, jak mívával ve zvyku, skočil z lože
 a běžel do chrámu, a vešed tam, poslouchal
 s tichým soustředěním noční pěni i chvály jitřní,
 potom po mnohých modlitbách znaven vyšel
 z chrámu odpočinout si doma. Za prvního úsvitu

²⁶ Р в рѡцѣхъ дръжѣ; ²⁷ в обѡу рѡр-ѡхъ непѣрѡложено Michaelis; ²⁸ Р ѡ мѡрѣ; ²⁹ Р рѡсны (!) чашн.

XIX. ¹ G *desudas* пѣрѡложено, подобнѣ jako в Prologu (srov. pozn. 34), двѣма вѣразы: потѣса троудомъ;
² К дръжина; ³ Р многѡ;

ДОМОВИ ТРОУДЕНЪ ПОЧИТЪ ѿ ЦЕРКВЕ ВЫНИДЕ.⁴ СВѢТАРИНИ⁵ СЯ ПЕРВЫМЪ ЗОРАМЪ, МЕРЪ⁶ ЗОЕ ПАМАТИ НАПИСАЕМЫЙ БОЛЕСЛАВЪ, МОУЖА СВАТАГО БРАТЪ, ТАЙНЪМЪ МѢСТЪ ТЫСАМЪ, ПЪРАКОМЪ⁷ ВОЛЧІЕМЪ ПРОТИВАЛАСЯ, ДРЪНЦА ТАТЕНІКЪ ХОТЯ РАСТЕРЗАТИ, СЪ НѢКОЛИЦИМИ⁸ СВОИМИ РАЗКОИНИКИ ГНѢВНО ВЫСТѢПА, МЕЧЕМЪ ПРИПОДІСАЕ, ПОСРЕДИ ПОУТІИ ОУСРАЧА⁹ ПРОТИВІСА. ЕГО ЖЕ САМЪ СВАТЫЙ ТИХЫМЪ ГЛАСОМЪ Я БЛАГЫМЪ¹⁰ ТАКО ЦЕЛОВА: ЗДРАВЪ, БРАТЕ ЛЮБІМЫЙШИИ.¹¹ ВЕЛИКИ ТИ СОУТЪ ХВАЛЫ ЛЮБВЕ ѿ НАС ВОЗДАЕМЫ, ІАКО ВЧЕРА ЕСИ НАМЪ ЧЕСТНО Я ВЪИМНО¹² СЪ ВЕСЕЛІЕМЪ СЛОУЖИЛЪ. ТАКОМЪ ЖЕ ГЛАГОЛЪ СЛАДОМЪ¹³ ѿНЪ ВЕЗОУМЪНЫИ НЕ ѿКЪЩА, НО ЯЗНЕСЪ¹⁴ ВОСКОРЪКЪ МЕЧЪ, НА СВАТАГО ГЛАГОУ КЕРХЪ, ІАКО НАКРѢПЧЕ¹⁵ МОЖАШЕ, СДАРА РЕЧЕ: ДНЕСЪ ТИ ЛѢПНЪИ ПИРЪ ОУСТРОЮ.¹⁶ НО¹⁷ МЕЧЮ ѿСКОЧІВШЪ¹⁸ Я ЗНАМЕНІА РАНЫ НЕ ІАВІВІВІША, ВТОРОЕ ОУДАРИ. НИЧЕМОЖЕ МОЖЕ ОУВРЕДИТИ ЕГО. ТРЕТІЕ ЖЕ¹⁹ ЕГДА ХОТѢ ОУДАРИТИ, МЕЧЪ ЯЗ РОУКЪ ОУЖАСѢШАСА СЛОУГЫ ДІАВОЛА ЯСНАДЕ. ЯЖЕ МЕЧЪ СВАТЫЙ КАЧЕСЛАВЪ ЗА РЪКОМЪ²⁰ ПОУПАДНУЕ Я НАДЪ ГРѢШНЫМЪ БРАТОМЪ ОУЖЕ ѿВРЪЖЕНОМЪ²¹ ЗА КЛАСЫ ДЕРЖА Я ПОТРАСЛА ГЛАГОУ ЕГО Я²² РЕЧЕ: ВИДИШИ²³ ЛИ, БРАТЕ МОИ? МОГЛЪ БЫ²⁴ СА НА ТѢ ВОЗВРАТИТИ ТКОЕА ЛЮТОСТИ НАЧАТОКЪ.²⁵ ЛИ ѿКОУДЪ ВОЗВРАНОСА БРАТНИ²⁶ КРОВИ БЫТИ ПРОЛІАТЕА? НО НЕ ХО-

зоѣ братъ svatého muže, na potupnou paměť psaný Boleslav, skrývá se na tajném místě na způsob vlka, který chce napadnouti jehně a kradmo je roztrhati, s některými svými zbojníky zuřivě vyrazil a mečem jsa opášan zastoupil jemu násilně uprostřed cestu. Světec však jej pozdravil takto mírným a laskavým hlasem: „Zdráv buď, milený bratře! Veliké díky budtež tobě od nás vzdány, že jsi nám včera s veselím důstojně a skvěle sloužil.“ Na takovou líbeznu řeč šilenec ten neodpověděl, ale tasil rychle meč, a co mohl nejsilněji, udeřil světce po temeni hlavy řka: „Dnes ti vystrojím lepší kvas.“ Ale meč odskočil, aniž se objevila známka rány, i udeřil po druhé. Nic mu však nemohl ublížiti. Po třetí když chtěl udeřiti, vypadl meč z ruky poděšeného *sluhy dáblova*. Tu svatý Václav chopil meč ten za jilec, a máchaje jím nad hlavou zločinného bratra, již odzbrojeného, *drže jej za vlasy*, řekl: „Vidiš-li, bratře můj, mohla by se proti tobě obrátiti záhubná tvoje ukrutnost! Neb co mi zabráni, abych neprolil bratrovu krev? Ale nechci, aby z mých rukou tvá krev, bratře, byla požadována na posledním soudě. Vezmi meč a sobě zatrazení“, co se má státi, neodkládej na dlouho,

⁴ К ѿниде; ⁵ Р ѿрако со (místo ѿрако со); ⁶ Р ѿколицѣми; ⁷ Р оуспрача *obuiam* (místo оуспрацоу? = съспрацоу), k následujícímu slovesu противиса vynechán předmět *utro simplici*; ⁸ Р омылем ѿгы; ⁹ Р люкмиши; ¹⁰ G *lucunde* (var. *abunde*), v slovanském překladě jsou oba výrazy spojeny; ¹¹ v K *такомъ же* гла, сл. vynecháno; ¹² Р *лѣре* язнзъ (od из-казъ, из-ниети); ¹³ Р *накрѣпчѣ*; ¹⁴ oba rkp-y chybně К оустрою, оустрои; ¹⁵ К омылемъ; ¹⁶ К ѿскочивши; ¹⁷ К chybně яже; ¹⁸ К рѣкъ ѿти; ¹⁹ Р ѿрѣжино, snad místo ѿврѣженомъ?, lat. *inermis*; ²⁰ v Р и vynecháno; ²¹ К ядѣши; ²² oba rkp-y chybně съ; ²³ G *exillium*, překladatel četl *initium*; ²⁴ К chybně братни;

²⁵ G má: rychle mě zabij (matura supplicium).

цюу, да бы са ѿ мою роуѣ твоѡ кровѣ, братѣ, на послѣднем²⁵ соудѣ ѿ мене взискала. вѣзъми мечъ, а собѣ моюѣ, ѿ ѡже соутъ дѣлаѡмаѡ, не²⁶ провлачи на долъѣ, и ты зови ѿже та соутъ наоѣчили, а сам са братнѣю кроуѡю не ѡгрѣши. прѣтом же мечем братѣ нечестивый, аки побѣдитиса боѡ вѣли возопи, на помощь себѣ своѡ зовый тако: ѿ кралоуници, ма наоѣчи вѣше, минѣ не поможетъ? самъ же са аки приноуженъ²⁷ братнѣю побѣдоу перѡѡ вреженъ²⁸ противитиса оукланѡа.²⁹ ѿ ѣднѡю дружина великим³⁰ гласомъ призвани притекоша, рѣчи аки³¹ грѣхъ не вѣдоуѣше, но ѡголѣ³² вѣзуюѣтъ, князѡа своѡго вѣрѣ³³ гнѣвъ чюют. ѡмоу³⁴ оуже тогда грѣхѡу приваеникоу четвертоѡ въ главоу свѡтоуѡ оударивѡшу ѿ послѣднем³⁵ прѡтѣнѡшу, вси съ ѡроужїемъ нападоша ѿ оуды свѡтаго мичи ѿ³⁶ копїи прободоша, ѿ аки волицѡи разѣстѣ рѣгавѡше³⁷ на земли новѣрѡгоша ѣдва живѡ. пакы же толики³⁸ пакы оучастниша раны ѿ ѡзѡвы,³⁹ ѿ кровѣ неповинноу пролѡдѡша, тѣло же⁴⁰ тѣѣ грѣхѡи аки ѿ пѣсѣ растѣрѣзасѡ. а доуша свѡтѣнишѡ⁴¹ ѿ плѡтскаго заклѡпѣниѡ храмини толицими азвами⁴² ѡзѣвлѣченѡ⁴³ моуѣ камин, честнѡю побѣдоу похвалами⁴⁴ аγγελѡскамин роуками подѡдѡта,⁴⁵ вышнѡго оуцѣдрѣте-

a volej ty, kteří tě k tomu navedli, sám se však neprohřešuj bratrovou krví.“ Když bezbožný bratr přijal nazpět meč, jako by se bál, že bude přemožen, vzkřikl, volaje na pomoc své druhy takto: „Roto spiklá, kteréš mě k tomu navedla, což mi nepomůžete?“ Sám dělal, jako by byl přinucen se bránit, byv dříve poraněn útokem bratrovým. A jeho druhové, přivoláni jsouce velikým křikem, hned se sběhli, a jako by nevěděli o zločinu, ptají se po příčině hluku, pozorují, jak to v knížeti vše vztekem. A když on, původce zločinu, po čtvrté udeřil v svatou hlavu a konečně ji protal, všichni vpadli se zbraněmi a probodali údy světcovy meči a kopími, a jako ulci je roztrhávají, povrhli jej jedva živého na zemi. Opět a opět houšť padaly údery a rány, a prolili nevinnou krev, tělo pak prostě hříchů jako od psů bylo rozsápáno. Avšak jeho přesvatá duše, jsouc vyprostěna mukami ran z žaláře tělesné schránky, u vítězoslávě a s jásotem nesena rukama andělskýma, aby

²⁵ P послѣднѣм; ²⁶ у P не вынечѡно; ²⁷ за прин. вынечѡно в обѡу rkp. и; ²⁸ обѡ rkp-у чыбнѣ невѣрѣнѡ, G prius laesus; ²⁹ G stimulat, mѣsto оукланѡмѡтѡ?; ³⁰ P вѡлкѡ; ³¹ K чыбнѣ аки, G quasi; mѣsto прѣдчѡзѡеїѡ slova рѣчи ѣтѡу обѡ rkp-у чыбнѣ рѣчи (lat. causam), srov. kap. VI, pozn. 5, XXI, pozn. 7; ³² P rovnѣж ѡголѣки, G de tumultu, zkomolenina vznikлѡ asi z ѡ голѣцѣ (голаѡ, гѡлаѡ, гѡлаѡ = θόρυβος, tumultus, srov. I. I. Sreznevskij, Materialy I); ³³ K ѡ роуѣцѡи; ³⁴ P ѡмѡ; ³⁵ G saltim, srov. pozn. 17, kap. XVIII. ³⁶ ѡ в K чыбѣ; ³⁷ P растѡрѣзѡи; ³⁸ P толи; ³⁹ G percussiones прѣл. двѣма slovy: раны ѿ ѡзѡвы; ⁴⁰ P тѣлѡ; ⁴¹ K чистѡишѡи, G sacratissimѡ; ⁴² P толиѡцѡи ѡзвами; ⁴³ P оmylem ѡзвѣчѡна; ⁴⁴ похвалами в slov. прѣкладѣ прѣдѡно, пѡводнѣ аси glosa k поудѡю; ⁴⁵ подѡдѡта, G subvecta (sc. anima);

ла ѿчина радостно видѣху, ѿ въ славныхъ
мученичехъ⁴⁵ анцѣхъ въ вѣкы на престолѣхъ
сѣдѣша, четвертый день предъ каландомъ⁴⁶
ѿкѣлѣбромъ въ вѣчноѣ веселіи царства небес-
наго вѣнчае.

XX

свѣतोѣ же тѣло ѿ мало вѣрныхъ, ѿже тоу
пахоу, честно в раце заклае^{ше} ѿ слоужбы
вса по законоу над нимъ исполнѣше, предъ
церквію панихы¹ побѣжениѣ ѿго погребениѣ ѿ.
прѣйм^{ше} жоу же² посемъ княжениѣ³ ѿ великиѣхъ
непрады князю болеславоу ѿ лютоу стѣноу ѿго
на вѣрныхъ⁴ дружиноу, не много по вѣн-
чѣн^{ше} свѣтаго, посла въ прагъ погуби
вса ѿго прѣдѣлныѣ ѿ клирици ѿ слоужбы
ѿго ѿзъмае^{ше} вса ѿ сѣкѣ, ѿ дѣти
нхъ в рекоу вметѣ.

XXI

перводѣлаю¹ же крѣпчайшаго вождѣ коу-
ника честною страстїю, славы ѿтеры, ѿмѣже по-
велѣно бѣ, кровъ, ѿже по дескамъ стѣны
ѿкропена бѣ церквѣ² в самъ часть муче-
ніѣ, водою мыша³ ѿ ѿтиноу⁴ ѿроша. по-
семъ же дрѣгѣи день тоу пришеде, не мине⁵
ѿкоже ѿ первѣ⁶ кровъ по стѣнѣхъ приа^{ше}
шоу на томъ же мѣсте ѿ раширенѣ⁶ ѿзрѣша.
не малы же сами сими видѣниѣмъ ѿustra-
шени. водоу пакы прѣнесѣше, велими порѣзо

s radostí patřila na tvář nejvyššího slitovníka,
sedíc na trůně mezi slavnými sbory mučedníků
po věky, vešla čtvrtého dne před kalendami říj-
novými do věčné radosti království nebeského.

XX

Nečetní věřící, kteří tu byli, uzavřeli pak
svaté tělo důstojně do rakve, a vykonavše nad
ním podle předpisu všechny smuteční obřady,
pohřbili je před chrámem poblíž místa jeho
vítězného zápasu. Potom přejal vládu kníže
Boleslav, velmi nespravedlivý, a krutě se roz-
lítiv na družinu věrných, nedlouho po za-
vraždění světce *poslal do Prahy a vyhubil
všechny jeho přátele a kněze, a služebníky
jeho zjímav, všechny pobil a děti jejich vme-
tal do řeky.*

XXI

Po skončeném slavném utrpení statečného
vojína božího někteří služebníci, jak jim bylo
poručeno, smývali vodou krev, kterou v chvíli
umučení bylo skropeno bednění stěn chrámo-
vých, a úplně ji setřeli. Potom, přišedše sem
druhý den, uviděli, že krev o nic méně než
dříve lpe na stěně, na téměř místě jsouc roz-
stříknuta. Sami nemálo tím viděním jsouce

⁴⁵ tak opravuji místo К мѣнцѣхъ, Р мѣнцѣхъ, G *martirum*; ⁴⁶ К прикандомѣ!

XX. ¹ Р сѣи; ² Р приимѣше; ³ Р княже; ⁴ так opravuji podle G *in catervas fidelium*, К на крѣнаго, Р пакѣнаго, zde také vynescháno *furente*; ⁵ Р обѣиши; ⁶ Р ѿзрѣша.

XXI. ¹ G *Peracla*, překladatel čelil asi *Praeacta*; ² Р ѿрки; ³ Р ѿмыша; ⁴ Р ѿтиноу; ⁵ = не мине (srov. níže v téže kap. не мине), G *non minus*, oba rkp-y chybně не минѣ; ⁶ Р приаѣи; ⁶ К омылемъ рашиноу;

ѡмыкѣше ѡтроша. на третій же день ѡкоу-
шеніа ради оуци, ⁷ ѡце ѡ ѡце ѣсть також(ѣ),
пришѣдише, ѡѣзрѣхъ не мнѣ покрѡпленѡу стѣ-
нѡу кровію видѣша, ⁸ нежели колѣми тройчѣ ⁹
ѡѣзрѣша. ѡмѣже во надѣмъ много чюднѣ-
шесѣ, ¹⁰ тѣмѣже троудом ѡмыкѣша посѣм
ѡхѣкнѣшемъсѣ, ѡже до днѣшнѣго ¹¹ днѣ кроуе
тоѡже кропленіемъ ¹² стѣна сама знаменіе
честно ¹³ сказаѣтъ.

XXII

но ѡстинныхъ повѣстѣми частымъ повѣ-
даніемъ ¹ проѡблѣно быст, ѡко ² по твѣрдо-
станнѣмъ повѣданѡго воѡніка христѡва вси
кровныѣ пролѣтѣла, вышѣнаго гнѣвомъ по-
трѣсени, дрѡзѣи дѣмонѣскоу ѡбластію похн-
пени на сѣмъ сѣктѣ посѣмъ ³ не ѡбнѣшасѣ,
дрѡзѣи же ѡзмѣнишѣ ⁴ чловѣческыѣ нравѣ,
пескы лаѡюще въ гласѣ мѣсто, скрежѣчиюще
зѣбы, возсѣдѣюще грызѣніемъ пескымъ ⁵
толи бѣлѣстнымъ оушѣніемъ ⁶ телесъ ихъ, жнѣ-
ти ѣ своѣ злѣ кончаша, ⁷ а дрѡзѣи ѡлѣ-
чени слѣдѣ своѣго ѡ глагола, житіѣ своѣ
в ненависти всѣмъ своимъ блѣжнимъ злѣ
ѡкончаша. нѡ ѡ самъ братѣ ѣго, ѡко-
ж(ѣ) повѣдають мнози прѣжніи,

XXII

Jak nám často vyprávěly hodnověrné osoby,
po vítězném boji vytrvalého bojovníka *Kristova*
všichni ti, kdo prolili jeho krev, jsouce za-
saženi hněvem Nejvyššího, buď byli uchvázeni
mocí ďábelskou a již se potom na tomto světě
neobjevili, nebo, změnivše svůj *lidský* obyčej,
místo řeči pesky štěkali, cvakotem zubů na-
podobující psí kousání, nebo bídně schli na
těle a tak život svůj zle skončili, a *jini*, po-
zbyvše sluchu svého *i řeči*, žití své *žalostně*
dokonali, jsouce v nenávisti *u všech svých*

¹ G *probandi causa*, оуци (= рѣчи? *causa*) byla původně asi glosa; srov. kap. VI, pozn. 5 a, XIX, pozn. 31;

⁸ G *agnoscunt* přeloženo dvakrát: ѡѣзрѣхъ а видѣша; ⁹ P *сома троѡ* (koncové ѡ připsáno později); *ablutus* nepřeloženo, ale smysl věty celkem vystižen; ¹⁰ oba rkp-y čtou chybně чюднѣшасѣ; ¹¹ K *кѡмѣнаго*; ¹² P ѡкропленіѣ; ¹³ P *чѣтно*, K *опылемъ* чѣстнѣ.

XXII. ¹ *relatu* vyjádřeno dvěma slovy: повѣстѣми — повѣданіемъ; předtím *nobis* nepřeloženo; ² v K *ѡко* vynecháno; toto *ѡко* bylo původně postranní korekturou patřící k *но* na počátku věty (lat. *Ut*), v opise pak se octlo na nepravém místě; podle G *post... triumphum* třeba dále opravit místo *но... повѣданѡго* — *но... повѣдѣ*, potom ještě místo *кровныѣ пролѣтѣла* nom. plur. *кровнѣи пролѣтѣла*; ³ v P *сѣктѣ посѣмъ* vynecháno; ⁴ P *ѡзмѣнишѣ*; ⁵ P *грызѣніѣ* *пескѣи*, také před tím píše P *пескѣи*; ⁶ K chybně *оушѣніемъ*; ⁷ P *скончаша*; následující věta (*а дрѡзѣи... злѣ ѡкончаша*) jest v K vynechána;

частво нападаюцим нанъ вѣсомъ, ѿ роуками держимъ своихъ⁸ моужъ ѿ слоугъ своихъ, ѿ помануѣхъ⁹ глаголаше: то вы мнѣ сътвористе, ѿже васъ слышаа по златѣ сѧ главоу¹⁰ ихъ, ѿ се на мнѣ сѧ ѡблѣтитъ. но ѡбаче ѡни вси, ѡкож(е) рекоуомъ, презж(е) князѧ своего житиіе свое злѣ скончаша.

XXIII

почиваюмоуж(е) тоу¹ тѣлоу честномуу. ѿ дѣже оубѣиенъ вѣ, тремъ лѣтомъ мнѣ² ноушимъ. вѣрнымъ ѡтеромъ ноуи проѡблѣно³ выстъ въ снѣ, да богоу великоу ѡ тѣлѣ тѣло сѧ тоѡ принести подѣвало бы къ церквѣ⁴ сѧ того вита мѡученика, ѡже самъ създа, честнишимъ погребеніемъ положить. ѿже сномъ⁵ погребени⁶ видѣниѡ вѣроующе, но по истинѣ князѧ лютоости боѡицѧ оумѣлѣчаша. пакы толи пакы томоужж(е) видѣниѡ ѡбвишоу сѧ, зѣло грозѣнѣ пристрашишоу, не моглоша тайти, но повѣдаша князю сѧ проѡблѣнаѡ. ѡнъ же ѡни ѡ тѣжѣкаго сна въспраноуѣхъ, ѿ оубѣиенъ не коужимъ⁷ страхомъ, но чловеѣкъ⁸ сѧ срамѣѡ, повелѣ попомѣйти ноуиѡ ѿ принести тѣло сѧ того, ни комоу чловеѣкъ⁹ свѣдоуиѡ. ѿ пришедиѣ кѣ мѣстоу сѧ томоу¹⁰ с мѡлтвами,

blížních. Než i sám bratr jeho, jak vyprávějí mnozí staří, byl přepadán běsy a musil býti držen rukama svých dvořanů a svých sluhů, a když se vzpamatoval, říkával: „To vy jste mi způsobili, že jsem vás poslechl a chopil se zlaté jeho hlavy, a teď se to na mně ukazuje.“ Ale oni všichni, jak jsme řekli, dříve než kníže jejich život svůj zle skončili.

XXIII

Jeho ctné tělo odpočívalo tam, kde byl zabit; po uplynutí tří let některým z věřících bylo zjeveno v noci ve spánku, že na rozkaz boží mělo by se přenéstí tělo světcovo odtud do chrámu svatého Víta mučedníka, jež sám vystavěl, a tam pochovati slavnějším pohřbem. Tu oni, procitnuvše ze spánku, věřili sice vidění, ale, bojíce se opravdu krutosti knížete, mlčeli. Když se však totéž vidění zjevovalo opět a opět, velmi hrozně je děsíc, nemohli to utajiti a pověděli knížeti, co jim bylo zjeveno. A on, jako by se probral z těžkého sna, a poděšen jsa nikoli strachem božím, nýbrž ze studu před lidmi kázal kněžím, aby šli v noci a přenesli tělo světcovo, aby však nikdo z lidí se o tom nedověděl. I přišedše k místu

⁸ в К омылемъ своихъ; ⁹ К омылемъ помануѣхъ сѧ.

XXIII. ¹ в Р тоу вынечѧно; ² Р минѣши^М; ³ К проѡблѣноу; ⁴ Р къ цѣркви; ⁵ К сномѣхъ; ⁶ G somno cmersi (= procitnuvše ze spánku), тѣзъ chyba в кап. XXX, srov. pozn. 9; ⁷ Р ежи^М; ⁸ К чловеѣкъ чѣчъ; ⁹ в К чыби чѣчъ, jež se čte в Р; ¹⁰ Р сѣго;

честноѣ тѣло мученика в рацѣ на
кола востаѣша ѿ поутемъ, ѿмѣже
пришедше воспахатишася, хотѣше
кнѣже повелѣннѣ ношнѣ ѿсполнити.
ѿ ѿгда приидоша къ ѣтерѣ рецѣ малѣ
парницаѣмъ ѿ рокитници,¹¹ такоу
богъ силоу сътворѣвъ наводненію¹²
реки,¹³ да ѿ мостъ кѣ разроушила
ѿ древа покнѣла. стана протнкоу
ѿкрѣстъ смотрѣше, кдѣ¹⁴ быша дре-
ва налѣзли плотъ оустроити. ѿ не
ѿкрѣтѣша¹⁵ помышляюу, что съ-
творили быша. ѿ ѿгда въ семь разъ
мышленнѣ¹⁶ ѿ печалію ѿдрѣжнѣмъ бѣхъ.
ѿ внезапноу възрѣше видѣша чюдѣ.
кожнѣ силоу нашеднѣ, конѣ с колѣмъ¹⁷
ѿ дрѣвѣмъ полъ стоѣща ѿ воды ни
ѣдинѣю каплею ѿкроплена. глаголи
чюдѣмъ подѣкѣмъ петроу апостолю:
петръ хѣди по морю повелѣннѣмъ
кожнѣмъ.¹⁸ а тѣло свѣтаго в мѣ-
новннѣ¹⁹ ѿка пренесено быст. кто
ли ѿ семъ размышляѣ естъ, како
пренесено²⁰, разкѣ кожѣ сила пре-
несѣ ѣ?²¹ емоуж(е) чюдѣмъ сами нѣколи²²
поднѣвѣшася, преплоуѣше на коннѣ рѣкоу,²³
по свѣтомъ²⁴ телеснѣмъ воскорѣ прѣидо-
ша к' мѣстоу преж(е) новѣданомъ, ѿ в' цер-
коу видѣша бога хвалѣше, ношнѣю тайно
повелѣннѣмъ брата ѿго, но кожѣю

*svatému za modliteb, naložili ctné tělo mučed-
níkovo v rakvi na vůz a vrátili se cestou, kterou
přišli, chlíce za noci vyplniti rozkaz knížete.
Když však dospěli k jedné malé říčce, zvané
Rokytnice, tu moci boží řeka tak se rozvodnila,
že i most pobořila a drva odnesla, i stáli na-
proti a pátrali vůkol, kde by našli drva k se-
strojení voru. A nenalezše uvažovali, co by
měli činiti. Zatím co se zaměstnávali tímto
přemýšlením a touto starostí, najednou za-
sáhla síla boží, a když popatřili, viděli zázrak,
že koně s vozem stojí na druhé straně, nejsouce
ni jedinou kapkou vody zkapeni. Zvěst po-
divuhodná, podobná tomu, co se stalo apoštolu
Petrovi: Petr chodil po moři z rozkazu bo-
žího, tělo pak světcovo v okamžiku bylo pře-
neseno. Kdož o tom rozmýšlí, kterák bylo pře-
neseno? Zdaž moc boží je nepřenesla? Tímto
zázrakem sami poněkud jsouce udiveni, pře-
pluli na koních řeku za svatým tělem a brzy
dorazili na místo dříve řečené a vešli do chrámu,
chválice Boha, sice tajně v noci, jak velel jeho
bratr, avšak moc boží ji ozářila, takže všichni
lidé to viděli a oslavovali Boha. Potom uzamkli*

¹¹ Р нарицаѣмъ(?) рокитница; ¹² Р наводненіе; ¹³ Р рѣкѣ, stejně dříve рѣцѣ; ¹⁴ Р гдѣ; ¹⁵ так исправуи
misto К ѿкрѣтоша, Р ѿкрѣтоша; ¹⁶ так исправуи misto кѣ^{мъ} размышленнѣмъ (-нѣмъ), jak čtou chybně oba rkp-y, G *in*
hac angustia, ѿ печалію je přidáno; ¹⁷ Р кола с конѣ^{мъ} G jen *plaustrum*; ¹⁸ Р ежіѣ^{мъ}; ¹⁹ Р въ мѣновннѣмъ; ²⁰ К
dvakrát přineseno místo при.; ²¹ К jen přinese; ²² К chybně николи, G *aliquantum*; ²³ oba rkp-y chybně К
ракоу, Р ракъ, G *rivulo*; ²⁴ Р свѣтѣ^{мъ}.

снлою ѿ свѣщенно²⁵ вѣсмлюдемъ
внѣшнимъ прославлѣиимъ бога.
дверемъ твердо замѣченомъ и молитвеннмъ чи-
стани²⁶ излѣнѣниимъ, свѣтоу ракоу ѿвориша,
свѣтъ же вѣжегше смотриша. ѿ сѣтѣкло
плотію ѿ ѿре цѣло ѿвѣсѣ ѿ ѿвѣкѣхъ
вышнѣхъ на немъ ѿцелено, развѣкѣхъ ѿвѣсѣ
вы, ѿвѣсѣ ѿвѣсѣ мѣсѣ, ѿвѣсѣ не ѿвѣсѣ ѿ ѿре
кровѣ телѣа внѣшнѣсѣ²⁷ текѣши. спохва-
лимоу достоѣниѣ моужа вожиа, ѿ
чюднѣ властн ѿвѣсѣ, тоу оу-
тагѣша ѿмѣтнѣ вѣсѣнѣаго вѣсѣ-
слава, ѿже оуѣтагѣноу²⁸ ѿмѣтнѣ, ѿвѣсѣ-
жѣ) дрѣвлѣ ѿвѣсѣ китомъ пожрѣтѣ
по трѣхъ днѣхъ цѣла на сѣхъ²⁹ ѿвѣ-
верженъ выстѣ: тако ѿ сѣго тѣла, ѿже
естѣ днѣхъ, не сѣгнѣнѣсѣ³⁰ ни сѣтѣкѣ-
ше, но ѿцелѣнѣа ѿвѣсѣа за трѣхъ
лѣтѣа по вѣсѣнѣнѣаго вожиа землѣа
вѣсѣдѣстѣ. затѣкорноу же пакѣ тѣлоу
сѣтѣаго подѣ самымъ ѿтаремъ ко вѣсѣнѣа
на полоу днѣ, провѣднѣа ѿвѣсѣнѣхъ и ѿ
кѣсѣнѣхъ сѣсѣсѣа³¹ пѣсѣнѣмъ честнѣ
тѣло свѣтоу мамѣтѣ по честнѣ положнѣа.
тамѣсѣ³² вѣсѣнѣаго вѣсѣнѣаго вѣсѣнѣаго
сто свѣтѣа³³ вѣсѣнѣаго вѣсѣнѣаго вѣсѣнѣаго
ѿ знаменнѣ вѣсѣмъ вѣсѣнѣаго вѣсѣнѣаго
вѣсѣтѣ, вѣсѣнѣаго же страхъ ѿ ѿжѣстѣ,³⁴
такого моужа достоѣнаа дѣла пакѣа³⁵ сѣсѣ-
тѣсѣа. сѣсѣсѣаго вѣсѣнѣаго вѣсѣнѣаго
тако ѿ днѣсѣа мѣсѣа мѣсѣа к днѣ

pevně dveře, a vroucně se pomodlivše, otevřeli
svatou rakev, a *zapálivše svíce, divali se.*
A hle, objevilo se tělo ještě s neporušeným
masem, a všechny dřívější rány na něm byly
zaceleny, kromě jediné rány od meče bratrova,
z níž bylo viděti ještě vytékatí *teplou krev.*
Ó chvalná zásluho muže božího a upravdě
úžasné oslavení, že blažený Václav si zasloužil
téhož, čeho si zasloužil kdysi prorok Jonáš,
který, pozřen by velrybou, po třech dnech
zdráv na souš byl vyvržen; tak i tělo tohoto
vydala země na rozkaz boží po třech letech,
a což jest ještě divnější, nikoli shnilé, ani
rozpadlé, nýbrž se zacelenými jízvami. Když
telo *světovo* bylo zase uzavřeno, položili drahé
to tělo, svatou paměti uctíváné, za doprovodu
věřících a kněží, s chvalozpěvy a písněmi na
jižní stranu pod samý přístup k oltáři. A po-
něvadž se tam často zastkvěla boží vše-
homoucnost nesčíslnými jeho znameními a
zázraky, scházejí se tu *všichni* věřící s plesáním,
nevěřící však pocítují strach a děs, neb velmi
často se tu stkvějí důstojné skutky tohoto veli-
kého muže. Doba tohoto přenesení spadá na
*čtvrto** *indikci*, čtvrtého dne měsíce března,
a slavívá se *každoročně, jako jeho skon.* Zdá

²⁵ Р ѿвѣсѣнѣа; ²⁶ так исправuji podle G *precibus sinceriter effusis*, оба rkp-y пишѣ чѣстѣамъ; ²⁷ Р омы-
лемъ внѣшнѣа; ²⁸ Р оуѣтагѣнѣ; ²⁹ Р сѣхъ; ³⁰ К ш гнѣнѣа; ³¹ в К ѿ вѣсѣнѣа; ³² так исправuji podle G *Ibi*, оба
rkp-y пишѣ чѣстѣа тѣсѣ (= тажа); ³³ G *terror* прѣложено двѣма словы: страхъ ѿ ѿжѣстѣ; ³⁴ К пакѣа³⁵ пакѣа;

*) Místo „na pátoú“, srov. Úvod, str. 5—6.

четвертый³⁵ оуспениа ѿго мимоходацими лѣты творитсѧ. ѿ слахъ же,³⁶ ѿже милость божиа по достоѣннѹ ѿго ксеи вселиниѣи проѣклаюишъ слахъ сѧ таго по сем, ѿже ѿ до селе творѧтсѧ. словесе да нашего³⁷ претчениемъ печалнаа памѧт прот'ахъѣтсѧ,³⁸ ѿ достоѣно похъдаѣт.³⁹

XXIV

ѿтери ѿти ѿ кѣ сѣдин ѿклевѣгани ѿ з'ка-
зани¹ ѿ на полатѣ возведени быша, книжницъ²
похъл'кнѣмъ в' темницу к'вергопаса, рѣками
же ѿ ногамѣ ѿкогани люте³ же во страже.⁴
посреди нощи⁵ же оу⁶ бѣхъ едѧци,⁷ сѣбже
бѣхъ⁸ ѿкованымѣ⁹ мѣчмѣ, воздыханиемъ
гор'кымъ¹⁰ сердца поражаюци, в' ксеи к' молитвѣ
возопиша, рѣкоуци: боже вышній печалнымъ
оу¹¹тѣшителю, неже ѿ земли чюдный творче,
призри на ны на смерть ѿсужены, ѿ молит-
вами возлюбленнаго твоего моу¹²ченика кѧ-
челова, ѿже ѿгда к мирѣ семъ сынъ,⁹ ѿка-
ланымъ милостивъ к'к'¹⁰ заимителѧ, ѿ все-
го^{10a} настоѣннаго ѿсужениа рачи ны ѿвести
ѿкааны.¹¹ сътворенъ же бы¹²ни молитвѣ
ѿ нихъ, половина тем'ници, к неж(е) стражи
стоѣци в' дѧхъ, ѿмрачнѧ ѿ ѿз'гасоша вноу¹³тъ
оу¹⁴ стражи¹² свѣци, а прочѧа половина, ѿ дѧ-

se spravedlivo, aby do průběhu našeho vypra-
vování byla vložena pečlivá zmínka o dívech,
které milosrdenství boží potom činilo a *posavad*
činí, po zásluze jeho zjevující celému okrsku
země *světovou* slávu.

XXIV

Nějací mužové, zatčení a na soudě ob-
žalovaní, byli v poutech přivedeni do paláce
a na rozkaz knížete uvrženi do žaláře, kde
byli pod krutou stráží ukováni na rukou i na
nohou. Uprostřed noci bdíce z nezbytí, ježto je
mučila těsná pouta a okovy, hořkými srdce-
rvoucími vzdechy všichni v modlitbě úpěli
řkouce: „Bože, svrchovaný těšiteli zarmou-
cených, podivuhodný tvůrce nebes i země,
vzhleďni na nás, odsouzené k smrti, a pří-
mluvami milovaného svého *mučedníka* Vác-
lava, který, pokud žil na tomto světě, býval
milostivým ochráncem bídných, rač nás ubohé
vyvésti z *tohoto* hrozičího odsouzení.“ Když
vykonali tuto modlitbu, polovina žaláře, v níž
stráž stojící bděla, se zatměla a pochodně

³⁵ Р к' днъ л.; ³⁶ К чыбнѣ ѿ снхъ же, G de virtutibus; ³⁷ G nostri, v obou rkp-ech днѣннаго (= доу-
шнѣннаго), patrně místo да нашего; ³⁸ Р протоахъѣт (bez сѧ), G interseratur, překladatel snad četl omylem *interpretatur*; ³⁹ G condignum videtur, ѿ пѣдѧно, videtur nepřeloženo, похъдаѣт pokládám za variantu к прот'ахъѣтсѧ,
převodně napsanou po straně neb mezi řádky. Konec věty zněl tedy v prvotním překladě: словесе да нашего прѣ-
тчениемъ печалнаа памѧт достоѣно похъдаѣт(сѧ) nebo прот'ахъѣтсѧ.

XXIV. ¹ Р ѿ ѿказани; ² Р ѿ книжнѣ; ³ Р въ стражи; ⁴ К п. н. оу^жхъ едѧци, Р посрѣ¹ нощи^ж оу^жхъ едѧци,
G Qui media nocte, ut erat necesse, pervigiles; místo zdá se porušeno: по сѣлѣ¹ п. посрѣ¹хъ нощи^ж нѣжѧдию(převodně
snad ноу^жно) едѧци?; ⁵ К zde má ѿ; ⁶ К ѿкогани; ⁷ Р чыбнѣ горки; ⁸ v obou rkp-ech поражаюци; ⁹ Р omylem
сѧ; ¹⁰ v Р сѧ chybi; ^{10a} ксеи zdá se býti místo сго; ¹¹ К ѿкааны; ¹² Р стражи;

ж(е) дер'жими лежаѡу, аки солнца скѣтъѣи-
шимъ свѣтомъ просвѣтиса. ѿ се, гласъ князѣа-
поу с небеси¹³ оѹжникомъ¹⁴ въ оѹши слышанъ
быстъ: во с т а в ѣ н ѣ ѣ з ы д ѣ т ѣ¹⁵ ѡ с ю д ѣ !
ѿже оѹбо такимъ страхомъ ѿ веселѣмъ оѹжасни,
ѣды¹⁶ мол'чаніе подвижаѣ. тогда князѣаиѣ
веригы ѿ желѣза¹⁷ сокровиена спадона. рѣки
ѿ ногы ихъ разрѣкиниася, ѿ ѡвер'стали¹⁸
двер'ни темница весели искочѣша,¹⁹ божию
показаніемъ разрѣкини хвалы христову ѿ пре-
свѣтлои мученикоу ёго вачеславъ людемъ
похваляюше.²⁰

XXV

к нимъже кѣмъ нѣкто поганъ, не оѹ ѿ ѿ ѿ
благодатию крещеніа² ѡчищенъ, ёгда оѹже
сѧ ѡчюти³ блажнаго вачеслава молитвами
ѡ смерти избавленъ,⁴ въ кѣр'къ сокровиен
ѡвратиса ѿ спасеныи ѡм'веніемъ крещеніа
ѡчистиса, ѿ всюю любовію к' кѣр'къ кожій оѹ-
твер'дися, и сынъ свой ёдиночадый, ёгоже
аки ѿ доушъ своіоу любави,⁵ на слоужбоу бо-
жій въ клирики⁶ церкви блаженнаго муче-
ника ѡвѣкиася вдати. ѿ силъ по чиноу ѿс-
полненомъ,⁷ кѣроуѣ самъ богоу ѿ слоужа, зѣло
много лѣта поживъ почю ѡ госноди.⁸

XXVI

семоу же чюдеси быв'шоу не мнѣ¹ дроу-
гоу чюдо вѣселедствоуетъ ѡ оѹноши ѣтери²

¹³ Р с ѿсе; ¹⁴ К chybně оѹжасникоу; ¹⁵ Р ѡзвѣсти; ¹⁶ так opravuji podle G *membra*, К ѣмъ, Р оѹзъ;
¹⁷ G *vincula* přeloženo dvěma slovy: веригы ѿ желѣза; ¹⁸ Р ѡвер'стали; ¹⁹ К chybně скончана; ²⁰ К chybně
похваляюше.

XXV. ¹ в Р ѿ пені; ² Р бл'гтн крѣпнѣ; ³ К chybně ѡчѣти; ⁴ К chybně избавленъ; ⁵ Р любави; ⁶ К къ
клирикѣмъ, Р къ клирици къ цркви; ⁷ G *Hoc postmodum impleto*, srov. kap. II, pozn. 11; ⁸ Р ѡ гѣ

XXVI. ¹ Р ми (= мнѣ); ² Р юноши ѣтерѣ;

strážců vnitř pohasly, druhá pak polovina,
kde leželi vězňové, zaplála jakoby nejzářivějším
svitem slunce. A hle, pojednou zazněl v uši
vězňům hlas z nebe: „*Vstáňte a vyjděte
odsud!*“ Oni tedy, jak strachem, tak radostí
ustrnulí, mlčky pohnuli údy. Tehdy rázem se
zlomily a spadly železné okovy, ruce a nohy
jejich se uvolnily, a oni otevřenými dveřmi
žaláře vesele vyběhli, osvobození jsouce na
pokyn boží, a zvěstovali lidem chválu Krista
a jeho přesvatého mučedníka Václava.

XXV

Mezi nimi byl jeden pohan, ještě neočištěný
milostí křtu, a ten, když poznal, že byl také
přímělavami blahoslaveného Václava zbaven od
smrti, obrátil se na víru katolickou a očistil
se spasitelnou lázní *křtu* a s veškerou láskou
se utvrdil ve víře boží a syna svého jedno-
rozeného, jehož miloval jako vlastní život,
zaslíbil dáti na kněžství, aby sloužil Bohu to
v chrámě blahoslaveného mučedníka. A když
potom splnil, sám důvěřuje v Boha a slouže
jemu, *prožil mnohá léta, zesnul v Pánu.*

XXVI

Po tomto *zázraku* následuje jiný, nemenší
zázrak o jednom hochu z jeho panošů; ten

ѿ пор'тннкѣ ѣго, иж(ѣ) всѣхъ рабѣ ѣго тай-
нымъ дѣломъ ѣго вѣр'нѣи кѣ, евож(ѣ) свѣтый
самѣ³ в' житїи своѣмъ сынъ сѣло любавише,
ѣвож(ѣ) по истиннѣи ѣ прежде поминаѣтъ пи-
санїе.⁴ возлюбавишаго господина⁵ своѣго ѿмоу-
ченъ, плаченъ печаленъ по всѣмъ дѣни часто
жамоуа, многа дѣла ѣго благаа всѣмъ про-
повѣдаше, имъ же ѣ самѣ⁶ мнози⁷мъ свѣдѣтель
бавше. ѣвож(ѣ) князь неистовымъ⁷ ѣ скорымъ
вож'женъ гнѣвомъ, повелѣ⁸ повѣспїи ѣ. по-
вѣшенъ ж(ѣ), ꙗко истинныхъ⁸ свѣдѣтелемъ роу-
ѣтъ повѣсти, двоѣ⁹ лѣтъ мнимоиудноу, не
ѣнако по ꙗкож(ѣ) ѣ живымъ пѣклымъ чло-
вѣкомъ власъ сѣдинъ телесныхъ ѣ ногъ ти
растоуци¹⁰ свѣтацїа¹¹сѣ видѣнѣ¹¹ кыст. п
ѿрелѣ на соболюденїѣ телеси ѣго на
немъ сѣдѣши видѣн кыст, ѿ кога
посланъ всѣмъ дѣни, донде ж(ѣ) кнѣк,
да п'тици не начали ѣго быша.¹² но
ѣ древо соухъ, на немъ же кѣ покѣ-
шенъ, прозѣве ѣ кѣтви распоусти.

XXVII

посел¹ ѣтеръ ꙗтъ лютымъ соуднѣю ѣ в тем-
ницоу ввер'женъ бысть, ѣ на дроуғыи дѣнь
на посѣченїѣ ѿсоуженъ, ѣ кр'к'ицѣ² ѿзлами
вѣл'ин ѿвѣзанъ. ѣже кѣ истинноу горцѣ³
плача свѣтаго кожїа вѣчслова вноутренини
молитвами на полюи⁴ сѣкѣ вѣзвѣ, глагола:
свѣтый кожїи мочениче, ꙗже тако естъ, ꙗко-
ж(ѣ) глаголютъ чловецїи, выш'наго кога оу-

был ze všech jeho služebníků nejspolehlivější
při tajných skutcích, a světec sám ho za svého
života velmi miloval, a náš spis se o něm
také již dříve zmiňuje. Ten, pozbyv svého
milovaného pána, smuten nařikal často *každého*
dne s pláčem a zvěstoval všem mnohé jeho
dobré skutky, jichž innohých sám byl svědkem.
Toho kníže, rozpálen jsa náhlým hněvem,
velel oběsiti. Jak svědčí výpovědi pravdivých
osob, po uplynutí dvou let byl viděn tento
oběšenec, jak mu rostou vlasy a *nehty* je-
jinak než jako živým a zdravým lidem, a jak
se stkví bělostí jeho *tělesné* šediny. *A orel*
sedící nad ním, aby hlídal jeho tělo, poslaný
od Boha, byl viděn po všechny dni, dokavad
visel, aby ho ptáci nenačali. Též i suchý
strom, na kterém byl pověšen, rozpučel a
 vypustil větve.

XXVII

Potom kdosi, jat byv krutým soudcem, uvr-
žen byl do žaláře a odsouzen k tomu, aby
následujícího dne byl popraven; i byl velmi
silně pouty svázán. Tu on, opravdu hořce
pláče, vzýval vroucími modlitbami světce bo-
žího Václava o pomoc řka: „Svatý boží mu-
čedníče, je-li tomu tak, jak se vypráví, že
můžeš uprositi nejvyššího Boha, pros za mne

³ Р сѣ^м стын; ⁴ К chybně insana; ⁵ Р omylem снѣ (= сына) G domino; ⁶ так исправuji, v obou rkp-ech самѣ, G ipse; ⁷ G dux vesanus..rapidissima ira, zde pozměněno v vesana..et rap. ira; ⁸ К chybně истиннѣи; ⁹ Р по двою; ¹⁰ растѣи; ¹¹ К свѣт'ица (= свѣт'ица) видѣно; ¹² Р лавы п'тици не началъ ѣго.

XXVII. ¹ Р посел; ² К кр'к'ици; ³ К горци;

молиѣи моженѣи,⁴ помолѣса за ма оѣмѣра-
юцаго,⁵ да твоѣмѣи молиѣтвамѣи ѣзбавленѣи,
вож'моу'ѣи быхъ дѣзъ ѣкѣлѣиный прѣстѣпѣи
грѣхъ моуѣи тѣажъкѣи, донелѣ'ж(ѣ) ⁶ жнѣ'ѣи поудѣи.
ѣгда ж(ѣ) молиѣтѣвоу коуѣи, вѣскорѣ'ѣи растерѣ'гана-
мѣи верѣганами благоудѣиѣи воженѣи тако крѣп'ко
страженѣи не вѣдоуѣи⁷ ѣс тѣмѣицы ѣзвѣ-
дѣнѣи выстѣи. но ⁸ вѣнѣ'ѣи нѣ'ѣи кѣ'ѣи то'ѣи рѣи нѣи ⁹ по-
ганы стоѣицими наѣи ѣдѣ'ѣи выстѣи, кѣ'ѣи¹⁰
оѣ'ѣи казѣи. ѣгда перѣ'ѣи молиѣтѣи нача кѣи
пожѣ'ѣи дѣи, оѣ'ѣи тѣи¹¹ быма сѣрдѣица поганѣи каѣи,
нѣи разрѣ'ѣи шѣи ѣи пѣи стѣи. ѣи тако посеи ѣз-
бавленѣи, хѣи лѣи во'ѣи ѣи клѣи женомѣи моуѣи чени-
ковъ вѣчѣи славиѣи по вѣ'ѣи кѣи зѣи ма'ѣи лѣи хѣи да вѣ-
личѣи да словесѣи пропѣи каѣи.

XXVIII

пожѣ'ѣи дѣи са кѣи вѣи шѣи вѣи толиже градѣи, ѣдѣи же
сѣи каѣи то'ѣи кѣи ло почиѣи. жѣи да ѣ'ѣи тѣи¹ кѣи дѣи
нѣи² ѣи чѣи ии шѣи, рѣи каѣи же сѣи каѣи ѣи роженѣи
сѣи оѣи. ѣж(ѣ) ѣгда вѣи прѣи каѣи шѣи³ дѣи сѣи
таго вѣи церкѣи сѣи каѣи то'ѣи вѣи та моуѣи ченика вѣи
коуѣи, ѣи прѣи дѣи гровѣи сѣи каѣи то'ѣи вѣи
кѣи чѣи слава прѣи ведѣи, ѣи може хѣи та шѣи прѣи ити, тако долѣи
го прѣи стѣи рѣи шѣи са моуѣи ѣи сѣи плачѣи⁴
сѣи вѣи рѣи шѣи, ѣи вѣи кѣи видѣицими сѣи каѣи то'ѣи
мѣи жѣи ѣи цѣи лѣи нѣи мѣи⁵ ѣи чѣи ма ко ⁶ прѣи каѣи шѣи
рѣи каѣи мѣи вѣи зѣи вѣи рѣи тѣи сѣи каѣи то'ѣи вѣи
цѣи лѣи ма во зѣи вѣи рѣи тѣи сѣи каѣи то'ѣи вѣи.

umírajícího, abych byl tvými přimlouvami vy-
svobozen a já bidný tak dlouho byl živ, dokud
mi nebudou odpustěny mé těžké hříchy.“
Sotvaže skončil modlitbu, ihned milosti boží
zlomily se násilně okovy a on bez vědomí
stráží vyveden byl z žaláře. Ale venku stáli
někteří pohané, a těmi byl opět jat a velmi
pevně spoután. Když začal k nim říkati svou
dřívější modlitbu, zkrocena byla srdce pohan-
ská, i rozvázali jej a pustili. A tak jsa po druhé
osvobozen, zvěstoval chválu Bohu a blaženému
mučedníku Václavu, chodě po *všech* zemích.

XXVIII

Vypráví se, že v témž městě, kde odpočívá
tělo světčovo, přebývala jedna žena, která
ztratila zrak a měla od svého narození zkřivené
ruce. Ta vešla v slavnostní den světčův do
chrámu svatého Víta mučedníka, a byvši při-
vedena před hrob svatého Václava, kam toužila
přijíti, tak dlouho, jsouc prostřena na zemi, pro-
sila a setrvala v pláči na modlitbách, až, *uzdra-
vena byvši* svatým mužem, jak všichni viděli,
prožřela očima a se zdravýma rukama *se
vrátila domů*.

⁴ Р можишѣи!; ⁵ К оѣмираѣициго!; ⁶ Р донелѣж; ⁷ Р не вѣдоуѣи; ⁸ в Р не чѣи; ⁹ Р нѣ'ѣи; ¹⁰ Р ѣи каѣи;

¹¹ К чѣи поѣи оѣ'ѣи, G *mansuefacti... cordibus*.

XXVIII. ¹ в К чѣи жѣи ѣ'ѣи тѣи; ² Р видѣишѣи; ³ Р прѣи каѣи шѣи (bez předchozího ка); ⁴ Р сѣи плачѣи; ⁵ G *me-
ritis*, К вѣчѣи, Р вѣчѣи; ⁶ в К сѣи чѣи.

ѣмѣ ѣки глагола: како можешъ, ѿ⁶ оуѣрѣи. воставъ ѣди во градъ боемскій, и а р е ц а ѣ м ѣ ѣ⁷ прагъ, ѣди ѣ вса ѣмѣниа да въ на носилѣ, на немѣже тамо⁸ принесетъ тѣло, ѣ тѣ прииде, вниди въ церковь святаго мученика вита,⁹ ѣдѣж(ѣ) тѣло святаго мученика вачеслава починаетъ, сотвори мѣстѣ тѣ, целѣбъ хоженіа приимени. ѡнъ же снѣмъ погрѣшенъ⁹ поклѣниа соннаго не трѣбѣа. и ѡ акнъ блѣзнь¹⁰ въ вѣрѣа, и вѣрѣа сказаннаго ѡни¹⁰дѣ¹¹ оуѣклона. ѣ к нѣмѣ дѣрѣи¹² носимъ на ложѣ споемъ починаѣа, того же такою же сѣктѣ лостію старца оуѣрѣи¹³ пакнъ оуѣложѣ стоѣи, ѣже ѣго снѣмъ ѡбразомъ ѡбаниѣа рече: ѡ не смѣлѣни любилимъ,¹³ возвѣи ѡ сна, кидѣниа сего ѣстинноу оуѣрѣжѣ¹³ предѣ поклѣниа, ѣю же тѣвѣ ѡ каѣниомѣ тѣло тѣкоѣ кѣдѣтѣ ѣсѣцѣ¹⁴но. почто тако¹⁴ ѡ цѣлѣкѣ оуѣклѣишѣа, поклѣ¹⁴ тѣмъ мѣмъ сказаніемъ проѣвлениа? ѡ него же лютаго свѣра коспрѣ нѣвѣ, ѣ не размыслиа ѡ ѣстиннѣ, ѡрѣи¹⁵: не мѣдѣо¹⁵ тамо ѣти, милостивыи ѣ честныи старче. оуѣтрѣ же кѣвишѣ, оуѣготѣи¹⁵ вѣзѣ, вѣдѣвѣ кѣицѣмъ мѣдѣ, тѣмъ нѣтѣмъ ѣдѣи¹⁵мъ, ѣ вѣскорѣ к мѣтѣ прѣвезѣнъ кѣстѣ, ѣ по нѣрѣ вѣмъ сказанію внесѣнъ¹⁶ въ церковь святаго мученика вита. ѣ предѣ ѡлтарѣмъ лежѣ на землѣ, на мѣстѣ мѣмъ пога ѣ свѣтѣмъ. не долго же мѣдѣишѣ ѣмъ на мѣстѣ мѣмъ, сѣ-

вені ѣка: „Jak jen můžeš, ó nebožáku, vstaň a jdi do města českého, *zvaného* Praha, i kdybys měl všechno jmění dáti za nosidla, na kterých tě tam přinesou, a přijďa tam, vejďi do chrámu svatého mučedníka Víta, kde odpočívá tělo svatého mučedníka Václava, a tam vykonej modlitbu, a přijmeš uzdravení chůze.“ Tu on, procitnuv ze sna, nedbal, co mu bylo přikázáno ve snu, ale domnívaje se, že je to nějaké mámení, docela se vzdal uložené cesty. Druhou noc potom, odpočívaje na svém loži, uzřel opět starce stejně skvoucího, an stojí u lože a tímto způsobem mu činí výčitky ѣка: „Ó milovaný zaslepenče, probuď se ze sna a uznej pravdivost toho, co ti předpověděno v tomto vidění, *čimž tobě nešťastnému bude tvé tělo uzdraveno*. Proč jsi odložil cestu k svému uzdravení, ukázanou ti nedávno mým pokynem?“ Probudiv se touto přísnou důtkou a nepochybuje již o pravdě, odpověděl: „Bez průťahu se tam vydám, dobrotivý a ctihodný starče!“ Když nastalo jítro, připravil vůz, dal kupcům, ubírajícím se touž cestou, odměnu a brzy byl dovezen k místu, a jak mu bylo po prvé nařizeno, vnesen byl do chrámu svatého mučedníka Víta. Leže před oltářem na

⁶ в Р ѡ neni; ⁷ Р нарицѣи; ⁸ в К за тамо ještě omylem přidáno при нѣмѣ; ⁹ Р вѣта мѣнка; ¹⁰ G somno emersus, srov. kap. XXIII, pozn. 6; ¹¹ Р сѣзны; překladatel změnil text G takto: iussa negligens somni, sed (misto se) delusum credens!; ¹² Р ѡтнѣ; ¹³ в К ѡ vynesčano, potom chybně: не смѣлѣни любилимъ, G pauper amande; ¹⁴ Р оуѣрѣ; ¹⁵ G Cur iter, překladatel četl místo iter patrně ita; ¹⁶ в К по ѣ, Р по во, G nuper; ¹⁷ nebo не мѣдѣо, G Proficisci non moror (= neprodleně odestuji), oba rkp-y čtou chybně не морѣ, srov. o něco níže v téže kapitole мѣдѣишѣ = morante, k tomu výklad v Úvodě, s r. 5; ¹⁸ Р внесѣа;

лою божіа помощи і чюдными молитвами
 блаженнаго вачеслава, почаша жылы ножныя¹⁷
 троскотати¹⁸ аки лопыны, іервое¹⁹ нсѣша,²⁰
 ѿ іспрострошася²¹ і пѣты ѿго оѣтвержены
 быша. ѿ востѣа благодарію божію цѣлѣ, ни
 ѿ когоже подѣлѣтъ, ѿ козвератиса в дѣмѣхъ
 свѣи слава бога, и проповѣдаа свѣтъныю
 свѣтаго вачеслава по всѣи земли
 фравствѣхъ²². ѿ²³ многа же ѿна знѣ-
 мѣнѣа, ѿже ѿ до нынѣшнихъ²⁴ дѣне
 бывають оѣ свѣтаго мученика,
 ѿже богъ творитъ по мнозості своѣи.
 ѿмѣже ѣста²⁵ слава ѿ держѣва съ²⁶
 сыномѣ і доухомъ свѣтымъ нынѣ
 і причесно ѿ во вѣки вѣкомъ. аминь.

zemí, v modlitbě prosil Boha a svaté. Ještě
 netrval dlouho na modlitbách, když silou božské
 ské pomoci a zázračnými přimluvami blahosla-
 veného Václava počaly žíly na jeho nohou, dříve
 seschlé, jakoby lámány praskati a natáhly se,
 a paty jeho byly upevněny. I vstal milostí boží
 zdrav, nikým nepodpírán, a vrátil se do domu
 svého, chvále Boha a zvěstuje *svatost svatého*
Václava po veškeré zemi franské. A mnohá
jiná znamení stávají se u svatého mučedníka,
jež Bůh činí podle svého milosrdenství. Jemu
jest sláva a moc se Synem i Duchem svatým
nynti i vždycky i na věky věkův. Amen.

(Mense Septembri die 28.)

(Incipit prologus de sancto Venceslao, martyre Christi. Benedic,
 pater!)

Studiorum igitur genera multiformia varias cuique mortalium ingerere solent ingeniorum curas, quibus id
 genus ratione prestantissimum imaginationis potentia interioris, tum natura, tum etiam industria, res quoquo modo
 sensibus subiectas intellectui discernere, et ad vota humana in usus iucundos gaudet diffingere. Hic namque mente
 moderatus, spreto caducorum ludicio, superna intendit, ille extractos in altum honores ardenti rerum fugacium
 siti exaestuans desiderat; hunc aetas iuvenula contra fas plerumque illicit, illum frigidae senectutis matura longae-
 vitas in mores severos ac salubres coapat; huic artis bellicae audax prudentia appetibilem laudis gloriam pro-
 meretur, illi operum diversorum labor artificiosus desidia eximit, mentisque naturalem subtilitatem extorquet.
 Quidam vero litteralis speculationi profunditatis infixi, necnon liberali ocio per miras eloquiorum venustates per-
 spicacius dediti, frequentissima reputatione. quo ordine siderum motus ac fixione non mutabili disponantur, quae
 aut qualis mensura terrenae magnitudinis ambitum, quadam quasi latenti ratione, per formulas geometricales ad
 certam metiendi comprehensionem asstringat, quoque dictu tota per numerum decurrat summa quantitatis solidi-
 tatisque, aut per quas consonantiarum proportionibus cantilena temperetur naturalis, vel qua opinionum imagine sub
 veri falsique proposito eorumque difficili commixtione tam profunda eloquentium subrepat disputatio, per artium
 scrupulositates investigare desudant. Alii autem studiis incitati carminum ludo insistentes poetico, *[alter alterum altius*
et sublimius constituere volentes].)* Famam autem veritatis erga Dei sanctorum memoranda gesta, coelesti benig-
 nitate mortalium obtutibus toties designatam, incuriae quam exicali negligentia, fabulis delectati, non pavent sub-

¹⁷ в К ножныя выпечѣно, G *pedum nervi*; ¹⁸ К омылем троскотати; ¹⁹ К иервое; ²⁰ К нсѣша (= нсѣша)

²¹ Р истрострошася!; ²² К вравствѣхъ; ²³ в Р ѿ неш; ²⁴ Р дѣниаго; ²⁵ в Р ѣста неш; ²⁶ в Р съ неш.

*) G habet: ad naeniarum garrulitates alta (var. alia) divertunt ingenia.